

جمهوری اسلامی ایران
ریاست جمهوری

پاسخ به مهم‌ترین شبهات اقتصادی پیرامون دولت

مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

شبهه

ماهنامه پادشبهه

اداره کل رصد و پایش
دبیرخانه شورای اطلاع رسانی دولت

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

بسمه تعالی

موضوع: رشد اقتصادی

شبهه: رشد اقتصادی اعلامی دولت هیچ تأثیری بر معیشت مردم نداشته است.

به طور کلی تصمیم‌گیری‌های دولت در راستای افزایش تولید و کاهش تورم منجر به رشد اقتصادی شده که این رشد در نهایت بر قدرت خرید و معیشت مردم تأثیر مستقیم دارد. تأمین معیشت مردم از اولویت‌های اساسی به شمار می‌آید که دولت سیزدهم از اولین روزهای آغاز به کار خود و همچنین در شعارهای انتخاباتی بر این اصل تأکید کرده و بر این اساس اقدام به برخی تغییرات و تصمیم‌گیری‌های ساختاری برای بهبود این روند کرد.

درواقع کنترل بازار و ارائه نقشه راه برای توسعه معیشت مردم که سرمایه اجتماعی کشور است از جمله اولویت‌های دولت محسوب می‌شود. به طور کلی، رشد اقتصادی کشور در سه ماهه اول ۱۴۰۲ معادل ۶.۲ درصد و رشد اقتصادی بدون نفت طی این دوره معادل ۵.۲ درصد بوده که نسبت به سه ماهه اول سال ۱۴۰۱ افزایش سه برابری داشته است و این رشد اقتصادی قاعده‌تاً به لحاظ درآمدهای ارزی، موجودی صندوق توسعه ملی و همچنین سرمایه‌گذاری‌های بعدی به بنیة و توان کشور کمک می‌کند و آثار درازمدت تداوم این رشد اقتصادی قطعاً به بهبود وضعیت اقتصادی مردم می‌انجامد.

در نتیجه این رشد اقتصادی و وصول درآمدهای ارزی، امکان ثبات نرخ ارز وجود داشته و نتیجه آن است که شاهد کاهش قیمت خودرو، مسکن و طلا هستیم. طبعاً رشد اقتصادی بر معیشت مردم تأثیر مستقیم دارد. دولت توانست نرخ ارز را با ثبات حفظ کند و این مهم ثمره تغییر مسیر و جهت‌گیری دولت در سیاست‌گذاری‌های اقتصادی طی دو سال گذشته بوده و در نهایت منجر به رشد اقتصادی و کاهش نقدینگی شده که تأثیر مستقیم بر معیشت و قدرت خرید مردم دارد. علاوه بر این تداوم انضباط بودجه‌ای، مهار رشد نقدینگی، عدم استقراض از بانک مرکزی مواردی است که دولت آن‌ها را مستمراً دنبال می‌کند و این موارد به مهار رشد نقدینگی می‌انجامد.

شبهه: چرا رشد اقتصادی برای مردم ملموس نیست؟

کیفیت رشد اقتصادی و تداوم آن از اولویت‌های مهم دولت است؛ اما تحلیل داده‌های اقتصادی نشان می‌دهد در کنار رشد اقتصادی با احتساب نفت، رشد اقتصادی بدون نفت و سایر بخش‌ها نیز افزایش یافته است. رشد اقتصادی بر اساس گزارش بانک مرکزی در ۳ ماهه نخست امسال اقتصاد کشور با نفت، رشد ۶.۲ درصدی و بدون احتساب نفت، رشد ۵.۷ درصدی بوده و هرچند رشد بخش نفت در بهار امسال ۱۶.۴ درصد به استناد گزارش بانک مرکزی بود، اما سایر بخش‌های اقتصادی نیز توانستند رشد بالایی را محقق کنند.

همچنین رشد اقتصادی بر اساس گزارش مرکز آمار ۷.۹ درصد با نفت و بدون نفت ۶.۱ درصد بدون نفت بوده است. رشد بخش نفت بر اساس این آمار ۱۹.۸ بوده؛ اما سایر بخش‌ها نیز شاهد رشد متوازی بودند و به روایت مرکز آمار تمام گروه‌های اقتصادی کشور به جز گروه کشاورزی رشد اقتصادی مثبت داشتند که این بخش نیز عمدتاً به دلیل خشکسالی بوده است.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

رشد اقتصادی بهار ۱۴۰۲ در واقع چهارمین فصل پیاپی رشد اقتصادی بوده که با افزایش تولید ناخالص داخلی، رشد مثبت تشکیل سرمایه ثابت، کاهش بیکاری و افزایش مشارکت اقتصادی همراه بوده و قاعدتاً در چنین شرایطی به مرور در وضعیت اقتصادی خانوارها اثرگذار خواهد بود. در همین حال سیاست‌های دولت در کنترل رشد نقدینگی، کاهش انتظارات تورمی مجموع سیاست‌های ارزی دولت و بانک مرکزی در نیمه نخست امسال در کنار انضباط مالی دولت توانست نرخ تورم را در نیمه نخست امسال کاهش داده است که امیدواری به تداوم این روند را افزایش می‌دهد.

شرایط مطلوب یک اقتصاد را می‌توان با رشد اقتصادی مستمر و تورم پایین توضیح داد. جهت‌گیری سیاست‌های دولت در راستای شعار سال «مهار تورم و رشد تولید» است که نشانه‌های آن در کاهش تورم نقطه‌به‌نقطه از ۵۵.۵ درصد در فروردین به ۳۹.۵ درصد در شهریورماه بوده و ارتقای رشد اقتصادی در فصل بهار به میزان ۷.۹ درصد بوده است. ضمن اینکه موضوع بهبود شاخص‌های رفاه خانوارها و افزایش قدرت خرید آنها از سیاست‌های مورد توجه دولت است. در همین راستا در بودجه سالانه، پرداخت‌های انتقالی مختلف به خانوارها (یارانه‌های نقدی، کمک‌های نهادهای حمایتی و ...) وجود دارد که می‌تواند در بهبود مصرف و شاخص‌های رفاهی مفید باشد. شایان ذکر است بخشی از احساس رشد یا احساس فقر، ناشی از فضای روانی و رسانه‌ای است؛ چنانچه رسانه‌ها بتوانند واقعیت‌های متغیرهای اقتصادی را به مردم منتقل کنند، با توجه به مثبت بودن متغیرها، احساس رشد سریع‌تر حاصل می‌شود.

شبهه: مسئولان دولتی تنها وعده رشد و ثبات اقتصادی می‌دهند.

تلاش دولت معطوف به تداوم رشد اقتصادی و کیفیت آن متمرکز است؛ قطعاً تداوم این روند به مرور بر درآمد سرانه مردم و بهبود اوضاع معیشتی کمک خواهد کرد. رشد اقتصادی اصلی‌ترین عامل افزایش درآمد سرانه و بهبود اوضاع معیشتی مردم است و به هر میزان رشد اقتصادی بیشتر باشد، وضعیت اقتصادی مردم بیشتر بهبود پیدا خواهد کرد.

همه آمارها بیانگر رشد اقتصادی مطلوب است و اگر احساس می‌شود که با استانداردها فاصله دارد، به این دلیل است که برخی شاخص‌های رشد اقتصادی در بلندمدت اثرات خود را نشان خواهند داد و به همین دلیل تلاش دولت معطوف به تداوم این رشد است. اگر رشد اقتصادی در دو سال اخیر به خوبی در جامعه قابل لمس نیست، به این دلیل است که اقتصاد ایران در دهه ۹۰ رشد بسیار پایینی را تجربه کرد؛ اما برخی نشانه‌ها حکایت از استمرار رشد اقتصادی و کیفیت آن دارد، برای نمونه گزارش پژوهشکده پولی و بانکی حاکی از رشد ۶.۷ درصدی تولید صنایع بزرگ در تیر و مرداد امسال است که به عنوان یک شاخص پیش‌نگر می‌تواند گویای تداوم رشد اقتصادی در تابستان امسال باشد. همچنین رشد سرمایه‌گذاری در بهار امسال نشان می‌دهد که رونق این فصل واقعی بوده و تصادفی نیست. در بهار امسال شاهد رشد سرمایه‌گذاری بودیم که نشان می‌دهد که رشد اقتصادی فصول سال گذشته موقتی و دفعی نبوده و دولت امیدوار است مسیر بلندمدت رشد اقتصاد ایران ادامه یابد.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

موضوع: شرایط اقتصادی

شبهه: با وجود کاهش بودن نرخ تورم و صعودی شدن نرخ رشد اقتصادی، احساس مردم از شرایط اقتصادی متفاوت است.

به دنبال تدوین و اجرای برنامه پولی و تعیین هدف رشد نقدینگی طی سال گذشته و امسال در کنار پیگیری جدی سیاست کنترل مقداری رشد ترازنامه بانکها و جریمه بانکهای متخلف از حدود تعیین شده از طریق افزایش نسبت سپرده قانونی، رشد دوازده ماهه نقدینگی کاهش قابل توجهی یافته و از ۴۲٫۸ درصد در مهرماه ۱۴۰۰ به ۲۶٫۹ درصد در شهریورماه ۱۴۰۲ رسید و در ادامه سال جاری هم از رشد پایه پولی کاسته شده و از رقم ۴۵٫۰ درصد فروردین، در پایان شهریورماه ۱۴۰۲ به رقم ۴۲٫۰ درصد تنزل یافته است.

بررسی تحولات رشد پایه پولی حاکی از آن است که این متغیر در یک سال گذشته به دنبال اجرای سیاستهای افزایش نسبت سپرده قانونی، روند صعودی را طی نموده و در فروردینماه ۱۴۰۲ به رقم ۴۵٫۰ درصد رسیده است. البته در ادامه سال جاری، از رشد پایه پولی قدری کاسته شده و در پایان شهریورماه ۱۴۰۲ به رقم ۴۲٫۰ درصد تنزل یافته است.

در خصوص تحولات پایه پولی و رشد بالای آن در یک سال اخیر لازم است که به روند تحولات نسبت سپرده قانونی در دوره مذکور توجه گردد. از اواسط سال ۱۴۰۱، بانک مرکزی در جهت دستیابی به هدف رشد نقدینگی تعیین شده با پیگیری جدی سیاست کنترل مقداری رشد ترازنامه بانکها و موسسات اعتباری و جریمه بانکهای متخلف از طریق افزایش نسبت سپرده قانونی و همچنین افزایش ۰٫۵ واحد درصدی نسبت سپرده قانونی بانکهای تجاری اقدامات موثری را در جهت کنترل و کاهش قدرت خلق پول بانکها و در نهایت کاهش رشد نقدینگی انجام داد. در این میان به واسطه ناترازی برخی از بانکها و موسسات اعتباری و نیاز آنها به ذخایر برای تادیه سپرده قانونی نزد بانک مرکزی بدهی بانکها به بانک مرکزی و متعاقباً رشد پایه پولی افزایش یافت. در واقع با افزایش نسبت سپرده قانونی و کاهش ضریب فزاینده نقدینگی در عمل ضمن کاهش قدرت خلق پول بانکها، دو سمت ترازنامه بانک مرکزی منبسط شده (افزایش بدهی بانکها به بانک مرکزی و در سوی دیگر افزایش سپرده قانونی بانکها نزد بانک مرکزی) و پایه پولی افزایش یافته است.

نکته‌ای که باید در تحلیل متغیر پایه پولی در دوره اخیر به آن توجه داشت آن است که انبساط رخ داده در دو سمت ترازنامه بانک مرکزی به واسطه افزایش نرخ سپرده قانونی، در عمل پول جدیدی را به اقتصاد تزریق ننموده است و این امر برخلاف حالتی است که بانک مرکزی با تزریق ذخایر به بانکها، در نهایت رشد نقدینگی را منبسط می‌نماید.

نکته دیگری که ملاحظه می‌شود بعضاً در رسانه‌ها و جراید نسبت به آن بی‌توجهی صورت می‌گیرد و اهمیت آن نادیده انگاشته می‌شود، دستاورد مهم کاهش رشد نقدینگی در دوره اخیر است. نقدینگی به‌عنوان مجموع کل سپرده‌هایی که توسط نظام بانکی ایجاد شده و در دست آحاد اقتصادی قرار دارد، متغیری است که می‌تواند به تقاضای مؤثر و افزایش قیمت‌ها در اقتصاد منجر شود و در واقع مهم‌ترین متغیر در کنترل تورم محسوب می‌شود.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

در این خصوص آمارها حاکی از آن است، به دنبال تدوین و اجرای برنامه پولی و تعیین هدف رشد نقدینگی برای سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲، در کنار پیگیری جدی سیاست کنترل مقداری رشد ترازنامه بانک‌ها و جریمه بانک‌های متخلف از حدود تعیین شده از طریق افزایش نسبت سپرده قانونی، رشد دوازده ماهه نقدینگی کاهش قابل توجهی یافته و از ۴۲٫۸ درصد در مهرماه ۱۴۰۰ به ۲۶٫۹ درصد در شهریورماه ۱۴۰۲ رسیده است.

البته، ناگفته نماند که تحولات پایه پولی و اجزای آن همواره مورد توجه بانک مرکزی بوده و بانک مرکزی کنترل و مدیریت رشد پایه پولی را در چارچوب برنامه پولی و دستیابی به رشد نقدینگی هدف مورد توجه داشته است. همچنین، انتظار می‌رود در صورت ثابت ماندن نسبت سپرده قانونی عملکردی، رشد پایه پولی در ماه‌های آتی روند کاهشی را تجربه نماید.

در خصوص تحولات اجزای نقدینگی نیز ملاحظه می‌شود رشد پول به‌عنوان بخش سیال‌تر نقدینگی طی سال جاری کاهش قابل‌ملاحظه‌ای را ثبت نموده است، به طوری که رشد دوازده ماهه پول از ۶۵٫۲ درصد در پایان سال ۱۴۰۱ به ۴۰٫۶ درصد در پایان شهریورماه ۱۴۰۲ کاهش یافته است. ضمن آنکه، انتظار می‌رود این متغیر نیز در نیمه دوم سال جاری هم راستا با کاهش فضای نااطمینانی موجود در اقتصاد کشور و ثبات یافتن بازار ارز، ارقام پایین‌تری را ثبت نماید.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

موضوع: وضعیت اقتصاد کلان

شبهه: ایران در وخیم‌ترین وضعیت خود در ۸۰ سال گذشته است.

ادعای اینکه اقتصاد ایران در وخیم‌ترین وضعیت خود در ۸۰ سال گذشته است؛ بدون اتکا به حتی یک آمار مستند و مورد اعتنا صرفاً یک ادعای سیاسی است که هم گزارش بانک جهانی و هم آمار و مختصات رشد اقتصادی آن را نقض می‌کند. با وجود آنکه برای ترسیم شرایط اقتصادی کشورمان می‌توان به آمار مراجع تخصصی آماری در داخل یا حتی آمارهای بانک جهانی اتکا کرد، در برخی گزارش‌ها به شاخص آزادی اقتصادی مؤسسه فریزر اشاره شده است. علاوه بر این مؤسسه بنیاد هریتیج هم شاخص‌های جهانی آزادی اقتصادی (که زیربنای اقتصاد سرمایه‌داری است) را بررسی و اعلام می‌کند و از نظر این دو مؤسسه نه فقط در سال‌های اخیر که عموماً ایران جایگاه مناسبی در سطح بین‌المللی ندارد.

این شاخص‌ها البته بر دیدگاه ایدئولوژی خاصی بنا شده که مجموعه‌ای از چیدمان نهادی و سیاست‌ها را به عنوان محرک رشد و توسعه اقتصادی کشورها معرفی می‌کند و بیشتر به اندازه کوچک بودن دولت و عدم مداخله در اقتصاد اشاره دارد و نمی‌توان با اتکا به آن تعبیر درستی از وضعیت اقتصادی کشورمان داشت؛ لذا اگر اصرار به اتکا به آمارهای جهانی برای تحلیل شرایط اقتصادی است. بانک جهانی در گزارش تازه خود با عنوان «چشم‌انداز اقتصاد جهانی» پیش‌بینی رشد ۲.۲ درصدی برای اقتصاد ایران در سال ۲۰۲۳، اعلام کرد که این میزان رشد، با وجود تداوم تحریم‌ها، بیشتر از متوسط رشد پیش‌بینی شده برای اقتصاد جهانی است.

با این حال می‌شود به آمارهای مرکز آمار و بانک مرکزی نیز در این زمینه استناد کرد. رشد اقتصادی بر اساس گزارش بانک مرکزی در ۳ ماهه نخست امسال اقتصاد کشور با نفت، رشد ۶.۲ درصدی و بدون احتساب نفت، رشد ۵.۷ درصدی بوده که البته کیفیت رشد برای دولت اهمیت داشته است. با وجود اینکه رشد بخش نفت در بهار امسال ۱۶.۴ درصد به استناد گزارش بانک مرکزی بود، اما سایر بخش‌های اقتصادی نیز توانستند رشد بالایی را محقق کنند. همچنین رشد اقتصادی بر اساس گزارش مرکز آمار ۷.۹ درصد با نفت و بدون نفت ۶.۱ درصد بدون نفت بوده است.

رشد بخش نفت بر اساس این آمار ۱۹.۸ بوده؛ اما سایر بخش‌ها نیز شاهد رشد متوازی بودند و به روایت مرکز آمار تمام گروه‌های اقتصادی کشور به جز گروه کشاورزی رشد اقتصادی مثبت داشتند. در بررسی رشد اقتصادی در بهار ۱۴۰۲ توجه به تولید ناخالص داخلی هم مهم است که بر اساس گزارش بانک مرکزی، تولید ناخالص داخلی کشور در سال ۱۴۰۱ به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۵ معادل هزار و ۵۱۵ هزار و ۳۹۹ میلیارد تومان بوده و این رقم بالاترین سطح در تاریخ اقتصادی کشور است.

بر همین اساس می‌توان گفت از سال ۱۴۰۱ به بعد، هر میزان رشد اقتصادی مثبت، رکورد جدیدی در میزان تولید ناخالص داخلی کشور را رقم می‌زند. از سوی دیگر رشد اقتصادی مثبت ۶.۲ درصد در بهار ۱۴۰۲ پس از رشد مثبت ۶.۶۷ درصدی در بهار ۱۴۰۰ و حدود ۱.۹ درصدی در بهار ۱۴۰۱ به دست آمده که نشان‌دهنده استمرار رشد مثبت اقتصادی است.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

در همین حال اگر روند رشد اقتصادی را بررسی می‌کنیم، می‌بینیم که رشد اقتصادی در دو سال اخیر روندی افزایشی را طی کرده به طوری که رشد اقتصادی از ۱.۹ درصد در بهار ۱۴۰۱ به ۳.۹ درصد در تابستان، ۴.۹ درصد در پاییز، ۵.۳ درصد در زمستان ۱۴۰۱ و در نهایت ۶.۲ درصد در بهار ۱۴۰۲ رسیده است. یکی دیگر از ویژگی‌های رشد اقتصادی سال ۱۴۰۱ و بهار ۱۴۰۲، رشد مثبت تشکیل سرمایه ثابت است. در دهه ۹۰ نرخ تشکیل سرمایه ثابت در اقتصاد ایران روندی نزولی داشت و در مجموع تشکیل سرمایه ثابت از سال ۹۱ تا ۱۴۰۰ بالغ بر ۴۷ درصد کاهش یافت. اما در از سال ۱۴۰۱ به بعد، شاهد روند مثبت تشکیل سرمایه ثابت در اقتصاد ایران هستیم.

در سال ۱۴۰۱ نرخ تشکیل سرمایه ثابت ناخالص ۶.۷ درصد و در بهار ۱۴۰۲ معادل ۲ درصد بوده است. رشد هم‌زمان تشکیل سرمایه ثابت و رشد تولید ناخالص داخلی در همه بخش‌ها اعم از کشاورزی، صنعت، نفت، صنعت و معدن نشان‌دهنده تفاوت جدی رشد اقتصادی سال ۱۴۰۱ و بهار ۱۴۰۲ در مقایسه با سال‌های دهه ۹۰ است. در سال‌های دهه ۹۰، حتی در سال‌هایی که رشد اقتصادی مثبت شده است، تشکیل سرمایه ثابت منفی بود و لازم به یادآوری است که یکی از مولفه‌های پایداری رشد اقتصادی، روند تشکیل سرمایه ثابت در اقتصاد است. علاوه بر این رشد اقتصادی ایجاد شده در ۲ سال اخیر، برخلاف رشدهای مقطعی در دهه ۹۰، رشد بدون اشتغال یا کم اشتغال و صرفاً ناشی از درآمدهای نفتی نبوده است.

شاهد این مدعا افزایش ۹۰۷ هزار نفری جمعیت شاغل در یک سال منتهی به پایان تابستان امسال است که موجب شده نرخ بیکاری در تابستان امسال با یک درصد کاهش به ۷.۹ درصد برسد. اما درباره تورم هم نگاهی به گزارش مرکز آمار از نرخ تورم شهریور ۱۴۰۲ نشان می‌دهد نرخ تورم نقطه‌به‌نقطه در شهریورماه امسال به ۳۹.۵ درصد رسیده است که نسبت به ابتدای سال یعنی تورم نقطه‌به‌نقطه اسفند ۵۴ درصد بود، ۱۶ واحد درصد کاهش پیدا کرده است که چنین کاهشی در نیمه اول یک سال، در ادوار گذشته کم‌سابقه بوده است. قطعاً سیاست‌های دولت در کنترل رشد نقدینگی، کاهش انتظارات تورمی مجموع سیاست‌های ارزی دولت و بانک مرکزی در نیمه نخست امسال در کنار انضباط مالی دولت توانست نرخ تورم را در نیمه نخست امسال کاهش داده و به دلیل تداوم این سیاست‌ها می‌توان امیدوار بود که در ۶ ماهه دوم نیز این روند ادامه پیدا کند.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

موضوع: چشم انداز بلندمدت اقتصاد

شبهه: آمارهای مربوط به چشم انداز بلندمدت اقتصاد کشور مبهم و غیرمنسجم است.

در نظام حساب‌های ملی، محاسبه تولید ناخالص داخلی به سه روش تولید ملی، هزینه ملی و درآمد پرداختی به عوامل تولید انجام می‌شود. آنچه از سه روش فوق حاصل می‌شود، ارزش افزوده ایجاد شده توسط عوامل و بخش‌های مختلف اقتصادی است. لذا محاسبه ارزش افزوده به سه روش فوق از جنبه نظری و در هر دوره زمانی منجر به نتیجه‌ای یکسان می‌شود.

لازم به توضیح است که در نظام حساب‌های ملی ایران، روش‌های تولید ملی و هزینه ملی به‌عنوان روش‌های اصلی محاسبه تولید ناخالص داخلی مورد استفاده قرار می‌گیرند و به دلایل متعدد فنی از جمله نبود آمار و اطلاعات درآمدی واحدهای اقتصادی و نهادی و شکاف‌های آماری موجود در این زمینه، محاسبه تولید ناخالص داخلی از طریق روش درآمد پرداختی به عوامل تولید مقدور نیست. در عین حال اظهار نظر دقیق در خصوص موضوع مذکور منوط به محاسبه تولید ناخالص داخلی بر اساس روش درآمدی (پرداختی به عوامل تولید) به قیمت‌های ثابت (واقعی) است. لازم به یادآوری است که محاسبات انجام شده در خصوص نرخ رشد اقتصادی بر اساس داده‌های حاصل از منابع آماری، حاکی از همسویی رشد اقتصادی سال‌های ۱۳۹۹، ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ در بانک مرکزی و مرکز آمار ایران است.

تعاریف و روش‌های به‌کاررفته در نظام حساب‌های ملی بانک مرکزی مطابق با آخرین دستورالعمل‌های بین‌المللی استاندارد نظام حساب‌های ملی سال ۲۰۰۸ و آخرین دستورالعمل بین‌المللی استاندارد کلیه رشته فعالیت‌های اقتصادی ISIC (نسخه چهارم) است؛ به‌نحوی که نظام استاندارد مذکور چارچوبی را ارائه می‌دهد که دارای ویژگی‌های مهمی همچون جامعیت، سازگاری، کیفیت و یکپارچگی روش‌های مورد استفاده است. آمارهای کلان اقتصادی نقش قابل توجهی در برنامه‌ریزی‌ها و سیاستگذاری‌های پولی و اقتصادی ایفا می‌کند. بنابراین تهیه و تدوین آمارهای مذکور به‌عنوان یک اصل در دستور کار بانک مرکزی قرار دارد و به‌عنوان ابزاری مهم جهت پیشبرد اهداف تحلیلی و سیاستگذاری‌های اقتصادی مورد استفاده قرار می‌گیرند.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

موضوع: رکود اقتصادی

شبهه: سیاست‌های دولت سیزدهم باعث رکود می‌شود.

رشد اقتصادی علاوه بر تداوم در چهارفصل پیاپی، با رشد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص، رشد سرمایه‌گذاری و مهار عوامل تورم‌زا همراه بوده است و در کنار آن حمایت از تولید رویکرد جدی دولت است؛ بنابراین پیش‌بینی رکود اقتصادی درست نیست. اقتصاد ایران در چهارفصل ۱۴۰۱ و همچنین فصل نخست ۱۴۰۲، رشد اقتصادی مناسبی داشته به‌گونه‌ای که رشد اقتصادی در سال گذشته، چهاردرصدی با نفت و ۳.۵ درصد بدون نفت است و در فصل نخست سال ۱۴۰۲ نیز رشد اقتصادی ۶.۲ درصد با نفت و ۵.۲ درصد بدون نفت به روایت بانک مرکزی بوده است.

اما از آنجاکه اقتصاد ایران در دهه ۱۳۹۰ نرخ‌های رشد اقتصادی قریب به صفر و تورم‌های بالا را تجربه کرده، رفاه مردم و قدرت خرید مردم افت پیدا کرده و به همین دلیل رشدهای اقتصادی دو سال اخیر کمتر از سوی مردم احساس می‌شود. هم‌زمانی رشد اقتصادی با تولید ناخالص داخلی از ویژگی‌های این رشد اقتصادی است و باتوجه به ثبت بالاترین رقم تولید ناخالص داخلی کشور در سال ۱۴۰۱ به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۵، از این سال به بعد هر میزان رشد اقتصادی مثبت، رکورد جدیدی در میزان تولید ناخالص داخلی کشور را رقم می‌زند. البته گزارش‌ها از تداوم این روند حکایت دارد و هیچگاه میزان تولید ناخالص داخلی فصل بهار کشور در سطحی که برای بهار امسال ثبت شده، قرار نداشته است. اگر روند رشد اقتصادی را بررسی می‌کنیم، می‌بینیم که رشد اقتصادی در سه سال اخیر یک‌روند افزایشی را طی کرده است به طوری که رشد اقتصادی از ۱.۹ درصد در بهار ۱۴۰۱ به ۳.۹ درصد در تابستان، ۴.۹ درصد در پاییز، ۵.۳ درصد در زمستان ۱۴۰۱ و در نهایت ۶.۲ درصد در بهار ۱۴۰۲ رسیده است. یکی از ویژگی‌های رشد اقتصادی سال ۱۴۰۱ و بهار ۱۴۰۲ هم‌زمانی با رشد مثبت تشکیل سرمایه ثابت است. علاوه بر مسئله رشد که محصول کوتاه‌مدت رونق اقتصادی است، یکی از عوامل بلندمدت که می‌تواند رشدهای چندین سال بعد را به ما اطلاع دهد شاخص سرمایه‌گذاری است. هر چه میزان تشکیل سرمایه بیشتر باشد، ثمراتش در سال‌های آینده خودش را نشان خواهد داد. در دهه ۹۰، به علت صفر بودن نرخ رشد سرمایه‌گذاری بنیه و توان تولید در کشور دچار ضعف جدی شده بود و در سال ۱۴۰۱ از آن دام سرمایه‌گذاری‌های منفی و نزدیک به صفر عبور کردیم و بعد از چند سال ۶.۷ درصد سرمایه‌گذاری کشور رشد پیدا کرد؛ بنابراین می‌توان مطمئن بود از دهه‌ای که هم رشد و هم سرمایه‌گذاری در آن دچار توقف و عقب‌گرد بود، عبور کرده‌ایم. مسیر رشد بلندمدت اقتصاد ایران وارد فاز جدید و مرحله جدیدی شده است. همچنین در مورد شاخص‌های حوزه بازار کار و اشتغال در طول فصل‌های گذشته، وضعیت شاخص بیکاری روبه‌کاهش بوده و نشان می‌دهد مسیر درست و صحیح و قابل اتکایی است. احیاء واحدهای تولیدی و صنعتی که سال‌های طولانی خوابیده بودند، تخصیص مناسب بودجه‌های عمرانی، سهولت در فضای کسب‌وکار، اختصاص تسهیلات تبصره ۱۸ و رصد آن برای رسیدن به هدف اقدامات دیگری است که دولت سیزدهم برای تداوم رشد اقتصادی به انجام رسانده و برای مهار تورم نیز رویکرد مهار عوامل تورم‌زا را در دستور کار داشته است؛ مهار رشد نقدینگی، انضباط مالی و عدم استفاده از تنخواه بانک مرکزی سایر اقداماتی است که در این راستا انجام شد.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

موضوع: فضای کسب و کار

شبهه: فضای کسب و کار نامساعدتر شده است.

استناد این گزارش، پایش محیط کسب و کار از سوی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران است که از داده‌های پیمایشی حاصل از ادراک سنجی از ۲ هزار و ۸۲۲ فعال اقتصادی زیرمجموعه سه اتاق به دست آمده که البته نتایج آن قابل تأمل است و دولت در تعامل با بخش خصوصی به طور مداوم مشکلاتی که در این گزارش اشاره شده را رصد و رسیدگی می‌کند.

اما اگر بخواهیم درباره مساعد شدن یا نشدن فضای کسب و کار قضاوت دقیق‌تری داشته باشیم، می‌توان نگاهی به گزارش‌های فصلی امنیت سرمایه‌گذاری مرکز پژوهش‌های مجلس داشت که با استفاده از آمارهای رسمی منتشر شده و در دسترس است و نیز ارزیابی ۵۶۲۲ فعال اقتصادی نمونه از میان فعالان اقتصادی همه استان‌های کشور تدوین می‌شود. نتیجه گزارش مرکز پژوهش‌ها، ارزیابی شاخص امنیت سرمایه‌گذاری در ایران برای فصل بهار ۱۴۰۲ و محاسبه هفت نماگر مربوطه است. بر اساس محاسبات انجام شده شاخص کل امنیت سرمایه‌گذاری در ایران که با استفاده از دو مجموعه داده‌های پیمایشی و آماری تهیه می‌شود در فصل بهار ۱۴۰۲ کمیت ۵۰۷۳ از ۱۰ (بدترین حالت) سنجیده شده و در زمستان ۱۴۰۱ کمیت آن ۶۰۱۰ بوده است. گفتنی است مقدار عددی این شاخص در مطالعه فصل پاییز، تابستان و بهار ۱۴۰۱ به ترتیب ۶۰۸۲، ۶۰۸۲ و ۶۰۵۱ ارزیابی شده بود که نشان می‌دهد امنیت سرمایه‌گذاری با وجود آنکه در بازه بهار تا پاییز ۱۴۰۱ در روند نامناسب شدن قرار گرفته بوده، اما با تثبیت برخی از متغیرها و مثبت‌تر ارزیابی شدن برخی از مؤلفه‌ها، روند نامناسب شدن آن متوقف و به مقدار قابل توجهی در دو فصل اخیر به سمت بهتر شدن حرکت کرده و به نوعی شاخص امنیت سرمایه‌گذاری در بهترین وضعیت خود در سه سال گذشته قرار گرفته است. بر این اساس عامل اصلی روند بهبودی شاخص امنیت سرمایه‌گذاری در بهار ۱۴۰۲، به میزان زیادی مناسب‌تر ارزیابی شدن مؤلفه‌های پیمایشی از سوی فعالان مشارکت‌کننده در پایش بوده است؛ اما از آنجاکه در بهار سال ۱۴۰۲ با نوسانات شدید نرخ ارز در بازه زمانی سنجش مواجه نبوده‌ایم و شاخص تورم مصرف‌کننده نیز چندان دچار افزایش نبوده است، بنابراین مؤلفه‌های آماری نیز در بهار ۱۴۰۲، با کمیت عددی ۴۰۱۹ وضعیت مناسب‌تری را نسبت به زمستان ۱۴۰۱ (۴۰۱۱) از خود نشان داده‌اند. این موضوع یعنی ثبات نرخ ارز و افزایش نبودن شاخص تورم مصرف‌کننده در تابستان نیز ادامه داشته و قاعدتاً این وضعیت روبه‌بهبود امنیت سرمایه‌گذاری در تابستان نیز تداوم یافته است. علاوه بر این لازم به یادآوری است که سال‌ها در کشور معضل صدور مجوزها پیشروی سرمایه‌گذاران و فعالین اقتصادی وجود داشت و تا پیش از دولت سیزدهم، اگر يك جوان می‌خواست مجوزی را دریافت کند باید ماه‌ها بلکه سال‌ها در صف دریافت مجوز می‌ایستاد یا بعضاً با رویه‌های فسادآمیزی مواجه می‌شد، در حالی‌که دریافت مجوز از اولویت‌های هر فعالیت اقتصادی در هر جای دنیا بود. اولین گامی که دولت سیزدهم برداشت، شفاف‌کردن تمام شروط مجوزها در تمام دستگاه‌های صادرکننده مجوز کشور و حذف امضاهای طلایی بود. بر این اساس از ابتدای راه‌اندازی درگاه ملی مجوزها تاکنون بیش از يك میلیون مجوز از این طریق صادر شده است. در سال ۱۴۰۱ صرفاً مجوزهای دستگاهی از طریق درگاه صادر می‌شد، اما در سال ۱۴۰۲ مجوزهای صنفی نیز به درگاه اضافه شد. در تکمیل این روند صدور خودکار مجوزهای

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

معطل مانده از سوی درگاه ملی مجوزها آغاز شد و این اطمینان وجود دارد که متقاضی صدور مجوز و راه اندازی کسب و کارها با معطلی، امضای طلبی و مفاسد دیگر مواجه شوند.

موضوع: مواد اولیه

شبهه: مواد اولیه نایاب و گران شد.

بر اساس گزارش منتشر شده از سوی مرکز پژوهش‌های اتاق ایران، شاخص مدیران خرید (تعدیل فصلی نشده) برای بخش صنعت به ۵۳.۱۱ رسید که نسبت به ماه قبل بهبود داشته و بیشترین مقدار چهارماهه اخیر از تیرماه را ثبت کرده است.

گزارش به دست آمده از فعالان اقتصادی نشان می‌دهد در مهرماه، غیر از موجودی مواد اولیه خریداری شده که با کاهش روبرو بوده، عدد سایر مولفه‌های اصلی بیشتر از ۵۰ گزارش شده است که می‌تواند نشانه خروج از رکود باشد. شاخص ترکیبی مدیران خرید برای کل اقتصاد ایران در مهرماه ۵۴.۱۵ گزارش شده است. هر چند شاخص قیمت خرید مواد اولیه و لوازم مورد نیاز در مهرماه ۷۲.۲۵ بیشترین مقدار ۳ ماهه اخیر و شاخص قیمت محصولات تولید شده یا خدمات ارائه شده نیز با ثبت عدد ۵۹.۶۹ بیشترین افزایش را طی ۵ ماه اخیر از خردادماه به ثبت رسانده، اما با وجود این شاخص کل و صنعت در مهرماه افزایشی و بیشتر از ۵۰ ثبت شده که نشان از رونق فعالیت‌های اقتصادی نسبت به ماه قبل است.

شاخص مدیران خرید صنعت در مهرماه ۵۳.۱۱ بوده و نسبت به ماه قبل بهبود داشته و بیشترین مقدار ۴ ماهه اخیر را از تیرماه به ثبت رسانده است، هر چند برخی از رشته فعالیت‌ها با کاهش شاخص مدیران خرید صنعت و رکود تقاضا، روبرو بوده‌اند.

همچنین شاخص موجودی محصول (انبار) ۵۸.۱۹ مانند ماه قبل افزایشی بوده و دومین بیشترین مقدار خود را در سری ۶۱ ماهه به ثبت رسانده است. به منظور تحلیل دقیق وضعیت تولیدات صنعتی و معدنی در کشور اقدام صحیح این است که به میزان تولیدات و فروش شرکت‌های تولیدی در ۹ ماهه امسال پرداخته شود.

به طور کلی پدیده‌های اقتصادی هیچگاه با تغییرات یک ماهه قابل تحلیل نیستند و اینکه رسانه‌ها شاخص خرید مدیران برای یک ماه، سال را مبنایی برای تحلیل رکود یا رونق اقتصادی قرار دهند، صحیح نیست. در حقیقت پدیده‌های اقتصادی زمانی قابل تحلیل و بررسی و آنالیز هستند که دامنه‌دار و مستمر باشند؛ بنابراین نمی‌توان با گزارشی یک ماهه چنین شاخص‌هایی را مبنای قضاوت شرایط اقتصادی قرارداد.

همچنین بررسی سال‌های اخیر نشان می‌دهد که افت و خیزها در شاخص خرید در ماه‌های مختلف امری متداول است. این شاخص به معنای کاهش تولیدات صنعتی نیست؛ بلکه میزان خرید مواد اولیه و کالاهای واسطه‌ای توسط بنگاه‌ها را نشان می‌دهد.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

همان طور که در گزارش هم اشاره شده است، میزان فروش کالا و خدمات در کل اقتصاد ۵۳.۴۷ بعد از ۳ ماه متوالی رکود اندکی بهبود داشته است، هر چند فروش در بخش های صنعت و ساختمان کاهش داشته و بسیاری از کسب و کارها همچنان شرایط را مانند ماه قبل گزارش کرده اند، اما این افزایش در فروش عمدتاً به دلیل اندکی بهبود در بخش خدمات بوده است. اما در مجموع مولفه های اصلی شامخ از جمله میزان فعالیت کسب و کارها، میزان انجام و تحویل سفارش و میزان استخدام و به کارگیری نیروی انسانی در مهرماه نسبت به شهریورماه افزایشی بوده و تنها در موجودی مواد اولیه و میزان سفارش های جدید مشتریان اندکی کاهش مشاهده می شود. همچنین مقایسه شامخ کل اقتصاد ایران در مهرماه با شامخ کل در برخی کشورها در اکتبر ۲۰۲۳ نشان می دهد که شامخ کل اقتصاد در کشورمان نسبت به مصر با ۴۷.۹؛ هنگ کنگ ۴۸.۹؛ نیجریه ۴۹.۱؛ آفریقای جنوبی ۴۸.۹؛ ژاپن ۵۰.۵ و چین ۵۰ بالاتر است و از کشورهای مقایسه شده تنها سنگاپور ۵۳.۷ و عربستان سعودی با ۵۸.۴ درصد وضعیت بهتری دارند.

همچنین مقایسه شامخ کل صنعت در مهرماه ۱۴۰۲ کشورمان با شامخ کل صنعت در ۸ کشور مقایسه شده در گزارش نشان می دهد که شامخ کل صنعت در کشورمان با ۵۳.۱۱ نسبت به آلمان با ۴۰.۸؛ ترکیه ۴۸.۴؛ مالزی ۴۶.۸؛ چین ۴۹.۵؛ برزیل ۴۸.۶ و ژاپن ۴۸.۷ وضعیت بهتری دارد و تنها دو کشور روسیه ۵۳.۸ و هند با ۵۵.۵ وضعیت بهتری دارند.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

موضوع: رشد تولید

شبهه: دولت در حمایت از تولید برنامه مشخصی ندارد.

دولت در راستای تحقق شعار سال با عنوان «مهار تورم و رشد تولید» و در برنامه‌ای بر همین محور مأموریت‌هایی برای هر یک از دستگاه‌ها تعریف کرده و بر همین اساس حمایت از تولید که سال‌ها درگیر تحریم‌های داخلی بوده دنبال شده است. در راستای اجرای همین برنامه و در حوزه مدیریت ناترازی‌هایی که متأسفانه اقتصاد ملی را درگیر خودکرده است، به‌عنوان انضباط سخت‌گیرانه در حوزه مالی دولت آغاز شده است و هم‌زمان در حوزه پولی و بانکی و انضباطی که بانک مرکزی در شبکه بانکی دنبال می‌کند، منجر به این شد که از شرایطی که در کشور پول برای تأمین بودجه جاری چاپ می‌شد، امروز عبور کنیم. در کل سال گذشته و در پنج‌ماهه امسال، خزانه‌داری کل کشور ریالی بابت تنخواه از بانک مرکزی استقراض نکرده و با انضباط کار خود را پیش می‌برد.

در نتیجه این اقدامات نرخ رشد ۱۲ ماهه نقدینگی از ۳۴.۳ درصد در پایان مهرماه ۱۴۰۱ طی یک‌روند نزولی به ۲۶.۴ درصد در پایان مهرماه ۱۴۰۲ کاهش یافت. نرخ رشد نقدینگی یکی از موتورهای رشد تورم محسوب می‌شود و بر اساس اعلام بانک مرکزی از ابتدای امسال تورم با کاهش ۱۶ واحد درصدی مواجه شده است.

همچنین شاخص قیمت تولیدکننده نیز ۱۵ درصد کاهش یافته و به حدود ۳۴ درصد رسیده و به‌شدت تعدیل شده است. این در حالی است که اردیبهشت ۱۴۰۰ (قبل از دولت سیزدهم) تورم تولیدکننده ۱۰۳ درصد بود. درباره تأمین مالی تولید هم از آنجا که بخش عمده تأمین مالی تولید بر عهده بانک‌ها است؛ بر اساس گزارش بانک مرکزی در کنار اعمال سیاست‌های کنترلی در زمینه ترانزنامه بانک‌ها و اضافه‌برداشت آنان از منابع پر قدرت بانک مرکزی از تأمین مالی بخش تولید نیز غفلت نشده است، به طوری که آمارها از رشد ۲۱.۲ درصدی پرداخت تسهیلات در شش‌ماهه نخست سال جاری نسبت به مدت مشابه سال گذشته حکایت دارد.

براین اساس، تسهیلات پرداختی بانک‌ها طی شش‌ماهه سال ۱۴۰۲ مبلغ ۲۴۳۶۲.۶ هزار میلیارد ریال بود که در مقایسه با دوره مشابه سال قبل، مبلغ ۴۲۵۶.۶ هزار میلیارد ریال (معادل ۲۱.۲ درصد) افزایش داشته است. از کل تسهیلات پرداختی، مبلغ ۲۰۳۹۴.۴ هزار میلیارد ریال معادل ۸۳.۷ درصد به صاحبان کسب‌وکار (حقوقی و غیرحقوقی) و ۳۹۶۸.۴ هزار میلیارد ریال معادل ۱۶.۳ درصد به مصرف‌کنندگان نهایی (خانوار) تعلق گرفته است. سهم تسهیلات پرداختی در قالب سرمایه در گردش در کلیه بخش‌های اقتصادی طی ۶ ماهه سال ۱۴۰۲ مبلغ ۱۵۰۷۳۶.۲ هزار میلیارد ریال معادل ۷۷.۲ درصد کل تسهیلات پرداختی به صاحبان کسب‌وکار است.

سهم تسهیلات پرداختی بابت تأمین سرمایه در گردش بخش صنعت و معدن در شش‌ماهه سال ۱۴۰۲ معادل ۵۰۹۹۱.۷ هزار میلیارد ریال بوده است که حاکی از تخصیص ۳۸.۱ درصد از منابع تخصیص یافته به سرمایه در گردش کلیه بخش‌های اقتصادی (مبلغ ۱۵۰۷۳۶.۲ هزار میلیارد ریال) است ملاحظه می‌شود از ۷۲۸۱.۵ هزار میلیارد ریال تسهیلات پرداختی در بخش صنعت و معدن معادل

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

۸۲.۳ درصد آن (مبلغ ۵۹۹۱.۷ هزار میلیارد ریال) در تأمین سرمایه در گردش پرداخت شده است که بیانگر توجه و اولویت‌دهی به تأمین منابع برای این بخش توسط بانک‌ها در سال ۱۴۰۲ است.

ایده دولت برای تقویت نظام بانکی، ورود بانک‌ها به حوزه سرمایه‌گذاری است چرا که معتقد است یکی از نقاط انحرافی که در سال‌های گذشته در مسئله سرمایه‌گذاری کشور وجود داشت، ممنوع کردن هرگونه فعالیت سرمایه‌گذاری و مشارکتی توسط بانک‌های کشور بود.

بنابراین، باید از این افراط و تفریط به حد میانه بازگشت تا بانک‌ها بتوانند طبق روال گذشته اما هدف‌گذاری شده در راستای اهداف اقتصادی توسعه ملی گام بردارند. این ایده در بانک‌های تحت مدیریت وزارت اقتصاد دنبال شده و با افزایش سرمایه تلاش شده تا بانک‌ها به‌عنوان ابزارهای تأمین مالی در اولویت قرار گیرند و تقویت شوند. خروج تسهیلات تکلیفی از سقف ترازنامه بانک‌ها از پیشنهاد‌های وزیر امور اقتصادی و دارایی در این راستا بوده تا مجال برای تأمین مالی فعالیت‌های بزرگ تولیدی، باز شود تا در کنار کنترل رشد نقدینگی و تورم بتوان رشد اقتصادی را نیز به‌پیش برد.

موضوع: فعالان اقتصادی

شبهه: رضایت فعالان اقتصادی کشاورزی از عملکرد دستگاه‌های سیاست‌گذار کاهش یافته است.

در انتقاد مطرح شده مقایسه شاخص‌های یاد شده بین سال‌های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ ملاک عمل قرار گرفته است که در نتیجه میزان نارضایتی بخش کشاورزی نسبت به خدمات، چیزی نزدیک به ۲ درصد افزایش را نشان می‌دهد. البته شاخص نارضایتی این دو گروه با رقم کمتر در

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

سال ۱۴۰۰ هم وجود داشته است که علت آن در عوامل زیر قابل جستجو است: ۱. اجرای طرح مردمی سازی بارانه ها در نیمه اول سال ۱۴۰۱ که بیشترین تاثیر را در افزایش قیمت اقلام کشاورزی برجا نهاد - ۲ افزایش ۳ برابری قیمت جهانی نهاده های کشاورزی (کود و سم) در سال ۱۴۰۱ ؛ - ۳ استمرار خشکسالی و زیان تولیدات کشاورزی در سال مذکور؛ - ۴ افزایش قیمت جهانی نهاده های دام و طیور و تاثیر آن بر کاهش نقدینگی سه بخش عمده اقتصاد کشاورزی، شامل مرغ، تخم مرغ و گوشت قرمز؛ - ۵ نزاع بین المللی دو قطب بزرگ تولید غذا و نهاده کشاورزی در جهان و تاثیر آن بر ثبات بازار بین المللی. بنا بر برنامه های در دست اجرای وزارت جهاد کشاورزی با محوریت امنیت غذایی و بر اساس آمار داخلی وزارت جهاد کشاورزی که در ارزیابی سال ۱۴۰۲ برای نهادهای تولید آمار مالک عمل خواهد بود؛ نشان دهنده بهبود محسوس در افزایش رضایتمندی فعالان اقتصادی کشاورزی در سال ۱۴۰۲ نسبت به سال قبل است.

موضوع: ترازاری

شبهه: نرخ واقعی ارز برای دولت مبهم است.

نرخ ارز رسمی کشور، نرخ ارزی است که در نیما و اسکناس تعیین می شود. ارز تک نرخ است و آنچه در نیما و اسکناس عرضه می شود نرخ رسمی ارز در کشور است. نرخ بازار غیررسمی خروج سرمایه بوده و در این نرخ قاچاق کالا اتفاق می افتد و بانک مرکزی این نرخ را قبول ندارد. چراکه بازیگران، حجم و مکانیزم کشف قیمت را نمی شناسد. نرخ رسمی تلقی می شود که بازیگرانش و مکانیزم کشف قیمت را بدانند؛ در غیر این صورت نرخ مورد تأیید بانک مرکزی نیست. صادرکننده مختار است که ارز خود را با نرخ رسمی عرضه کند و یا غیررسمی. اگر با نرخ رسمی عرضه کند، رفع تعهد خواهد شد و مشمول بخشش مالیات ارزش افزوده می شود؛ در غیر این صورت هم رفع تعهد نخواهد شد و هم از مزایای دیگر بهره مند نمی شود.

بانک مرکزی وارد بازاری که بازیگرانش را نمی شناسد، نخواهد شد. بر اساس مدل های بانک مرکزی نرخ ارز اکنون چیزی حدود ۴۲ هزار تومان است. اقتصاد علم تخصیص منابع محدود به نیازهای نامحدود است. اگر قرار باشد به همه هرچقدر که می خواهند ارز داده شود، امکان پذیر نیست.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

موضوع: تأمین ارز واردات

شبهه: واردات کالاهای اساسی به دلیل عدم تأمین ارز با مشکل مواجه شده است.

در تخصیص و تأمین ارز به سهمیه سالانه وزارتخانه‌ها هیچ مشکلی وجود ندارد. روند تخصیص و تأمین ارز به صورت کاملاً روان، کاملاً سیستمی و با همکاری خوب وزارتخانه‌های متولی در حال انجام است. تخصیص ارز به تمامی درخواست‌های موجود در سامانه جامع ارزی، طی فرایند کاملاً سیستمی، بر اساس منابع ارزی موجود و برای درخواست‌های با نرخ دولتی (هر دلار معادل ۲۸۵,۰۰۰ ریال) با نظر مستقیم وزارتخانه متولی صورت می‌پذیرد. بانک مرکزی در راستای تشریک مساعی با کلیه وزارتخانه‌ها و به منظور مدیریت حداکثری منابع ارزی، سهمیه سالانه وزارتخانه‌های مختلف از جمله جهاد کشاورزی و صنعت، معدن و تجارت را ابلاغ نموده است و تخصیص و تأمین ارز بر این اساس و طبق ضوابط انجام می‌شود و هیچ توقیفی در روند تخصیص و تأمین ارز برای واردات وجود ندارد.

شایان ذکر است که به منظور فایق آمدن به فشارهای ناشی از تحریم‌های بین‌المللی و باتوجه به لزوم اعمال مدیریت مؤثر مصارف ارزی کشور انتظار می‌رود وزارتخانه‌های فوق‌الذکر به عنوان متولی تأمین نیازهای کشور، در راستای تسهیم بهینه منابع، همکاری لازم را در خصوص ایجاد ثبت سفارش متناسب با سهمیه اعلامی با این بانک معمول نمایند. بدیهی است مدیریت مبالغ ثبت سفارش‌های ایجاد شده توسط وزارتخانه‌های مربوطه منجر به کاهش بخش عمده‌ای از کالاهای رسوب شده در گمرکات کشور می‌گردد. از ابتدای سال جاری تا تاریخ ۲ آبان ماه مبلغ معادل ۴۸/۷۱۹ میلیارد دلار تخصیص ارز و ۳۸/۷۶۰ میلیارد دلار تأمین ارز صورت پذیرفته است.

شبهه: سیاست پیمان‌سپاری ارزی بی‌هدف و باعث ضربه به صادرات شده است.

یکی از اهداف مهم صادرات در شرایط تحریمی فعلی، ارزآوری به چرخه اقتصاد کشور جهت تأمین ارز موردنیاز برای واردات کالا، خدمات و اجرای پروژه‌های زیربنایی کشور است. نتیجه عدم برگشت ارز، اختلال در تحقق امر فوق، رشد خروج سرمایه، اختلال در بازار ارز، تأمین مالی قاچاق کالا و غیره خواهد بود که مشخصاً منجر به بروز آثار منفی در مدیریت ذخایر ارزی کشور خواهد شد.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

در همین راستا طبق تبصره (۶) ماده (۲) مکرر قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز و آیین‌نامه اجرایی ذیل تبصره مزبور (مصوبه شماره ۱۷۶۲۳/ت ۶۰۷ مورخ ۱۴۰۱/۰۹/۱۵ هیات محترم وزیران) مبنی بر اینکه «همه صادرکنندگان موظفند ارز حاصل از صادرات خود را به بانک مرکزی بفروشند یا با تأیید بانک مرکزی نسبت به فروش آن به سایر اشخاص اقدام یا جهت تأمین ارز واردات کالای خود یا بازپرداخت بدهی تسهیلات ارزی استفاده نمایند». بانک مرکزی موظف به اجرای تکلیف فوق گردید. طبق آیین‌نامه اجرایی فوق‌الذکر تعیین موارد و مصادیق معافیت از ایفای تعهدات ارزی صادراتی، تعیین مهلت برگشت ارز، تعیین حد آستانه برخورداری از مشوق‌ها و معافیت‌های موضوع قانون فوق و... بر عهده کارگروهی تحت عنوان کارگروه بازگشت ارز حاصل از صادرات است که اعضای آن نمایندگانی از ده دستگاه اجرایی از حوزه‌های ذیربط از جمله نماینده بخش خصوصی است.

شبهه: دولت با تعهدات ارزی اشتباه به صادرات ضربه می‌زند.

اگر به دنبال اقتصاد بدون نفت و پایداری در شرایط تحریم هستیم، اصل آن است که ارز حاصل از صادرات در اختیار واردات قرار گیرد، نه در اختیار بانک مرکزی. درباره روش‌های بازگشت ارز، فعلاً پنج روش وجود دارد و این روش‌ها به استثناء شرکت‌های شبه دولتی است، هیچگاه از سوی مقامات بانک مرکزی عنوان نشده که صادرکننده حتماً باید اسکناس بیاورد.

برخی صادرکنندگان می‌گویند ما می‌توانیم اسکناس بیاریم، بانک مرکزی نیز ابراز کرده این روش هم قابل قبول است. عده‌ای دیگر هم گفتند، واردات در مقابل صادرات می‌خواهیم انجام دهیم و بانک مرکزی قبول کرده است. اشخاص دیگری نیز عنوان کردند که ما خودمان وارد کننده نیستیم و می‌خواهیم ارز حاصل از صادرات را به وارد کننده دیگری تخصیص دهیم، این را هم بانک مرکزی قبول کرد. اگر صادرکنندگان روش دیگری مدنظر دارند، مطرح کنند تا طبق کارشناسی بانک مرکزی و صحبت در جلسات، تصمیم‌گیری‌ها در مورد مقبولیت آن صورت گیرد.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

موضوع: واردات و صادرات

شبهه: سقف واردات در دولت سیزدهم رکورد زد

بررسی آمارهای گمرک بر حسب نوع مصرف حاکی از آن است که بیش از ۸۵ درصد ارزش واردات گمرکی را کالاهای «اولیه و واسطه‌ای» و «سرمایه‌ای» تشکیل می‌دهد. همچنین گروه‌بندی جزئی‌تر ارزش واردات گمرکی نشان می‌دهد که حداقل ۵۰ درصد از ارزش واردات مرتبط با مواد شیمیایی و ماشین‌آلات و لوازم حمل‌ونقل و حدود ۲۰ درصد نیز مربوط به مواد غذایی و حیوانات زنده بوده که می‌توان آن را به‌عنوان کالاهای اساسی و ضروری مرتبط با معیشت و موردنیاز عموم مردم و همچنین کالاهای سرمایه‌ای و واسطه‌ای موردنیاز بنگاه‌های اقتصادی در فرایند تولید و سرمایه‌گذاری دانست. آمارها نشان می‌دهد میزان صادرات و واردات کالا در سال ۱۴۰۱ نسبت به سال ۱۳۹۹ افزایش داشته، ولی واردات کالا رشد کم‌تری در مقایسه با صادرات کالا داشته است.

در این بین صادرات کالا با رشد ۹۶ درصدی و واردات کالا با رشد ۶۲ درصدی مواجه بوده است و طبیعتاً با افزایش میزان صادرات و بهتر شدن وضعیت منابع ارزی در دسترس برای تأمین نیازهای اساسی کشور و عقب‌ماندگی‌هایی که در واردات به‌خصوص در کالاهای واسطه‌ای و سرمایه‌ای در این سال‌ها به وجود آمده است، میزان واردات هم افزایش یافته است.

بنابراین با توجه به افزایشی که در صادرات کالاهای نفتی و غیرنفتی رخ داده است، افزایش در میزان واردات کالاهای واسطه‌ای و سرمایه‌ای، می‌تواند تقویت‌کننده رشد اقتصادی و سرمایه‌گذاری شود. به‌علاوه باید توجه داشت که شاخص قیمت کالاهای اولیه به استناد آمار صندوق بین‌المللی پول در دوازده‌ماهه متناظر با سال ۱۴۰۱ در مقایسه با دوازده‌ماهه متناظر با سال ۱۳۹۹ به میزان ۸۱٫۹ درصد رشد داشته است و این امر در افزایش ارزش واردات کشور نیز مؤثر واقع شده است.

شبهه: میزان صادرات کاهش یافته است.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

بر اساس گزارش تحلیل مقدماتی، بازرگانی خارجی گمرکی در شش ماهه سال جاری، به میزان ۶۷٫۷ میلیون تن کالا به ارزش ۲۴٫۱ میلیارد دلار کالا به کشورهای مختلف صادر شده است که نسبت به مدت مشابه سال ۱۴۰۱ به لحاظ وزنی ۲۹٫۱ درصد افزایش و از نظر ارزشی ۲٫۶ درصد کاهش نشان می‌دهد. در دوره مورد نظر معادل ۱۷٫۶ میلیون تن کالا به ارزش ۳٫۴ میلیارد دلار کالا به کشور وارد شده است که نسبت به دوره مشابه در سال ۱۴۰۱ به ترتیب ۶٫۹ و ۱۱٫۶ درصد افزایش نشان می‌دهد.

بر همین اساس کسری تراز بازرگانی گمرکی در شش ماهه اول سال جاری معادل ۶٫۳ میلیارد دلار بوده است که معادل ۱۱٫۵ درصد کل ارزش بازرگانی خارجی گمرکی بوده است. بروز کسری بازرگانی گمرکی بیش از هر چیز ریشه در تحولات قیمت‌های جهانی کالاهای صادراتی و وارداتی دارد؛ به طوری که ارزش هر تن کالای صادراتی در شش ماهه سال جاری برابر ۳۵۶٫۰ دلار بوده که در مقایسه با رقم شش ماهه سال ۱۴۰۱ معادل ۲۳٫۹ درصد کاهش نشان می‌دهد. این در حالی است که طی همین دوره ارزش هر تن کالای وارداتی معادل ۱۷۲۹ دلار بوده که نسبت به رقم مشابه سال ۱۴۰۱ معادل ۸٫۴ درصد افزایش نشان می‌دهد.

در این ارتباط لازم به اشاره است که تراز حساب کالای جدول تراز پرداخت‌ها در سه ماهه اول سال جاری به میزان ۶٫۲ میلیارد دلار مازاد داشته است. همچنین صادرات نفتی به عنوان منبع اصلی تأمین ارز واردات کالاهای اساسی، طی شش ماهه اول سال ۱۴۰۲ نسبت به مدت مشابه سال ۱۴۰۱ افزایش یافته است. تحولات مثبت در حوزه صادرات نفتی در حالی رخ داده است که علی‌رغم کاهش قیمت نفت در بازارهای جهانی، میزان فروش نفت افزایش قابل ملاحظه‌ای داشته که نشانگر موفق بودن سیاست‌های خارجی دولت سیزدهم در راستای مذاکرات و رفع تحریم‌ها می‌باشد.

موضوع: درگاه ملی مجوزها

شبهه: ۳۴ مجوز به صورت صوری به درگاه ملی مجوزها متصل شده اند.

برخی از دستگاه‌ها به صورت صوری به درگاه ملی مجوزها متصل شده‌اند و به این ترتیب برای مراجعان و متقاضیان مجوزهای کسب و کار مزاحمت ایجاد می‌کنند که توسط هیأت مقررات‌زدایی و مرکز ملی بهبود محیط کسب و کار شناسایی و لیست متخلفان اطلاع‌رسانی می‌شود. لازم به یادآوری است که در این زمینه مرکز ملی مطالعات، پایش و بهبود محیط کسب و کار وظیفه شناسایی و اعلام متخلفان را برعهده دارد و گزارش این تخلفات را به صورت مستمر ارائه می‌کند و متولی برخورد با متخلفان نهادهای نظارتی و قضایی هستند.

البته فهرست منتشر شده در گزارش رسانه‌ها مربوط به ابتدای تابستان امسال است و فهرست جدید از سوی مرکز ملی بهبود فضای کسب و کار به‌روز شده است؛ برخی متخلفان از فهرست حذف و برخی دیگر اضافه شده‌اند. بنابراین در این زمینه نه تنها قصور و اهمالی از سوی مرکز ملی مطالعات، پایش و بهبود محیط کسب و کار صورت نگرفته بلکه مبین تلاش این مرکز برای ایجاد شفافیت کامل در خصوص موضوع مهم صدور مجوزها از طریق درگاه ملی مجوزهای کسب و کار است.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

موضوع: نقدینگی

شبهه: رشد نقدینگی دوباره صعودی شده است.

بانک مرکزی نرخ رشد هدف ۲۵ درصدی را برای پایان سال ۱۴۰۲ تعیین کرده است. بر این اساس، سیاست‌گذاری بانک مرکزی در ماه‌های اخیر بدین ترتیب بوده که رشد نقدینگی منطبق با مسیر رشد نقدینگی هدف‌گذاری شده برای سال ۱۴۰۲ حرکت نماید و از ارقام هدف در نظر گرفته شده برای ماه‌های مختلف سال جاری فاصله نگیرد؛ همچنین انحراف‌های مقطعی رخ داده از نرخ هدف در برخی از ماه‌ها نیز در ماه‌های دیگر جبران شود. با توجه به رویکرد فوق، ملاحظه می‌شود که رشد نقدینگی ماهانه در مرداد و شهریور سال جاری به‌گونه‌ای افزایش یافته است که فاصله ارقام عملکرد و هدف گذاری شده در ماه‌های قبل را جبران نموده و رشد نقدینگی شش‌ماهه در پایان شهریور ماه سال ۱۴۰۲ (۱۲ درصد) در مقادیری منطبق با رقم رشد نقدینگی هدف‌گذاری شده برای این مقطع از سال قرار گیرد.

لازم به تاکید است که هدف بانک مرکزی تحقق رشد ۲۵ درصدی نقدینگی در پایان سال جاری است و بر این اساس بانک مرکزی متناسب با رشد نقدینگی محقق شده و شرایط اقتصادی کشور، سیاست‌های خود در زمینه کنترل خلق پول و رشد ترازنامه بانک‌ها را مورد بازبینی قرار می‌دهد و لذا نوسانات ماهانه رشد نقدینگی امر غیرمتعارفی نبوده و تحولات یک ماهه آن نمی‌تواند ملاک صحیحی از روند کلی متغیر مذکور باشد.

موضوع: چاپ پول

شبهه: دولت سیزدهم ماهی ۲۳ هزارمیلیارد تومان پول چاپ کرده است.

بانک مرکزی در واکنش به سخنان همتی اعلام کرد: رویکرد غیرکارشناسی شما بیشتر منعکس کننده حب و بغض های سیاسی است تا دغدغه اقتصاد ایران. همتی رئیس بانک مرکزی در دولت گذشته گفته است: "طبق آمارهای ارائه شده رشد پایه پولی منتهی به مردادماه برابر با ۴۱ درصد بوده است این بدان معناست که ماهی ۲۳ هزار میلیارد تومان پول چاپ شده است. مگر ممکن است با این حجم چاپ پول تورم را مهار کرد؟". در خصوص مطلب مطرح شده نکاتی به شرح ذیل ارائه می شود.

از اواسط سال ۱۴۰۱، بانک مرکزی در جهت دستیابی به هدف رشد نقدینگی تعیین شده با پیگیری جدی سیاست کنترل مقداری رشد ترازنامه بانکها و مؤسسات اعتباری و جریمه بانکهای متخلف از طریق افزایش نسبت سپرده قانونی و همچنین افزایش ۰.۵ واحد درصدی نسبت سپرده قانونی بانکهای تجاری اقدامات مؤثری را در جهت کنترل و کاهش قدرت خلق پول بانکها و در نهایت کاهش رشد نقدینگی انجام داد.

در این میان به واسطه ناترازی برخی از بانکها و مؤسسات اعتباری و نیاز آنها به ذخایر برای تأدیه سپرده قانونی نزد بانک مرکزی بدهی بانکها به بانک مرکزی و متعاقباً رشد پایه پولی افزایش یافت. درواقع با افزایش نسبت سپرده قانونی و کاهش ضریب فزاینده نقدینگی در عمل ضمن کاهش قدرت خلق پول بانکها، دو سمت ترازنامه بانک مرکزی منبسط شده (افزایش بدهی بانکها به بانک مرکزی و در سوی دیگر افزایش سپرده قانونی بانکها نزد بانک مرکزی) و پایه پولی افزایش یافته است.

نکته ای که باید در تحلیل متغیر پایه پولی در دوره اخیر به آن توجه داشت آن است که انبساط رخ داده در دو سمت ترازنامه بانک مرکزی به واسطه افزایش نرخ سپرده قانونی، در عمل پول جدیدی را به اقتصاد تزریق نکرده است و این امر برخلاف حالتی است که بانک مرکزی با تزریق ذخایر به بانکها، در نهایت رشد نقدینگی را منبسط می کند.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

توضیحات فوق، مطلبی است که بانک مرکزی مکرراً و به انحاء مختلف جهت تبیین دلایل افزایش رشد پایه پولی در ماه‌های اخیر ارائه کرده است. لیکن ملاحظه می‌شود که برخی اشخاص و رسانه‌ها بدون توجه به توضیحات بانک مرکزی همچنان به تفسیر اشتباه خود از روند و دلایل افزایش رشد پایه پولی ادامه می‌دهند.

استفاده از رویکرد غیرکارشناسی با تأکید بر افزایش‌های حجمی پایه پولی و همچنین نادیده‌گرفتن دستاورد کاهش رشد نقدینگی به‌عنوان مهم‌ترین متغیر کنترل‌کننده پایدار تورم که از ۴۲.۸ درصد در مهرماه ۱۴۰۰ به ۲۶.۹ درصد در شهریورماه ۱۴۰۲، بیشتر منعکس‌کننده حب و بغض‌های سیاسی است تا دغدغه اقتصاد ایران.

شبهه: پایه پولی در سال جاری رشد زیادی داشته است.

کنترل و مهار تورم سیاست قطعی بانک مرکزی است و متفاوت از ۱۰ سال گذشته، سیاستگذار پولی در دولت سیزدهم در این مسیر اقدامات زیربنایی متناسبی انجام داده است. و لذا بدیهی است که ریش‌آسیب‌دیده افزایش رشد نقدینگی و خلق پول است که طی دهه ۹۰ همواره در مسیر رشد بوده است. به طوری که حجم نقدینگی در مرداد ۱۳۹۲ همزمان با شروع بکار دولت یازدهم معادل ۶۴۰ هزار میلیارد تومان بود که در پایان شهریور ۱۴۰۰ (پایان دولت دوازدهم) این رقم به ۴ هزار و ۶۸ هزار میلیارد تومان رسید؛ حجم پایه پولی نیز از ۹۶٫۳ هزار میلیارد تومان در مرداد ۱۳۹۲ به ۵۱۹ هزار میلیارد تومان در پایان شهریور ۱۴۰۰ رسید که اثرات آن در افزایش تورم طی سال‌های گذشته محسوس بوده است.

بانک مرکزی با تنظیم برنامه هدف‌گذاری رشد نقدینگی ۳۰ درصدی برای سال ۱۴۰۱ و تعیین هدف رشد نقدینگی به میزان ۲۵ درصد برای سال ۱۴۰۲ توانسته است این متغیر را بطور قابل ملاحظه‌ای کنترل نماید و در پی اجرای سیاست تثبیت از سوی بانک مرکزی نرخ رشد دوازده‌ماهه پایه پولی در پایان مهرماه ۱۴۰۲ با ۲٫۴ واحد درصد کاهش نسبت به دوره مشابه ماه قبل به ۳۹٫۶ درصد رسید.

آخرین آمارهای سال ۱۴۰۲ حاکی از آن است که نرخ رشد دوازده‌ماهه نقدینگی از ۳۴٫۳ درصد در پایان مهرماه ۱۴۰۱ طی یک روند نزولی به ۲۶٫۴ درصد در پایان مهرماه ۱۴۰۲ کاهش یافته است.

حجم نقدینگی نیز در پایان مهرماه امسال ۷۱۷۷۹٫۴ هزار میلیارد ریال بوده است؛ در هفت‌ماهه منتهی به مهرماه سال جاری حجم نقدینگی معادل ۱۳٫۳ درصد رشد یافته است که این رقم از ابتدای سال همچنان نه‌تنها در چارچوب هدف‌گذاری رشد نقدینگی قرار دارد؛ بلکه کمتر از میزان هدف‌گذاری تعیین شده برای هفت‌ماهه نخست امسال است. بر اساس این گزارش، نرخ رشد دوازده‌ماهه پایه پولی در پایان مهرماه ۱۴۰۲ با ۲٫۴ واحد درصد کاهش نسبت به دوره مشابه ماه قبل (معادل ۴۲٫۰ درصد در شهریورماه ۱۴۰۲) به ۳۹٫۶ درصد رسید. پایه پولی نیز در پایان مهرماه سال جاری رشدی معادل ۱۵٫۷ درصد را نسبت به پایان سال ۱۴۰۱ تجربه کرد.

ملاحظه می‌شود که رشد پایه پولی در دوازده‌ماهه منتهی به پایان مهرماه ۱۴۰۲ در ادامه روند نزولی خود از ابتدای سال جاری از ۴۵٫۰ درصد در فروردین‌ماه به ۳۹٫۶ درصد در مهرماه کاهش یافته است و برای نخستین‌بار بعد از گذشت هشت ماه وارد کانال ۳۰ درصدی شده است. اما در خصوص اقدامات بانک مرکزی در زمینه کنترل رشد نقدینگی نکته‌ای که در مطلب مندرج در این روزنامه علیرغم توضیحات مکرر بانک مرکزی نادیده گرفته شده است، بحث کنترل مقداری رشد ترازنامه بانکها از طریق کنترل دارایی‌ها و بدهی‌های

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

بانکها بوده است و افزایش نسبت سپرده قانونی نیز در کنار سایر ابزاری های سیاستگذار پولی نقش مهمی در کنترل رشد نقدینگی و کاهش قدرت خلق پول بانکها داشته است.

در صورتی که روشن است که با افزایش نسبت سپرده قانونی از اواسط سال ۱۴۰۱، سمت مصارف پایه پولی از مسیر مانده سپرده قانونی و سمت منابع پایه پولی عمدتاً از مسیر بدهی بانکهای ناتراز و مشکل دار به بانک مرکزی منبسط شده و در نهایت منجر به افزایش رشد پایه پولی شده است. بنابراین، نکته ای که باید در تحلیل متغیر پایه پولی در دوره اخیر به آن توجه داشت آن است که علی‌رغم رخ داده در دو سمت ترانزنامه بانک مرکزی به واسطه افزایش نرخ سپرده قانونی، در عمل پول جدیدی را به اقتصاد تزریق ننموده است و این امر بر خلاف حالتی است که بانک مرکزی با تزریق ذخایر به بانکها، در نهایت رشد نقدینگی را منبسط می‌نماید .

بنابراین افزایش نسبت سپرده قانونی به دلایلی که بالاتر ذکر شد منجر به رشد پایه پولی شده است و نه اینکه در ازای رشد پایه پولی بانک مرکزی سپرده قانونی را افزایش داده باشد .

نکته قابل توجه دیگر آن است که در خصوص شکاف رشد پایه پولی و نقدینگی که آن را به عنوان خطری برای مهار تورم در نیمسال دوم مطرح نموده است، به نظر می‌رسد گزاره فوق با این فرض مطرح شده است که رشد پایه پولی به هر طریقی، پیشران و محرک رشد نقدینگی بوده و در نتیجه اختلاف به وجود آمده میان رشد پایه پولی و نقدینگی در ماههای اخیر، لزوماً باید در ماههای آتی از طریق افزایش رشد نقدینگی و رسیدن آن به سطح رشد پایه پولی جبران گردد.

این در حالی است که آمارهای مقدماتی رشد پایه پولی در سال جاری حاکی از این موضوع است که نرخ رشد پایه در ماههای اخیر روند نزولی به خود گرفته و از رقم ۵۵٫۰ درصد در فروردین ماه ۱۴۰۲ به رقم ۳۷٫۹ درصد در مهرماه سال جاری رسیده است و انتظار می‌رود که با ثابت ماندن نسبت سپرده قانونی (عملکردی) در ماههای آتی، رشد پایه پولی با سرعت بیشتری روند کاهشی را تجربه نماید .

اما در خصوص مباحث مطرح شده در زمینه "رد پای کسری بودجه دولت در ناترازی بانکها" لازم به ذکر است که دولت سیزدهم از آغاز فعالیت خود، کنترل تورم را به عنوان یکی از اولویتهای جدی خود مطرح و مورد پیگیری قرار داده است. در این زمینه مجموعه‌ای از سیاستها و اقدامات در حوزه‌های مختلف برای شناسایی و کنترل عوامل مؤثر بر تورم تدوین و مورد پیگیری و اقدام قرار گرفته که کنترل رشد نقدینگی تنها یکی از این اقدامات است. سایر اقدامات لازم نیز در حوزه‌هایی مانند برقراری توازن بودجه دولت و کاهش کسری بودجه با مدیریت همزمان هزینه‌ها و درآمدها، اصلاح نظام بانکی و کاهش ناترازی بانکها، مدیریت انتظارات تورمی و تقویت بخش تولید و عرضه کالاها و خدمات در کشور مورد توجه و اهتمام دولت قرار داشته است.

لازم به ذکر است اقدامات انجام شده در زمینه کنترل رشد نقدینگی مشتمل بر کنترل رشد پایه پولی و خلق پول بانکی، پرهیز از پولی سازی کسری بودجه از طریق هماهنگی میان بانک مرکزی و ارکان اقتصادی دولت، پیگیری برنامه اصلاح نظام بانکی و کنترل بدهی بانکها به بانک مرکزی، ثبات بخشی به بازار ارز، مدیریت انتظارات تورمی، نظارت بر تغییرات قیمت کالاها و خدمات و تأمین مناسب کالاهای اساسی و مواد اولیه و واسطه‌ای لازم برای بخش تولید در کاهش نرخ تورم و استمرار آن در آینده نقش مؤثری دارند.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

همچنین دولت سیزدهم خود را متعهد و ملزم به رعایت انضباط مالی و مدیریت هزینه‌ها و کسب درآمدهای پایدار نموده است. بنابراین بررسی تحولات منابع و مصارف دولت در سال‌های اخیر حاکی از رویکرد منضبطانه دولت سیزدهم در اتکای بیشتر به منابع سپرده‌ای خود بوده است.

همچنین، دولت برای جبران کسری بودجه خود از آذر ماه سال ۱۴۰۱ تا شهریورماه سال جاری از تنخواه‌گردان خزانه بانک مرکزی استفاده ننموده که این امر نشان از اهتمام دولت در جهت انضباط‌بخشی بیشتر به سیاست‌های مالی دولت و کنترل استقراض از بانک مرکزی دارد.

موضوع: بدهی‌های دولت

شبهه: دولت سیزدهم افزایش بدهی‌ها را انکار و به دولت قبل نسبت می‌دهد.

دولت یازدهم در سال ۹۲ در حالی آغاز به کار کرد که ۱۰۳ هزار میلیارد تومان به‌نظام بانکی بدهی داشت و در پایان هشت سال، بدهی به‌نظام بانکی با ۵۳۵ درصد افزایش به ۶۵۵ هزار میلیارد تومان رسیده بود. بدهی دولت و شرکت‌های دولتی به بانک مرکزی در شهریور ۱۳۹۲ برابر با ۳۴ هزار میلیارد تومان بود که در شهریور ۱۴۰۰ به ۱۹۶ هزار میلیارد تومان رسید و ۴۷۳ درصد رشد داشت.

همچنین بدهی دولت به صندوق‌های بازنشستگی در سال ۹۲ برابر با ۶۸ هزار میلیارد تومان بود که با ۵۵۹ درصد افزایش در سال ۱۴۰۰ به ۴۴۸ هزار میلیارد تومان رسید. بدهی بانک‌های دولتی به بانک مرکزی نیز در شهریورماه ۱۳۹۲ برابر با ۵۵ هزار میلیارد تومان بود که با ۱۲۷ درصد افزایش در شهریور ۱۴۰۰ به ۱۲۷ هزار میلیارد تومان رسید.

اما انضباط بخشی به رفتار مالی دولت و موضوع تسویه بدهی‌های دولت از جمله موضوعاتی است که مورد توجه دولت سیزدهم قرار دارد و درج احکام اجرایی لازم در ارتباط با فرایند و سازوکار تسویه بدهی دولت در قالب شیوه‌ها و روش‌های مختلف، ذیل لایحه برنامه هفتم توسعه و همچنین برنامه مشترک وزارت امور اقتصادی و دارایی، بانک مرکزی و سازمان برنامه و بودجه کشور برای تحقق شعار سال با عنوان «مهار تورم و رشد تولید» مبین این موضوع است.

به‌رحال تلاش دولت سیزدهم بر کاهش بدهی‌های دولت است و اقداماتی همچون عدم استفاده از تنخواه بانک مرکزی، کاهش کسری بودجه، مدیریت انتشار اوراق، استقرار حساب واحد خزانه، جلوگیری از رسوب منابع در حساب دستگاه‌ها مؤید آن است برای کاهش این

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

بدهی‌ها است؛ چراکه آنچه از دولت قبل میراث باقی‌مانده، نه صرفاً بدهی؛ بلکه بی‌توجهی به انضباط مالی و بودجه‌ای بوده است و به همین دلیل دولت‌های یازدهم و دوازدهم در پایان ۸ سال فعالیت خود بدهی‌های دولت را ۵ برابر کرده و تحویل دولت سیزدهم دادند.

شبهه: دولت برای تامین کسری بودجه از شبکه بانکی استقراض می‌کند.

براساس آمار موجود، دولت برای جبران کسری بودجه خود از آذر ماه سال ۱۴۰۱ تا شهریورماه سال جاری از تنخواه‌گردان خزانه بانک مرکزی استفاده نکرده است که این امر نشان از اهتمام دولت در جهت انضباط‌بخشی بیشتر به سیاست‌های مالی دولت و کنترل استقراض از بانک مرکزی دارد.

همچنین اجرایی‌سازی انتقال حساب‌های دولتی از شبکه بانکی به بانک مرکزی با همکاری و هماهنگی بانک مرکزی و دولت به ویژه سازمان برنامه بودجه و وزارت امور اقتصادی و دارایی در مدیریت منابع دولت و استفاده کمتر از تنخواه‌گردان خزانه، نقش مهمی در کاهش خالص بدهی بخش دولتی به بانک مرکزی داشته است.

درخصوص انتقال حساب‌های دولتی از شبکه بانکی به بانک مرکزی لازم به توضیح است که این انتقال به استناد ماده (۱۲) قانون پولی و بانکی کشور، بند «ب» ماده (۱۷) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه و بند «الف» ماده (۲۰) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور، و با هدف افزایش سرعت و کارایی گردش حساب‌های درآمدی و هزینه‌ای دولت، شفاف‌سازی و ایجاد امکان نظارت بر خط بر کلیه حساب‌های دستگاه‌های اجرایی و کاهش اثرات منفی عملیات مالی دولت بر نظام بانکی بوده است.

درخصوص پایه پولی لازم به ذکر است همان‌طور که قبلاً بانک مرکزی مکرراً توضیح داده است، بخشی از افزایش رشد دوازده ماهه پایه پولی در ماه‌های اخیر به دلیل اجرای سیاست کنترل مقداری رشد ترازنامه و جریمه بانک‌های خاطی با استفاده از افزایش نسبت سپرده قانونی بوده که باعث شده بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی از یک طرف و سپرده قانونی بانک‌ها نزد بانک مرکزی از طرف دیگر افزایش پیدا کند. در این حالت درست است که پایه پولی افزایش یافته، ولی در عمل پولی به اقتصاد تزریق نشده است.

لذا انتقال سپرده‌های بخش دولتی به بانک‌ها را نمی‌توان عامل اصلی افزایش بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی قلمداد نمود و وجود حساب‌های دولتی نزد بانک‌ها صرفاً ممکن است ناترازی‌های برخی از بانک‌ها را به صورت موقتی پنهان نماید. به عبارت دیگر در حالتی که شاخص‌های سلامت نظام بانکی در وضعیت مناسبی قرار داشته باشد، انتظار نمی‌رود که انتقال سپرده‌های بخش دولتی به بانک مرکزی موجب تغییر در کسری ذخایر بانک‌ها و یا اضافه‌برداشت آنها گردد.

براین اساس بانک مرکزی از آغاز فعالیت دولت، کنترل تورم را به عنوان یکی از اولویت‌های جدی خود مطرح و مورد پیگیری قرار داده است و با طراحی مجموعه‌ای از سیاست‌ها و اقدامات در حوزه‌های مختلف برای شناسایی و کنترل عوامل موثر بر تورم تدوین و مورد پیگیری و اقدام قرار داد که کنترل رشد نقدینگی تنها یکی از این اقدامات است.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

سایر اقدامات لازم نیز در حوزه‌هایی مانند برقراری توازن بودجه دولت و کاهش کسری بودجه با مدیریت همزمان هزینه‌ها و درآمدها، اصلاح نظام بانکی و کاهش ناترازی بانکها، مدیریت انتظارات تورمی و تقویت بخش تولید و عرضه کالاها و خدمات در کشور مورد توجه و اهتمام دولت قرار داشته است.

بر این اساس با اقدامات انجام شده در زمینه کنترل رشد نقدینگی مشتمل بر کنترل رشد پایه پولی و خلق پول بانکی، پرهیز از پولی‌سازی کسری بودجه از طریق هماهنگی میان بانک مرکزی و ارکان اقتصادی دولت، پیگیری برنامه اصلاح نظام بانکی و کنترل بدهی بانکها به بانک مرکزی، ثبات بخشی به بازار ارز، مدیریت انتظارات تورمی، نظارت بر تغییرات قیمت کالاها و خدمات و تامین مناسب کالاهای اساسی و مواد اولیه و واسطه‌ای لازم برای بخش تولید در کاهش نرخ تورم و استمرار آن در آینده نقش موثری دارند.

همچنین دولت سیزدهم خود را متعهد و ملزم به رعایت انضباط مالی و مدیریت هزینه‌ها و کسب درآمدهای پایدار نموده است. بنابراین بررسی تحولات منابع و مصارف دولت در سال‌های اخیر حاکی از رویکرد منضبطانه دولت سیزدهم در اتکای بیشتر به منابع سپرده‌ای خود بوده است.

موضوع: کسری بودجه

شبهه: بودجه امسال به دلیل کاهش درآمدهای نفتی با کسری مواجه شد.

افزایش تولید و تبع آن افزایش صادرات نفت پس از روی کار آمدن دولت سیزدهم به گواه گزارش نهادهای مرجع نظارتی داخلی و همچنین گزارش‌های مکرر و متنوع منابع رصدکننده خارجی در خصوص افزایش حجم و درآمدهای نفت صادراتی ایران در ۲ سال اخیر، موضوعی غیرقابل انکار و روشن‌تر از خورشید است به گونه‌ای که حتی کشورهای متخاصم نیز نمی‌توانند چشم خود را روی این واقعیت ببندند. طرح موضوع کسری بودجه به دلیل عدم تحقق درآمدهای نفتی از آنجا ناشی می‌شود که گزارش‌های مربوط بر اساس بیش‌برآورد قیمت درج نفت در بودجه سنواتی تهیه شده است. در عین حال حجم نفتی که در قالب بند (ی) بودجه در قالب تهاتر صادر شده در ساختار بودجه منعکس نشده و ظاهراً این‌طور نشان داده می‌شود که نفت کمتری فروش رفته در حالی که این مقدار نفت تهاتر شده ولی در بودجه دیده نمی‌شود.

وضعیت فروش نفت ایران در تمام آمارهای مراجع بین‌المللی انعکاس یافته و جمهوری اسلامی ایران هم‌اکنون جایگاه سومین تولیدکننده نفت اوپک را بعد از مدت‌ها پس گرفته است. طبیعی است با توجه به مقدار ثابت مصارف داخلی، بدون افزایش صادرات نفت امکان افزایش تولید وجود نداشته است. بنابراین با توجه به افزایش رقم صادرات با قطعیت می‌توان گفت افزایش تولید نفت محقق شده است.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

هرچند موضوع بیش برآورد قیمت و به تبع آن افزایش درآمدهای نفتی در بودجه ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ مانع فهم دقیق افزایش تولید و صادرات نفت در سال‌های مذکور شده است؛ اما باید گفت اگر این افزایش صادرات و درآمدهای نفتی نبود به هیچ وجه امکان پرداخت بدهی‌های خارجی و تعهدات ارزی دولت قبل و از سوی دیگر تعهداتی از جمله افزایش حقوق کارکنان دولت، معلمان، پزشکان، بازنشستگان و امثال آن وجود نداشت. این تعهدات به خصوص در سال آخر دولت قبل (۱۴۰۰) به گونه‌ای بود که بسیاری از کارشناسان معتقد بودند حتی با برداشته شدن کامل تحریم‌ها و صادرات حداکثری نفت و میعانات گازی، امکان تأدیه این تعهدات وجود نخواهد داشت و کشور در چاه عمیق تعهدات مالی سقوط خواهد کرد. این موضوع به صراحت در سخنان اخیر جناب آقای اسحاق جهانگیری، معاون اول سابق دولت قبل نیز که در رسانه‌ها انتشار یافت این‌گونه آمده است «به آقای رئیسی گفتم بدون برجام يك روز خوش در کشور نخواهید داشت» این سخنان به وضوح نشان می‌دهد که دولت قبل دقیقاً می‌دانست چیزی را دارد تحویل دولت سیزدهم می‌دهد که در تصورشان دولت سیزدهم عاجز از مدیریت آن است، حال آنکه به فضل الهی و حمایت رهبری معظم و پشتیبانی آحاد ملت شریف و بزرگ ایران، به رغم وجود مسائل و ابر چالش‌های به ارث رسیده به دولت سیزدهم، کشور مسیر خود را در ۲ سال اخیر طی نموده است.

بر اساس گزارش‌های مرکز آمار ایران و بانک مرکزی، بخش نفت در سال گذشته بیشترین رشد اقتصادی را در میان بخش‌های مختلف کسب کرده است. در بهار امسال نیز رشد بخش نفت ۱۹/۷ درصد بوده که باز هم با فاصله بالاترین رشد را در میان بخش‌های مختلف اقتصاد ملی به خود اختصاص داده است. ثبت این میزان رشد اقتصادی در بخش نفت در سال گذشته و بهار امسال خود گواه مستقل دیگری است که به روشنی نشان می‌دهد «تولید و صادرات نفت بیشترین تأثیر مثبت و رشد را بر تولید ناخالصی داخلی ایران داشته است». این گزارش نهاد‌های رسمی کشور فارغ از نگاه سیاسی و جناحی و با دیدگاه کارشناسی و بر اساس معیارهای علمی ثابت تهیه و تنظیم می‌شود و اگر روزنامه اعتماد به استناد گزارش همین مراجع عملکرد دولت‌های قبل را که پایگاه سیاسی‌شان نزدیک است مثبت ارزیابی می‌کنند اکنون نمی‌توانند با سیاسی‌کاری و زیرسؤال بردن گزارش همین نهادهای حاکمیتی، دولت سیزدهم را به شعارزدگی متهم کنند، زیرا در این صورت اعتبار و صلاحیت خود را نیز زیر سؤال می‌برند.

به طور معمول کسری بودجه در پایان دوره مالی (سال) مشخص می‌شود. زیرا برخی منابع از جمله منابع حاصل از صادرات نفت و فرآورده‌های نفتی با وقفه زمانی وصول می‌شود که ضرورت دارد کلیه منابع تحقق یابد. همچنین مصارف نیز باید تماماً هزینه شود تا میزان کسری بودجه مشخص شود. براین اساس گزارش‌های طول سال بیانگر ناترازی مقطعی است که معمولاً در طی سال وجود دارد و نباید آن را کسری بودجه تلقی کرد.

علاوه بر وقفه در وصول درآمد نفتی، فرایند واگذاری دارایی‌های مالی (مانند فروش اوراق مالی اسلامی) و واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای به گونه‌ای است که در ماه‌های ابتدایی سال میزان تحقق درآمد آنها پایین است. همچنین برخی منابع جدید درآمدی مندرج در قانون بودجه نیاز به آیین‌نامه و دستورالعمل دارد که این موضوع نیز زمان بر است.

دولت می‌تواند، بر اساس ظرفیت‌های موجود در ماده (۱۲۵) قانون محاسبات عمومی کشور- مصوب ۱۳۶۶ نسبت به تامین ناترازی بودجه اقدام نموده و در پایان سال تسویه نماید. لذا ادعای ناترازی بودجه در گزارش مذکور موجه به نظر نمی‌رسد.

موضوع: هماهنگی تیم اقتصادی دولت

شبهه: اعضای تیم اقتصادی دولت ناهماهنگ هستند.

یادآوری اختلاف نظرهای عیان دولتمردان اقتصادی در دولت‌های گذشته و تسری آن به دولت سیزدهم تحلیل درستی نیست. ادعای اینکه «هیچ قطب‌نمای واحدی از رویکرد اقتصادی یکسان در دولت‌ها قابل‌رؤیت نیست» در حالی مطرح می‌شود که در مردادماه گذشته بود که وزیر امور اقتصادی و دارایی، رئیس‌کل بانک مرکزی و رئیس سازمان برنامه و بودجه در نشست خبری مشترک به تشریح اقدامات اقتصادی دولت پرداختند؛ نشستی که حکایت از هماهنگی بی‌سابقه این سه عضو اقتصادی کابینه داشت و در هیچ از دولت‌های گذشته مسبوق به سابقه نبود. درباره نرخ ارز نیز ادعای ناهماهنگی میان تیم اقتصادی دولت مطرح شده و این در حالی است که بعد از تدوین و تصویب سیاست‌های ارزی اخیر دولت، علاوه بر رئیس‌کل بانک مرکزی، وزیر اقتصاد به‌عنوان سخنگوی اقتصادی دولت بارها ضمن دفاع از آن، این سیاست‌ها را تشریح و برای افکار عمومی ساده‌سازی کرد. درباره بحران‌های ناترازی سیستم بانکی، صندوق‌های بازنشستگی، آب و گاز و برق و بنزین و نه در سایر سیاست‌های اقتصادی هم که در گزارش یادشده، ادعا شده است که وحدت رویه خاصی قابل‌مشاهده نیست؛ لازم به توضیح است که این وحدت رویه هم در برنامه ۱۰ بندی دولت و هم در لایحه برنامه هفتم توسعه نمود پیدا کرد. برنامه ۱۰ بندی دولت برای مهار تورم و رشد تولید که در نوع خود به لحاظ تقسیم وظایف و زمان‌بندی مشخص اجرا را در اقتصاد ایران کم‌سابقه بوده؛ ۵ سرفصل به مهار تورم و ۵ سرفصل به رشد تولید اختصاص دارد. کاهش کسری بودجه، کاهش ناترازی بانک‌ها، کاهش بدهی‌های دولت، کاهش ناترازی ارزی به‌عنوان پیشران تورم انتظاری کشور و... با اشتراک نظر وزارت اقتصاد، بانک مرکزی و سازمان برنامه و بودجه در این برنامه جای گرفت و به تصویب شورای اقتصادی دولت رسید و البته حل این ناترازی‌ها در برنامه هفتم توسعه با وفاق میان اعضای هیئت دولت بود. اما درباره مسکن؛ لازم به ذکر است که بخش مسکن از جمله بخش‌های پیشران اقتصاد است، به‌طوری‌که با فعال شدن این بخش بیش از ۱۳۰ صنعت فعال شده و با توجه به وزن یک‌سومی این بخش در تورم عمومی، می‌توان با افزایش تولید مسکن حتی تورم عمومی را کنترل کرد. از آنجایی‌که پرداخت تسهیلات ساخت مسکن به‌صورت مرحله‌ای و با پیشرفت پروژه پرداخت می‌شود، دارای کمترین انحراف در اصابت به تولید است و با توجه به وثیقه مطمئن آن یعنی زمین، جزو بهترین تسهیلات نظام بانکی در دنیا شناخته می‌شود. با این حال اقدامات شبکه بانکی هرچند در چند سال اخیر با رشد خوبی همراه بوده؛ اما هنوز با اهداف

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

مدنظر در قانون جهش تولید فاصله دارد. البته بانک مسکن به عنوان اصلی‌ترین بانک در زمینه پرداخت تسهیلات مسکن، به سقف تعهدات خود عمل کرده است؛ اما در دیگر بانک‌ها، برای تحقق اهداف مدنظر در قانون، نیاز به اجرای برنامه‌های متنوع و کارشناسی شده است. به همین منظور، در شورای پول و اعتبار موضوعی با این عنوان که می‌توان راهی اتخاذ کرد که با حفظ سیاست کنترل نقدینگی بانک مرکزی، یک مسیر ویژه برای تأمین مالی پروژه‌های مسکن در نظر گرفت، پیشنهاد شده است. در این مورد نیز ادعای اختلاف نظر میان دولتمردان ادعای درستی نیست، چراکه در موضوع کلان یعنی اولویت مسکن، اعضای کابینه متفق القول هستند و استراتژی‌های کلان این بخش به صورت هماهنگ دنبال می‌شود. گرچه ممکن است در جزئیات اجرایی در هر مجموعه‌ای اختلاف نظرهایی وجود داشته باشد، اما مهم این است که وقتی تصمیمی در دولت نهایی شد، همه اعضای کابینه خود را ملزم به اجرای آن می‌دانند.

موضوع: عملکرد اقتصادی دولت

شبهه: دولت سیزدهم ناعادلانه دولت قبل را عامل همه مشکلات معرفی می‌کند.

بنای دولت سیزدهم از ابتدا این بود که مکرر شرایط و موانع را ذکر و به مقایسه‌ها ورود نکند، اما با رویه‌ای که برخی مقامات دولت قبل و نزدیکان سیاسی آنها در پیش گرفته‌اند، دولت ناچار شد برای تنویر افکار عمومی به ارائه آمار مقایسه‌ای بپردازد. سال ۹۲ که دولت پیشین شروع به کارکرد، بدهی دولت به نظام بانکی ۱۰۳ هزار میلیارد تومان بود که در پایان دولت دوازدهم این عدد به ۶۵۵ هزار میلیارد تومان رسید. بدهی دولت به صندوق‌های بازنشستگی از ۶۸ هزار میلیارد تومان به ۴۴۸ هزار میلیارد تومان افزایش یافته و وابستگی صندوق‌های بازنشستگی به دولت از ۱۲ به ۱۸ درصد رشد کرده بود.

بدهی دولت و شرکت‌های دولتی به بانک مرکزی از ۳۴ هزار میلیارد تومان با ۴۷ درصد افزایش به ۱۹۶ هزار میلیارد تومان رسیده بود و حجم نقدینگی از ۶۴۰ هزار میلیارد تومان به ۴۰۶۷ هزار میلیارد تومان رشد کرده بود که بیش از ۵۳ درصد رشد را به ثبت رساند و نرخ رشد نقدینگی بالای ۵۰ درصد در مجموعه این دوره رقم خورده بود.

همه ظرفیت اوراقی که باید دولت را تأمین مالی می‌کرد در سال ۱۴۰۰ از سوی دولت دوازدهم استفاده شده بود و از هشت میلیارد دلار برای تأمین ارز واردات کالاهای اساسی، در ۶ ماهه سال ۱۴۰۰ مصرف شده بود. میانگین رشد اقتصادی کشور در هشت سال دولت قبل به طور میانگین حدود یک درصد و در چهار سال پایانی دولت قبل، بطور میانگین پنج صدم درصد بود.

وقتی اقتصادی با کوچک شدن مستمر تولید ناخالص داخلی قدرت خرید مردم و شاخص‌های حوزه رفاهی مواجه می‌شود، حرکت دادن یک ماشین متوقف که مدت‌هاست حرکت نکرده، انرژی بسیار زیادی از دولت سیزدهم گرفت؛ بنابراین رسیدن به میانگین رشد اقتصادی ۴.۵ درصد در دو سال آغازین دولت سیزدهم باتوجه به شرایط داخلی و تداوم تحریم‌ها، نشانه‌ای از کارایی عملکرد و سیاست‌های دولت سیزدهم است. رشد اقتصادی ۱۴.۲ درصدی در سال ۹۵ که مورد اشاره قرار گرفته و با عملکرد دولت سیزدهم قیاس می‌شود؛ نه در نتیجه رونق گرفتن بخش‌های مختلف اقتصاد کشور، بلکه به دلیل فروش نفت‌های انبار شده روی آب پس از اجرای توافق بود و به همین دلیل در سال‌های بعد تکرار نشد. علاوه بر این مقایسه نرخ تورم نیز درست نیست، چراکه سرکوب قیمت‌ها در چهار سال دولت سیزدهم به

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

دلیل بی‌توجهی به عوامل تورم‌زا، تداوم پیدا نکرد و بر خلاف آنچه تلاش شده درباره رشد نقدینگی در دولت سیزدهم القا شود، طبق آمارهای بانک مرکزی، نرخ رشد نقدینگی در دولت سیزدهم به میزان بی‌سابقه‌ای کاهش یافته و از ۴۲.۸ درصد در مهر ۱۴۰۰ به ۲۶.۹ درصد در شهریور ۱۴۰۲ رسیده است، اما در تحلیل ارائه شده به جای درصد تغییرات، حجم نقدینگی مدنظر قرار گرفته که کاملاً اشتباه است.

موضوع: مهار نرخ تورم

شبهه: دولت توانایی مهار تورم را ندارد.

دولت سیزدهم با شناسایی عوامل بروز تورم در اقتصاد کشور، رفع آن‌ها را به صورت پایدار در دستور کار خود قرار داده است. استمرار این سیاست‌ها تا چند سال آینده قطعاً موجب کاهش نرخ تورم و ثبات بیشتر اقتصاد کلان خواهد شد. سیاست تثبیت، به معنای میخکوب کردن قیمت‌ها نیست.

تثبیت به دنبال حذف شوک‌ها و ثبات بخشی به تحولات اقتصاد کلان است. سیاست‌های دولت کاملاً در جهت کنترل تورم طراحی و تنظیم شده است. یکی از مهم‌ترین اصلاحات نهادی در اقتصاد ایران قطعاً اصلاح نهاد بانک مرکزی است و در همین راستا طرح قانون بانک مرکزی که با همکاری و تعامل بین دولت و مجلس تدوین شده است یکی از شاه‌کلیدهای اصلاحات اقتصادی در حوزه پولی و بانکی خواهد بود.

علاوه بر این، در متن لایحه برنامه هفتم توسعه به صورت مشخص به اصلاحات در نظام بانکی، نظام بودجه‌ریزی و صندوق‌های بازنشستگی پرداخت شده و خوشبختانه در حوزه اصلاحات بودجه‌ریزی و بانکی، عمده احکام مورد نیاز به تأیید کمیسیون تلفیق مجلس رسیده است. هرچند که در کمیسیون تلفیق موارد جدیدی به متن لایحه اضافه شده است که برخی از آن‌ها مورد تأیید دولت نیست و دولت تلاش می‌کند در تعامل با مجلس محترم، در این موارد بازنگری شود. دولت برای اصلاحات در حوزه بانکی منتظر لایحه برنامه هفتم توسعه و طرح قانون بانک مرکزی نمانده است. با اخذ مجوزهای لازم از شورای هماهنگی سران قوا، اختیارات خوبی برای سامان‌دهی نظام بانکی به بانک مرکزی و دولت داده شده است و در همین راستا، امسال سه مؤسسه اعتباری و یک بانک خصوصی منحل خواهند شد. مدتی پیش مؤسسه اعتباری توسعه منحل و فرایند تصفیه آن آغاز شد و تا پایان سال دو مؤسسه و یک بانک این فرایند را طی خواهند کرد.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

علاوه بر این دولت پیشنهادهای مشخصی برای کاهش ناترازی صندوقهای بازنشستگی در برنامه هفتم توسعه ارائه کرده است. دولت امیدوار است با تأیید این پیشنهادها در برنامه هفتم توسعه، بتواند اقدامات جدیتری برای رفع ناترازی صندوقهای بازنشستگی در طول ۵ سال آینده انجام دهد؛ بنابراین دولت سیزدهم با شناسایی عوامل بروز تورم در اقتصاد کشور، رفع آن‌ها را به صورت پایدار در دستور کار خود قرار داده و در ۶ ماه اول سال جاری هم آثار کوتاه‌مدت این سیاست قابل مشاهده است؛ به طوری که بر اساس گزارش بانک مرکزی و مرکز آمار ایران نرخ تورم نقطه به نقطه ۱۵ درصد کاهش یافته و بازار دارایی‌ها از جمله بازار ارز از ثبات بسیار خوبی برخوردار بوده است. استمرار این سیاست‌ها تا چند سال آینده قطعاً موجب کاهش نرخ تورم و ثبات بیشتر اقتصاد کلان خواهد شد.

شبهه: قدرت خرید مردم در دو سال اخیر به شدت کاهش یافته است.

قطعاً با تلاش‌های دولت برای ایجاد ثبات در بازار ارز و همچنین رشد سرمایه‌گذاری در آینده شاهد افزایش قدرت خرید و احساس این رشد قدرت در معیشت مردم خواهیم بود. اقتصاد ایران در دهه ۹۰ نرخ رشد نزدیک به صفر و تورم بالا داشت؛ لذا نرخ‌های رشد اخیر کمتر از سوی مردم احساس می‌شود.

از سوی دیگر کاهش قدرت خرید مردم به دلیل چند سال تورم حوالی ۴۰ درصد بوده است و به همین دلیل دولت تمام تلاش خود را به مهار تورم از طریق خاموش کردن موتورهای تورم‌زا معطوف کرده است. یکی از مواردی که در آن گزارش نیز اشاره شده رشد نقدینگی است که به عنوان یکی از عوامل مهم تورم‌زا، مهار آن مدنظر دولت بوده است. بر اساس آمار بانک مرکزی رشد نقدینگی در ۱۲ ماهه منتهی به شهریور امسال به ۲۶.۹ درصد رسیده است.

این در حالی است که در شهریور ۱۴۰۰ که دولت سیزدهم تازه شروع به کار کرده بود رشد نقدینگی از مرز ۴۰ درصد عبور کرده و به ۴۰.۵ درصد رسیده و بدین ترتیب در ۲ سال اخیر در دولت سیزدهم نرخ رشد نقدینگی ۱۳.۶ واحد درصد کمتر شده است. رشد ۲۶.۹ درصدی نقدینگی، کمترین سطح این شاخص در ۴ سال اخیر از شهریور ۱۳۹۸ تاکنون است. در همین حال گزارش مرکز آمار از نرخ تورم شهریور ۱۴۰۲ نشان می‌دهد نرخ تورم نقطه به نقطه در شهریورماه امسال به ۳۹.۵ درصد رسیده است که نسبت به ابتدای سال یعنی تورم نقطه به نقطه اسفندماه گذشته که ۵۴ درصد بود، کاهش معناداری داشته است.

همچنین بر اساس آخرین گزارش مرکز آمار در خصوص تورم کالاها و اقلام خوراکی، نرخ تورم نقطه به نقطه خوراکی‌ها در شهریور امسال به حدود ۳۷ درصد کاهش پیدا کرد که بعد از تورم بالای شهریور سال گذشته که حدود ۷۵ درصد بود کاهش قابل توجهی داشته است. تداوم روند کاهش تورم نتیجه چند سیاست مهم دولت در حوزه پولی، مهار نقدینگی، ثبات نرخ ارز و کاهش انتظارات تورمی است و استمرار این سیاست‌ها قطعاً بر قدرت خرید مردم تأثیر خواهد داشت.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

شبهه: آمارها نشان از یک جهش تورمی در آینده دارد.

در خصوص اقدامات بانک مرکزی در زمینه کنترل رشد نقدینگی نکته‌ای که علی‌رغم توضیحات مکرر بانک مرکزی نادیده گرفته شده است، بحث کنترل مقداری رشد ترازنامه بانکها از طریق کنترل دارایی‌ها و بدهی‌های بانکها بوده است و افزایش نسبت سپرده قانونی نیز در کنار سایر ابزارهای سیاست‌گذار پولی نقش مهمی در کنترل رشد نقدینگی و کاهش قدرت خلق پول بانکها داشته است. با افزایش نسبت سپرده قانونی از اواسط سال ۱۴۰۱، سمت مصارف پایه پولی از مسیر مانده سپرده قانونی و سمت منابع پایه پولی عمدتاً از مسیر بدهی بانکهای ناتراز و مشکل‌دار به بانک مرکزی منبسط شده و در نهایت منجر به افزایش رشد پایه پولی شده است؛ بنابراین، نکته‌ای که باید در تحلیل متغیر پایه پولی در دوره اخیر به آن توجه داشت آن است که انبساط رخ داده در دو سمت ترازنامه بانک مرکزی به واسطه افزایش نرخ سپرده قانونی، در عمل پول جدیدی را به اقتصاد تزریق ننموده است و این امر برخلاف حالتی است که بانک مرکزی با تزریق ذخایر به بانکها، در نهایت رشد نقدینگی را منبسط می‌نماید.

لازم به ذکر است که توضیحات فوق، مطلبی است که بانک مرکزی مکرراً و به انحاء مختلف جهت تبیین دلایل افزایش رشد پایه پولی در ماه‌های اخیر ارائه نموده است.

افزایش نسبت سپرده قانونی به دلایلی که بالاتر ذکر شد منجر به رشد پایه پولی شده است و نه اینکه درازای رشد پایه پولی بانک مرکزی سپرده قانونی را افزایش داده باشد.

نکته قابل توجه دیگر آن است که در خصوص شکاف رشد پایه پولی و نقدینگی که آن را به عنوان خطری برای مهار تورم در نیمسال دوم مطرح نموده است، به نظر می‌رسد گزاره فوق با این فرض مطرح شده است که رشد پایه پولی به هر طریقی، پیشران و محرک رشد نقدینگی بوده و در نتیجه اختلاف به وجود آمده میان رشد پایه پولی و نقدینگی در ماه‌های اخیر، لزوماً باید در ماه‌های آتی از طریق افزایش رشد نقدینگی و رسیدن آن به سطح رشد پایه پولی جبران گردد. این در حالی است که آمارهای مقدماتی رشد پایه پولی در سال جاری حاکی از این موضوع است که نرخ رشد پایه در ماه‌های اخیر روند نزولی به خود گرفته و از رقم ۴۵٫۰ درصد در فروردین ماه ۱۴۰۲ به رقم ۳۶٫۹ درصد در مهرماه سال جاری رسیده است و انتظار می‌رود که با ثابت ماندن نسبت سپرده قانونی (عملکردی) در ماه‌های آتی، رشد پایه پولی با سرعت بیشتری روند کاهشی را تجربه نماید.

شبهه: اثر کاهش تورم در سفره‌های مردم دیده نمی‌شود.

کنترل و مهار تورم سیاست قطعی بانک مرکزی است و متفاوت از ۱۰ سال گذشته، سیاست‌گذار پولی در دولت سیزدهم در این مسیر اقدامات زیربنایی متناسبی انجام داده است و لذا بدیهی است که ریشه تورم در افزایش رشد نقدینگی و خلق پول است که طی دهه ۹۰ همواره در مسیر رشد بوده است. به طوری که حجم نقدینگی در مرداد ۱۳۹۲ هم‌زمان با شروع بکار دولت یازدهم معادل ۶۴۰ هزار میلیارد تومان بود که در پایان شهریور ۱۴۰۰ (پایان دولت دوازدهم) این رقم به ۴ هزار و ۶۸ هزار میلیارد تومان رسید؛ حجم پایه پولی نیز از ۹۶٫۳ هزار میلیارد تومان در مرداد ۱۳۹۲ به ۵۱۹ هزار میلیارد تومان در پایان شهریور ۱۴۰۰ رسید که اثرات آن در افزایش تورم طی سال‌های گذشته محسوس بوده است.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

در همین راستا بانک مرکزی کنترل تورم را به عنوان یکی از اولویتهای جدی خود مطرح و مورد پیگیری قرار داده است. در این زمینه مجموعه‌ای از سیاست‌ها و اقدامات در حوزه‌های مختلف برای شناسایی و کنترل عوامل مؤثر بر تورم تدوین و مورد پیگیری و اقدام قرار گرفته که کنترل رشد نقدینگی تنها یکی از این اقدامات است. سایر اقدامات لازم نیز در حوزه‌هایی مانند برقراری توازن بودجه دولت و کاهش کسری بودجه با مدیریت هم‌زمان هزینه‌ها و درآمدها، اصلاح نظام بانکی و کاهش ناترازی بانک‌ها، مدیریت انتظارات تورمی و تقویت بخش تولید و عرضه کالاها و خدمات در کشور مورد توجه و اهتمام دولت قرار داشته است.

ماحصل این اقدامات در قالب اجرای سیاست تثبیت از سوی بانک مرکزی منجر به این نتیجه شد که نرخ رشد دوازده‌ماهه پایه پولی در پایان مهرماه ۱۴۰۲ با ۲.۴ واحد درصد کاهش نسبت به دوره مشابه ماه قبل به ۳۹.۶ درصد رسید. همچنین بر اساس آخرین آمارهای سال ۱۴۰۲ نرخ رشد دوازده‌ماهه نقدینگی نیز از ۳۴.۳ درصد در پایان مهرماه ۱۴۰۱ طی یک‌روند نزولی به ۲۶.۴ درصد در پایان مهرماه ۱۴۰۲ کاهش یافته است.

اما در خصوص نکته مطرح شده در زمینه احساس نشدن اثر کاهش تورم در سفره‌های مردم " لازم به ذکر است که تورم احساسی (Inflation Perception) یکی از شاخص‌های تورم است که درک و احساس مردم از تورم محقق شده در گذشته (عموماً ۱۲ ماه گذشته) را از طریق افکارسنجی اندازه‌گیری می‌کند.

اندازه‌گیری این شاخص به سیاست‌گذاران اقتصادی (از جمله بانک مرکزی) این امکان را می‌دهد تا درک بهتری از انتظارات مصرف‌کنندگان نسبت به نرخ تورم به دست بیاورند. در کنار تورم احساسی، تورم انتظاری (Inflation Expectation) نیز شاخصی دیگر از تورم است که رویکردی آینده‌نگر دارد و انتظارات مصرف‌کنندگان نسبت به تحولات تورم در آینده را پیش می‌کند.

اما سؤال اساسی آن است که رابطه تورم احساسی و انتظاری با نرخ تورم محاسبه و اعلام شده به صورت رسمی چگونه است؟ آیا بالاتر بودن نرخ تورم احساسی باعث بی‌اعتمادی مردم به نرخ تورم اعلامی بانک مرکزی یا مرکز آمار می‌شود؟ برای پاسخ به این سؤال بهتر است تجربه کشورهایی که به طور رسمی اقدام به اندازه‌گیری تورم احساسی و انتظاری می‌کنند مورد مطالعه قرار بگیرند. در اتحادیه اروپا تورم‌های احساسی و انتظاری به طور مستمر اندازه‌گیری و گزارش می‌شود.

بالاتر بودن تورم احساسی در سایر کشورها که این شاخص را برای مدت‌زمان متمادی تولید می‌کنند، امری عادی است که بستگی به سطح نااطمینانی در میان فعالان اقتصادی (مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان) و گروه‌های مختلف جمعیتی (زنان، جوانان، سطح تحصیلات و...) دارد.

شبهه: تولید نرخ تورم دقیق نیست.

محاسبات نرخ تورم با اصول علمی و بر مبنای قیمت‌های عملی فروش هزاران کارگاه در نقاط شهری و روستایی در کشور انجام می‌شود. مرکز آمار ایران یک نهاد تخصصی است که با استفاده از ظرفیت‌ها و باتکیه بر کارشناسی همکاران خود، آمار و اطلاعات مورد نیاز حاکمیت را در سطوح مختلف تولید کرده و در اختیار سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان کشور قرار می‌دهد.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

در خصوص شاخص قیمت مصرف‌کننده و نرخ تورم، هر ماه قیمت‌های عملی فروش بیش از ۶۷ هزار کارگاه در نقاط شهری، ۹ هزار کارگاه در نقاط روستایی و بیش از ۵ هزار خانوار در نقاط شهری کشور، گردآوری شده و مبنای محاسبات نرخ تورم آن ماه قرار می‌گیرد.

موضوع: کالا برگ الکترونیک

شبهه: کالا برگ الکترونیکی آثار منفی حذف ارزش ترجیحی را از بین نبرد.

در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و همچنین به تبع آن در قانون بودجه سال ۱۴۰۲، دولت موظف به حذف ارزش ترجیحی بود و به جهت کمک به معیشت مردم در اثر تورمی ناشی از حذف ارزش ترجیحی، موظف به پرداخت مابه تفاوت قیمت اقلام کالاهای اساسی از طریق کالا برگ الکترونیک. به این ترتیب با حذف ارزش ترجیحی و تا فراهم سازی زیرساخت مناسب برای اجرای کالا برگ الکترونیکی در اردیبهشت ۱۴۰۱، دولت پرداخت نقدی کمک هزینه معیشتی به جهت جبران قدرت خرید را در قالب افزایش یارانه نقدی از ۴۵ هزار تومان به ۳۰۰ و ۴۰۰ هزار تومان به صورت واریز به حساب سرپرست خانوار انجام داد.

از طرفی بازگرداندن قیمت‌ها و نگهداشت آن به قیمت شهریور ۱۴۰۰ نیازمند بودجه مضاعفی است که عملیاتی نبود، اما با ایجاد زیرساخت طرح کالا برگ الکترونیک که امکان تخصیص اعتبار به هر خانوار بر اساس کد ملی، شناسایی کالا در زمان خرید، تسویه سیستمی با فروشنده کالا را دارا است امکان محاسبه در لحظه قیمت خرید کالا و تقسیم آن به بخش نقدی و بخش کالا برگی فراهم شد. در عین حال تخصیص ۱۲۰ هزار تومان اعتبار کالا برگ اضافه در صورت خرید حداقل ۲۰۰ هزار تومان کالا برگ نیز دارای دلایلی است که به برخی از آن اشاره می‌شود.

با توجه به پرداخت نقدی یارانه‌های ۳۰۰ و ۴۰۰ هزار تومانی، آحاد مردم رغبت لازم جهت خرید کالا بجای دریافت یارانه نقدی را نداشته‌اند ("در این پاسخ از ذکر مزایای جایگزینی خرید کالا برگ بجای تخصیص نقدی یارانه صرف نظر می‌شود") و با توجه به افزایش قیمت‌ها دولت موظف به افزایش مبلغ یارانه بوده است.

اکنون با این هدف که افزایش کمک هزینه خرید بصورت نقدی تکرار نشود، مبلغ ۱۲۰ هزار تومان که مبنای آن افزایش قیمت‌های سبد کالایی است، افزایش یارانه در دو مرحله پس از حذف ارزش ترجیحی صورت گرفته است. (یک بار از ۴۵ هزار تومان به ۴۰۰ هزار تومان و از ۴۰۰ هزار

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

تومان به ۵۲۰ هزار تومان که این مبلغ صرفاً به گروه خانوارها تخصیص می‌یابد که از کالابریگ الکترونیک استفاده کنند). لذا شرط تخمین اضافه اعتبار در صورت خرید حداقل ۲۰۰ هزار تومان نیز نشأت گرفته از همین منطق است.

موضوع: قیمت نان

شبهه: با وجود طرح‌های دولتی قیمت نان افزایش و کیفیت آن کاهش یافته است.

حدود ۲ سال از استقرار دولت سیزدهم می‌گذرد. قیمت خرید تضمینی گندم در این دو سال حدود ۲۰۰ درصد افزایش یافته و در سال ۱۴۰۲، با خرید بیش از ۱۰.۳ میلیون تن گندم از کشاورزان، کشور در موضوع تأمین گندم مورد نیاز نان کشور بعد از مدت‌ها خودکفا شد. از طرف دیگر در دو سال گذشته، «قیمت» گندم و آرد یارانه‌ای مورد نیاز خبازان بدون هیچ‌گونه تغییری باقی مانده است و در نتیجه «حجم یارانه» پرداختی دولت به گندم مورد نیاز در تولید نان (یارانه نان) که از تفاوت قیمت خرید تضمینی گندم از کشاورزان و قیمت فروش گندم یارانه‌ای به کارخانه‌های آرد حاصل می‌شود حدود ۲۰۰ درصد افزایش یافته است.

باتوجه به حجم سنگین یارانه این بخش، دولت سیزدهم جهت جلوگیری از انحرافات یارانه‌ای این بخش می‌توانست؛ مانند سایر کالاهای اساسی و تجربه ناموفق دولت دهم در موضوع نان، یارانه نان را به صورت نقدی به مردم بپردازد و با «آزادسازی قیمت نان»، اجازه دهد تا نان به صورت ناگهانی به قیمت تمام شده (۵ تا ۶ برابر قیمت فعلی) به مردم عرضه شود و انتظارات تورمی جدید در کشور تزریق شود. این یک راهکار ساده اما غیرمتعهدانه بود.

اما به دلیل جایگاه متمایز و جایگزین‌ناپذیر نان در سفره مردم، دولت سیزدهم برای کاهش انحرافات مصارف آرد یارانه‌ای، مسیر هوشمندسازی را در پیش گرفت تا آزادسازی ناگهانی قیمت نان یا سهمیه‌بندی نان یارانه‌ای از سبب سیاست‌های دولت کنار گذاشته شود. به این ترتیب، دولت با یک نگاه مسئولانه اجازه نداد تا سهم هزینه نان در سبب معیشت خانوار افزایش شدید و شوک‌آور داشته باشد.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

زمانی که در یک اقتصاد، تورم وجود دارد و در نتیجه سالیانه، درآمد و هزینه خانوار رشد می‌کند، تحلیل مبتنی بر افزایش قیمت اسمی، یک تحلیل گمراه‌کننده است و صرفاً باید از زاویه قیمت‌های نسبی و تغییرات قدرت خرید خانوار تحلیل‌های خرد و کلان ارائه شود. در واقع باید دید که نرخ رشد درآمد در اقصای مختلف جامعه و نرخ رشد هزینه‌ها در کالا و خدمات مختلف، چه مقدار با هم تفاوت دارند و در نتیجه قدرت خرید خانوار برای تأمین اقلام مختلف چه تغییری کرده است. در دو سال دولت سیزدهم، حداقل دستمزد در کشور حدود ۱۰۰ درصد رشد داشته و مقایسه این موضوع با تغییرات هزینه پرداختی از جیب مردم برای خرید نان در کارت‌خوان‌های هوشمند نشان می‌دهد که سهم هزینه نان در سبد هزینه معیشت خانوار به طور متوسط در دو سال گذشته، ۳۵ تا ۴۰ درصد کاهش داشته است. در انتهای دولت دوازدهم، قیمت متوسط یک کیلوگرم نان یارانه‌ای معادل ۸۰ درصد قیمت یک کیلوگرم گندم (نرخ وقت خرید تضمینی) بود و امروز با گذشت دو سال از دولت سیزدهم، متوسط قیمت یک کیلوگرم نان یارانه‌ای در کشور، کمتر از ۳۰ درصد قیمت یک کیلوگرم گندم (نرخ خرید تضمینی) است که حاکی از کاهش قیمت نسبی قیمت نان و در نتیجه کاهش سهم هزینه نان در سبد معیشت مردم است.

یکی از رویکردهای دولت سیزدهم برای جبران افزایش هزینه نانویان و جلوگیری از تحمیل هزینه به معیشت خانوار، پرداخت کمک‌هزینه ۴۰ درصدی متناسب با عملکرد نانویان بر پایه کارت‌خوان‌های هوشمند در پایان هر شب است که از ابتدای طرح هوشمندسازی (اردیبهشت ۱۴۰۱) آغاز شده و بدون وقفه ادامه دارد. البته با وجود متناسب‌سازی نرخ نان در برخی استان‌ها با تدبیر مدیران استانی، قیمت نان نسبت به گندم (قیمت نسبی) و سهم نان در سبد معیشت خانوار در دو سال گذشته، افت قابل توجهی را تجربه کرده است که در طول ده سال گذشته کم‌نظیر است.

موضوع: افزایش قیمت روغن

اداره کل رصد و پایش؛ دبیرخانه شورای اطلاع‌رسانی دولت

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

شبهه: پیش بینی ایجاد تلاطم در بازار روغن های خوراکی

وزارت جهاد کشاورزی با توجه به آمار و ذخایر قابل قبول و افزایش بیش از ۶۰ درصدی واردات روغن خام طی ۶ ماهه نخست سال جاری با اخذ نظر صنعت روغن نباتی اقدام به ممنوعیت موقتی واردات روغن سویا و آفتابگردان از ابتدای آبان گرفته است. تصمیمی که عنوان می شود برای مدیریت بهینه مصارف ارزی و تنظیم بازار روغن نباتی است.

موضوع: بازار گوشت

شبهه: دولت قادر به کاهش قیمت گوشت قرمز در بازار نبود.

با توجه به برنامه ریزی های صورت گرفته از سوی وزارت جهاد کشاورزی در راستای تنظیم بازار گوشت، سازمان میادین میوه و تره بار از کاهش قیمت گوشت گوساله در میادین خبر داد. قیمت قبلی ران گوساله ۲۹۸ هزار و ۳۰۰ تومان بود که با تأمین صورت گرفته قیمت آن به ۲۶۵ هزار تومان کاهش پیدا کرده است. قیمت با تناسب بازار و گذشت زمان کاهش بیشتری نیز پیدا می کند تا به قیمت عادلانه برای مصرف کننده برسد. مسئولان صنعت دام بر این باورند که هم زمان با سیاست های حمایتی واردات به منظور تنظیم بازار گوشت باید از تولید داخل هم حمایت شود.

این پاسخ چون محدود به یک مقطع [۱۱ احسان] Commented زمانی خاص است، یا حذف شود یا یک پاسخ روندی برای آن تولید شود مثلاً وضعیت قیمت گوشت قرمز در طول ۸ ماه اول سال به اضافه اقداماتی که دولت برای کاهش قیمت در این مدت کرده است از واردات گرفته تا توزیع منظم گوشت گرم وارداتی در فروشگاهها، تا شتاب دادن به ترخیص خوراک و نهاده های دام

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

براین اساس معاونت بازرگانی وزارت جهاد طی هفته‌های اخیر با افزایش حجم واردات گوشت قرمز، گوساله پروار و تولید قراردادی در راستای حمایت از تولید داخل قصد متعادل‌سازی و کاهش قیمت گوشت در بازار را دارد.

بررسی‌های میدانی از سطح بازار نشان می‌دهد که قیمت گوشت گرم داخلی طی روزهای اخیر تا حدودی کاهش داشته است که فعالان بازار کنترل قاچاق، استمرار واردات و افزایش نظارت بر سطح فروشگاه‌های زنجیره‌ای و میادین میوه و تره‌بار را راهکار رسیدن به آرامش بازار اعلام می‌کنند. بنا بر توافق صورت‌گرفته با بانک مرکزی، ارز مورد نیاز برای واردات گوشت تا شب عید تأمین شده است. هرچند میزان ارزبری واردات گوشت زیاد نیست و طی ماه‌های اخیر تنها ۴۰ تا ۵۰ میلیون دلار صرف واردات گوشت شده است.

موضوع: خودکفایی کشاورزی

شبهه: برنامه خودکفایی در کالاهای اساسی با کمبود آب سازگاری ندارد.

آب و خاک منابع پایه کشاورزی است و ائتلاف، اسراف و استفاده نادرست از این عناصر، نظام کشاورزی را با بحران مواجه خواهد ساخت، از این رو مدیریت کلان کشاورزی با روی کار آمدن دولت سیزدهم، حفظ و استفاده بهینه از آن را برنامه اصلی قرار داد و اجرای برنامه‌های راهبردی کشاورزی را با هدف ترمیم و بهبود این عناصر و به‌ویژه آب دنبال می‌کند، بر این اساس وزارت جهاد کشاورزی افزایش تولید را متناظر با افزایش واحد سطح ندانسته و با اجرای راهکارهای نو به دنبال افزایش تولید و خودکفایی در محصولات راهبردی و افزایش ضریب خودکفایی در سایر محصولات کشاورزی با استفاده از همین منابع موجود و محدود است و در راه دستیابی به این هدف از ابتدای دولت مردمی برنامه‌های زیر را عملیاتی ساخته است؛

۱- اجرای قانون اصلاح الگوی کشت پس از ۳۱ سال معطلی؛ با اجرای کامل این طرح در مدت ۵ سال، یکی از اهداف مهم آن، یعنی صرفه‌جویی قابل توجه آب و در مقابل، افزایش تولید محقق می‌شود و در فاز نخست محصول راهبردی گندم و سپس دانه‌های روغنی، جو و دیگر محصولات زیر پوشش این طرح ملی قرار خواهد گرفت.

۲- طرح ملی جهش تولید در دیمزارها؛ از اهداف اصلی اجرای این طرح که امسال وارد سال چهارم شده است، افزایش تولید با آب سبز و نزولات آسمانی است و منبع آب زیر زمینی و رو زمینی در این نوع کشت به کار نرفته است و این طرح نقش موثری در افزایش تولید گندم و خودکفایی در گندم نان کشور را در سال زراعی ۱۴۰۲-۱۴۰۱ داشته است و می‌تواند مصداق بارزی در پاسخ به انتقاد مذکور باشد.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

۳- آبخیزداری و آبخوانداری جزو لاینفک برنامه‌های سالانه وزارت از جهاد سازندگی تا به امروز جهاد کشاورزی است؛ جمع‌آوری سیلاب‌های فصلی، آب‌بندان‌ها، ذخیره آب برای فصول کم‌بارش و تغذیه سفره آب زیرزمینی در پایین دست محور این طرح است.

۴- دانش بنیان‌سازی کشاورزی؛ سازمان تات وزارت جهاد کشاورزی با همکاری موسسات پژوهشی در دولت سیزدهم توانست با معرفی ۹۵ بذراصلاح شده قدم بزرگی در به‌زرایی و به‌نژادی کشاورزی بردارد. تولید گونه‌های سازگار با اقلیم و کم‌آب‌بر با هدف استفاده بهینه از آب و افزایش تولید برای خودکفایی از اهداف برنامه‌های تات است.

۵- افزایش صدور مجوز و ثبت محصولات گلخانه‌ای از توسعه صنعت کشاورزی گلخانه‌ای حکایت دارد؛ افزایش تولید با مصرف کم آب از ویژگی‌های این برنامه زیربنایی وزارت جهاد کشاورزی است.

۶- توسعه سامانه آبیاری تحت فشار و روش‌هایی نوین آبیاری در مزارع و باغات از جمله برنامه‌های سالانه وزارت جهاد کشاورزی در استفاده بهینه از آب به شمار می‌رود که افزایش راندمان تولید را در کنار کاهش مصرف آب، فراهم می‌سازد.

اقلیم خشک و مسئله کمبود آب از دغدغه‌های بحق رسانه و مدیریت نظام کشاورزی است و وزارت جهاد کشاورزی افزایش تولید و خودکفایی را با در نظر گرفتن محدودیت منابع پایه از جمله آب، نه در افزایش واحد سطح که در بهره‌مندی از روش‌های نوین کشاورزی و با اجرای برنامه‌های فوق باهدف استفاده بهینه از آب در دسترس، جست‌وجو می‌کند.

موضوع: واردات برنج

شبهه: دولت برای واردات کنندگان برنج خط و نشان می‌کشد.

در راستای حمایت از تولید داخل، ضمن عدم واردات برنج خارجی، نسبت به خرید برنج داخلی از کشاورزان ۳ استان شمالی کشور اقدام شده است، به این منظور، ثبت سفارش جدید برای انجام واردات برنج خارجی انجام نشده و دولت با تمام توان، پای حمایت از تولید محصولات داخلی ایستاده است و اجازه نخواهد داد کشاورزان دچار آسیب و خسارت شوند.

موضوع: مالیات

شبهه: دولت در بخش مالیات در لایحه برنامه هفتم توسعه راهکار مشخصی ندارد.

اصلاح نظام مالیاتی از فصول مهم لایحه برنامه هفتم توسعه بود که افزایش درآمدهای پایدار دولت، داده محوری و عدالت مالیاتی را به دنبال دارد، اما به هر حال برنامه هفتم با تصویب مجلس تبدیل به قانون می شود و دولت همچنان اصلاح نظام مالیاتی در چارچوب اهداف اعلام شده را دنبال خواهد کرد. اصلاح نظام مالیاتی در فصل چهارم برنامه هفتم توسعه کشور از سوی دولت به گونه ای تدوین شده بود تا تحقق هدف گذاری نظام مالیاتی هوشمند و مبتنی بر داده و در عین حال عدالت محور را محقق کند.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

گزارش کارشناسی مرکز پژوهش‌های مجلس از این فصل و مواد مربوط به اصلاح نظام مالیاتی در لایحه برنامه هفتم توسعه نشان می‌داد که طرح‌های برآورد شده سبب افزایش درآمدهای مالیاتی در کشور شده و انتظار می‌رود با اجرای درست این برنامه، فرار مالیاتی، اجتناب مالیاتی و خیزش معافیت‌های مالیاتی کاسته شود.

براین اساس نظر بازوی مشورتی مجلس این بود که طرح‌های مهم مالیاتی در این برنامه دستور کار قرار گرفته که می‌تواند به نظام مالیاتی کشور نظم متفاوتی بدهد. افزایش نسبت مالیات به تولید ناخالص داخلی، افزایش نرخ مالیات بر ارزش افزوده، شفافیت مخارج مالیاتی، کاهش معافیت‌های زائد و غیره هدفمند، اصلاح ترکیب درآمدهای مالیاتی و استقرار مالیات بر مجموع درآمد از مواردی است که در صورت اجرا، تورم، اختلاف طبقاتی و فقر تا حد زیادی کنترل خواهد شد. در کنار آن، یکی از مهم‌ترین ابزارهای دولت برای اداره کشور، درآمد مالیاتی است که می‌تواند با کاهش کسری بودجه دولت و مهار تورم به ثبات اقتصادی و ارتقای عدالت اجتماعی کمک کند. از مواردی که در برنامه هفتم توسعه به آن توجه شده شفافیت مخارج مالیاتی اعم از مجموع معافیت‌ها، تخفیفات و ترجیحات مالیاتی است. برآورد میزان ریالی تمام معافیت‌ها و تخفیفات مالیاتی که در این لایحه به آن توجه شده است به شفافیت بودجه‌ریزی و سیاست‌های مالیاتی دولت کمک می‌کند و بازطراحی معافیت‌های مالیاتی نیز از دیگر برنامه‌های این لایحه بوده است چرا که معافیت‌های غیرهدفمندی در کشور وجود دارد که سبب افزایش نابرابری و اختلال در بازار شده است و برنامه هفتم توسعه به دنبال حذف این معافیت‌ها و هدفمندکردن آنهاست. باین حال برنامه هفتم توسعه در نهایت با رأی مجلس و تأیید شورای نگهبان تبدیل به قانون می‌شود و با وجود نظر مثبت مرکز پژوهش‌های مجلس که به آن اشاره شد، مجلس با وجود نظر مساعد نسبت به برخی بندها در جریان تصویب، برخی بندها را هم حذف و برخی را نیز به‌گونه‌ای تغییر داد. در این مورد داود منظور رئیس سازمان برنامه و بودجه و نماینده دولت در جریان بررسی این فصل از لایحه هفتم در مجلس نسبت به حذفیات لایحه از سوی کمیسیون تلفیق که به درآمدهای پایدار دولت آسیب می‌زند اعتراض کرد. برای نمونه در حذف بند «افزایش تدریجی مالیات ارزش افزوده» از لایحه برنامه هفتم توسعه به بهانه جلوگیری از افزایش قیمت‌ها یکی از این موارد رقم خورد درحالی‌که اکثر کالاها اساسی از این مالیات مستثنی هستند. بر اساس این بند، نرخ مالیات بر ارزش افزوده از ۹ درصد در سال اول برنامه، هر سال یک واحد درصد افزایش یافته و به ۱۳ درصد در پایان برنامه هفتم افزایش می‌یابد. قرار بود منابع حاصل از افزایش نرخ مالیات ارزش افزوده، صرف بودجه عمرانی و پروژه‌های زیرساختی کشور شود.

موضوع: معافیت مالیاتی صادرات

شبهه: حذف معافیت مالیاتی صادرکنندگان مواد خام و نیمه‌خام آتارزیان باری دارد.

درآمدهای حاصل از صادرات مواد معدنی، فلزی غیرفلزی، نفت، گاز و پتروشیمی خام و نیمه‌خام باهدف جلوگیری از خام‌سوزی و حمایت از تولید داخل، مشمول مالیات می‌شوند؛ البته صادرات محصول مشمول مالیات و عوارض نیست. فلسفه تصمیم قانون‌گذاران برای حذف معافیت مالیاتی صادرکنندگان مواد خام و نیمه‌خام برای جلوگیری از خام‌سوزی است. در حقیقت باهدف جلوگیری از خام‌سوزی و

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

حمایت از تولید داخل، درآمدهای حاصل از صادرات مواد معدنی، فلزی غیرفلزی، نفت، گاز و پتروشیمی خام و نیمه خام مشمول مالیات می‌شوند؛ البته صادرات محصول مشمول مالیات و عوارض نیست.

همچنین طبق مصوبه مجلس، دریافت مالیات از پتروشیمی‌هایی که خام‌سوزی می‌کنند، علاوه بر سرازیر کردن این مالیات در زندگی مردم، تشویق آن‌ها برای ایجاد صنایع پایین‌دستی و در نتیجه آمدن نفت بر سر سفره‌های مردم را به دنبال دارد. علاوه بر این طبق ابلاغیه اقتصاد مقاومتی و اصلاح الگوی مصرف، باید میزان خام‌سوزی کاهش یابد و صنایع پایین‌دستی توسعه پیدا کند.

اخذ مالیات از صادرات مواد خام و نیمه خام دو فایده دارد، نخست اینکه در صورت اصرار بر صادرات، صادرکنندگان باید مالیات آن را بپردازند که این مالیات وارد زندگی مردم خواهد شد و دوم اینکه صنعتگران به تبدیل مواد خام و نیمه خام به زنجیره‌های پایین‌دستی و ایجاد ارزش افزوده تشویق می‌شوند که این گونه و به همین دلیل می‌توان افراد بیشتری را مشغول به کار و برای آن‌ها درآمد پایدار ایجاد کرد.

موضوع: انتشار اوراق

شبهه: دولت به صورت دستوری اوراق بدهی را به فروش می‌رساند.

اگر دولت به دنبال فروش دستوری اوراق بدهی بود، نباید حراج اوراق را از مردادماه ۱۴۰۲ شروع می‌کرد. همان‌طور که در متن گزارش روزنامه هم فید شده، در سال گذشته ۴۳ حراج برگزار شد؛ اما در سال جاری تاکنون ۱۴ حراج برگزار شده و با ادامه این روند تا پایان سال تعداد حراج‌های هفتگی بسیار کمتر از سال گذشته خواهد بود.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

همچنین، بر اساس قانون بودجه دولت باید ۱۸۷ هزار میلیارد درآمد از محل فروش اوراق داشته باشد و بنابراین در مدت ۷.۵ ماه رقم فروش اوراق باید به ۱۱۶ هزار میلیارد تومان می‌رسید درحالی‌که در این مدت فقط ۶۲ هزار میلیارد تومان درآمد از این محل به دست آمده است. این آمار و ارقام گویای آن است که فروش اوراق بدهی به صورت دستوری نبوده است.

درحالی‌که قانون بودجه سال ۱۴۰۲ نشان می‌دهد در طول سال ۱۴۰۲ دولت باید یک میلیون و ۵۰۸ هزار میلیارد تومان در فصل اعتبارات هزینه‌ای پرداخت کند. بیش از ۹۰ درصد از کل پرداخت‌های این فصل، پرداخت حقوق و دستمزد کارکنان و پرداخت به صندوق‌های بازنشستگی است.

سهم درآمد حاصل از فروش اوراق بدهی نسبت به هزینه‌های جاری فقط ۱۲ درصد است؛ بنابراین دولت اتکای چندانی به درآمد از این محل ندارد.

اتکای بودجه عمومی به درآمدها حاصل از فروش اوراق بدهی در دولت سیزدهم کاهش قابل توجهی داشته است به طوری که نسبت درآمد فروش اوراق بدهی به کل بودجه عمومی از ۲۰ درصد در سال ۱۳۹۹ به ۸.۹ درصد در قانون بودجه سال ۱۴۰۲ کاهش یافته است.

میزان فروش اوراق بدهی در سال جاری بسیار کمتر از بازپرداخت اصل و سود اوراق سررسیده شده است. از ابتدای فعالیت دولت سیزدهم تاکنون حدود ۲۷۰ هزار میلیارد تومان از اوراق خریداری شده را تسویه کرده است؛ بنابراین دولت سیزدهم بیش از آنکه از محل فروش اوراق، درآمد کسب کرده باشد، هزینه کرده است. همچنین براساس ماهیت تبدیل کردن بدهی به اوراق و عملیات بازار باز، ایجاد تعادل در بدهی‌های دولت و استفاده از این ابزار برای اعمال سیاست‌های ضدچرخه‌ای است.

فروش اوراق بدهی به طور کلی مدموم یا ممدوح نیست. آنچه که فروش اوراق بدهی را درست یا نادرست می‌کند، اندازه ظرفیت دولت در بازپرداخت اصل و سود آن در سال‌های آینده و همچنین نحوه هزینه کرد آن اوراق است. براساس این گزارش در سال‌های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱، رکوردهای بی‌نظیری در حوزه پرداخت‌های عمرانی رقم خورده است به طوری که اعتبارات عمرانی پرداخت شده از ۷۷ هزار میلیارد تومان در سال ۱۳۹۹ به ۱۴۰ هزار میلیارد تومان در سال ۱۴۰۰ و ۲۷۴ هزار میلیارد تومان در سال ۱۴۰۱ افزایش یافته که این میزان افزایش در پرداخت‌های عمرانی در مقایسه با دوره‌های گذشته، بی‌سابقه است.

موضوع: بازار سرمایه

شبهه: اعتماد سهام‌داران نسبت به بورس از دست رفته است.

دولت بر اساس وعده‌ای که به فعالان بازار سرمایه داده، هرگز اجازه تکرار اتفاقات سال‌های ۹۸ و ۹۹ را نخواهد داد و اکنون آنچه در بازار بورس در حال اتفاق است، بخشی از ذات این نهاد بوده و دلیل بر شکست برنامه‌های دولت برای رونق تالار شیشه‌ای نیست. چنانچه طی دو سال گذشته چندین اقدام عملیاتی در این بخش داشته که اثرات آن بر این بازار مشهود است.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

حمایت دولت سیزدهم از کاهش التهابات بازار سهام، تغییر دامنه نوسان به هفت درصد در سال ۱۴۰۱، کمک سازمان بورس و وزارت اقتصاد برای سهولت در دریافت وام با وثیقه شدن سبد سهام، نمایش عمق مظنه قیمت‌ها، اقدام سازمان بورس با هدف حمایت از سهام‌داران خرد، الزام شرکت‌ها برای پرداخت سود سهام از طریق سجام، کمک سازمان بورس و دولت به سرمایه‌گذاران بازار مسکن و ورود دولت سیزدهم به صندوق‌های دارا یکم و پالایشی یکم از جمله این اقدامات بود.

همچنین دولت در ادامه اصلاحات خود در بازار سرمایه و ایجاد تعادل و اعتماد از دست‌رفته در بورس، راه‌اندازی چهار صندوق سرمایه‌گذاری در سال ۱۴۰۱، موفقیت سازمان بورس در اجرای پرداخت سودهای رسوبی به حساب شرکت‌ها، تصمیم درست سازمان بورس برای کاهش نوسانات بازار با توقف عرضه‌های اولیه، اعتمادبخشی به سهام‌داران با اجرای طرح بیمه سبد سهام سهام‌داران خرد، کاهش ۸۰ درصدی مالیات بر نقل و انتقال سهام، برگزاری میز صنعت با هدف حل مشکلات صنایع مختلف، اجرای وعده‌های داده شده در پرداخت سود سهام عدالت و ایجاد تحول در اقتصاد کشور با استفاده از ابزار گواهی سپرده کالایی در بورس انرژی را عملی کرد.

شبهه: بورس در دو سال اخیر پرنوسان و غیرقابل پیش‌بینی شده است.

یکی از اقدامات اساسی دولت سیزدهم به منظور ساماندهی به وضعیت بورس، ایجاد صندوق تثبیت بازار سرمایه بود که همواره در بازار به منظور تنظیم عرضه و تقاضا و افزایش نقدشوندگی حضور فعالی داشته است. سازمان بورس و اوراق بهادار در راستای تجهیز منابع و نقدینگی مورد نیاز صندوق تثبیت بازار سرمایه، پیگیری‌های مستمری داشته است و ارزش دارایی این صندوق در بازار سرمایه در تاریخ ۱۴ مردادماه ۱۴۰۰ (تاریخ آغاز به کار دولت سیزدهم)، ۴۲ هزار و ۲۳۶ میلیارد ریال بوده است که در تاریخ ۲۳ خردادماه ۱۴۰۲ (پس از ۴۴۱ روز معاملاتی) با رشدی ۳۱۷ درصدی (بیش از ۴ برابری) به رقم ۱۷۶ هزار و ۳۱۹ میلیارد ریال افزایش یافت. این در حالی است که دارایی این صندوق در ۴۴۱ روز معاملاتی قبل از شروع به کار دولت سیزدهم هزار و ۱۳۱ میلیارد ریال بوده است.

ایجاد صندوق بیمه بورس برای سرمایه‌گذاران خرد از دیگر اقدامات اساسی دولت سیزدهم برای رفع نابسامانی در بازار سرمایه بود. از آنجایی که حمایت از سهام‌داران خرد همواره در دستور کار سازمان بورس و اوراق بهادار بوده است، در راستای جلوگیری از افزایش شتاب نزولی بازار و ایجاد فضای آرام روانی در مقطع زمانی آبان‌ماه سال ۱۴۰۱ برای سهام‌داران حقیقی خرد بازار با ارزش پرتفوی تا سقف ۱۰۰ میلیون تومان در تاریخ چهارم آبان ۱۴۰۱، این سازمان مقرر کرد سهام حاضر در پرتفوی این اشخاص که حدود ۹۶ درصد از تعداد کدهای حقیقی فعال حاضر در بازار را تشکیل می‌دهند، بیمه شود. این اقدام از طریق انتشار عمومی اوراق تبعی موسوم به «سهام یار» توسط صندوق تثبیت بازار سرمایه و خرید توسط سرمایه‌گذاران صورت پذیرفت.

همچنین سازمان بورس و اوراق بهادار در پی نوسانات اردیبهشت‌ماه سال جاری بازار سرمایه نیز به صورت پویا در راستای حمایت از سهام‌داران خرد حضوری فعال داشته است که به عنوان نمونه سه مصوبه این سازمان مبنی بر تجهیز منابع و نقدینگی مورد نیاز صندوق تثبیت بازار سرمایه برای خرید سهام افزایش زمان اصلاح پرتفوی صندوق‌های سرمایه‌گذاری با درآمد ثابت از ۳ ماه به ۵ ماه و همچنین افزایش ۱۰ درصدی ضریب اعتبار کارگزاری‌ها نمونه از اقدامات مؤثر اخیر در این راستا بوده است.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

بنابراین، به نظر می‌رسد نگرانی‌های بورسی برخی رسانه‌ها از نوسانات مقطعی بورس درست نیست؛ چراکه همواره یکی از اولویتهای دولت سیزدهم در حوزه اقتصاد، بازگشت اعتماد ازدست‌رفته سهام‌داران در خصوص بورس و همچنین خروج از وضعیت نابسامان بازار سرمایه بوده است.

شبهه: دولت با تخصیص منابع صندوق توسعه ملی به بورس مشکلات را موقتی رفع می‌کند.

در خصوص واریز منابع صندوق توسعه ملی برای حمایت از بورس؛ ذکر این نکته ضروری است که در مورد اختصاص منابع صندوق توسعه ملی به صندوق تثبیت برای حمایت از بورس قبلاً مسیر نادرستی وجود داشت و ایده دولت سیزدهم این بود که دیگر صندوق صرفاً منابع تزریق نکند و بر این اساس در این دولت این مدل عوض شد و صندوق دیگر فقط پول نمی‌دهد بلکه شریک هم می‌شود، یعنی منابع صندوق از دست نمی‌رود.

در همین حال موضع دولت سیزدهم تقویت صندوق تثبیت بازار سرمایه با منابع جدید است. در کنار آن دولت به حمایت پایدار از بورس یعنی حذف قیمت‌های دستوری، منابع درون‌زا برای صندوق تثبیت، اصلاح رفتار ناظر بازار، حذف دستکاری قیمتی، شفافیت ریزداده‌ها، رفع انحصار مجوزها، اصلاح فرهنگ سرمایه‌گذاری و ارتقای جایگاه سازمان بورس در دولت معتقد است. اما بازار سرمایه کشورمان هنوز میراث‌دار شرایط به وجود آمده در دولت‌های گذشته است و کسانی که از سال ۹۹ آسیب دیده بودند؛ هنوز شرایط آنها تغییر نکرده است.

دولت سیزدهم به خوبی این موضوع را درک کرده است که مسئله بورس مسئله کل اقتصاد است و با تغییرات در سطح مدیریتی، سامان نخواهد یافت. برای حل این مشکلات دولت اقداماتی را با تصویب سه مصوبه و اجرای آنها انجام داد؛ در بهمن ۱۴۰۰ نخستین مصوبه دولت در زمینه بازار سرمایه اجرا شد و در آن زمان شاهد بودیم که تمام قیمت‌ها متأثر از جنگ روسیه و اوکراین بود و مشاهده شد که با مصوبه نخست چند ماهی بازار سرمایه واکنش مثبت نشان داد.

در آبان ماه ۱۴۰۱ نیز مصوبه دولت در مورد بیمه کسانی که شرایط نامناسبی داشتند، اجرا شد و بیش از نیم میلیون نفر از مصوبه بیمه استفاده کردند و مصوبه سوم نیز اوایل امسال در مورد نرخ خوراک و سوخت بود.

شبهه: وزارت اقتصاد و راه و شهرسازی درباره نحوه عرضه فولاد و سیمان اختلاف شدیدی دارند.

دولت سیزدهم در راستای تحقق وعده‌ها و شعارهای خود بیشترین هماهنگی را در تیم اقتصادی خود و همچنین همکاری‌های راهبردی دارد. بخش مسکن از جمله بخش‌های پیشران اقتصاد محسوب می‌شود، به‌گونه‌ای که با فعال شدن این بخش بیش از ۱۳۰ صنعت فعال شده و با توجه به وزن یک‌سومی این بخش در تورم عمومی، می‌توان با افزایش تولید مسکن حتی تورم عمومی را نیز کنترل کرد. از این جهت دولت در راستای برنامه جهش تولید در همه بخش‌ها در بخش جهش تولید مسکن وام تسهیلات را برای سازندگان در نظر گرفت.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

این در حالی است که در دولت قبل، مسکن به طور کامل در حالت رکود قرار داشت چراکه هیچ‌کدام از اجزای دخیل در تولید و ساخت مسکن از جمله وزارت اقتصاد، وزارت راه و شهرسازی و همچنین نظام بانکی برای این منظور با یکدیگر هماهنگ نبوده و پروژه نهضت ملی مسکن نیز با عدم استقبال مردم روبرو شد.

یکی از شعارهای اصلی دولت سیزدهم قبل از تشکیل کابینه، رونق بازار مسکن با ساخت و ارائه تسهیلات به این بخش بود که دولت از بدو روی کار آمدن برای تحقق این شعار در راستای رونق و جهش تولید در بازار مسکن اقدام به پرداخت تسهیلات به افراد فاقد مسکن برای ساخت کرد. در حالی که در دولت‌های گذشته برنامه خاصی برای مسکن وجود نداشت، دولت سیزدهم به این حوزه نگاه راهبردی داشته و یکی از روش‌های مدیریت تورم را تولید و عرضه مسکن می‌دانست و بر همین اساس در این مسیر حرکت کرد حال ممکن است در مباحث تاکتیکی بعضاً اختلاف دیدگاهی بین اعضای هیئت دولت ایجاد شود؛ اما هدف و برنامه راهبردی یکی است و در نهایت آن مسیری که در دولت به اجماع رسیده شود، طی خواهد شد.

اما درباره عملکرد شبکه بانکی در حوزه تسهیلات مسکن لازم به ذکر است که علی‌رغم تکالیف غیررسمی متعددی که بر عهده نظام بانکی کشور است، از جمله خرید تضمینی گندم، خرید اوراق دولت و... در بخش مسکن نیز پرداخت تسهیلات ادامه دارد و عمده بانک‌های کشور در حوزه تکالیف مربوط به تسهیلات مسکن از برنامه عقب نیستند.

شبهه: عرضه سیمان در بورس کالا دلالتی را افزایش داد.

بورس کالا به دلیل شفافیت در قیمت، حجم، خریدار، فروشنده و تأمین کالای استاندارد بر اساس نظام عرضه و تقاضا امکان بروز رانت را از این بازار می‌گیرد و اگر نیاز به اصلاحاتی باشد در همین چارچوب باید انجام شود. قبل از عرضه سیمان در بورس کالا، یکی از معضلات و نگرانی بزرگ افراد فعال حوزه ساخت‌وساز، کمبود سیمان با قیمت منطقی و افزایش ناگهانی قیمت آن در زمان شروع پروژه بود که با عرضه سیمان در بورس این مشکل به نحو مناسبی رفع شد. خرید سیمان از بورس کالا به محدودیت دسترسی مصرف‌کنندگان واقعی پایان داد و به عنوان راهکاری صحیح برای حذف واسطه‌گری و رانت در بازار خرید و فروش این محصول شد. بورس کالا یک ساختار نظام‌مند اساسی است که به دلیل شفافیت در قیمت، حجم و خریدار و فروشنده و تأمین کالای استاندارد با ایجاد یک فضای رقابتی، مانع از بروز رانت در بازار محصولات تولیدی همچون فولاد، سیمان و عرضه سایر محصولات در آن می‌شود. قبل از ورود سیمان به بورس حدود ۷۰ درصد سیمان کشور توسط تقریباً ۲۰ نفر دادوستد می‌شد، حال هرکسی بخواهد به راحتی می‌تواند به هر میزان از بورس کالا سیمان بخرد و انحصاری در این زمینه وجود ندارد.

شبهه: سیاست‌های ارزی باعث رکود در بورس شده است.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

در تحلیل روند بازار سرمایه نباید واقعیت‌ها و ریسک‌های تحمیل شده حاکم بر بازار سرمایه را نادیده گرفت. اساساً ماهیت رشد یا رکود بازار سهام و نقدشوندگی این بازار تحت‌تأثیر مؤلفه‌های متعددی قرار دارد که این مؤلفه‌ها عمدتاً ریشه در قیمت‌گذاری‌های دستوری محصولات شرکت‌های بورسی (نظیر خودرو و سایر محصولات شرکت‌های بورسی) و نااطمینانی‌های ایجاد شده ناشی از مصوبه نرخ خوراک پتروشیمی‌ها در سال جاری، گمانه‌زنی‌ها در خصوص خروج فولاد و سیمان از بورس کالا، نوسانات قیمت کالاها در بازار جهانی و تأثیر بر ارزش صادراتی بنگاه‌ها بوده است. مجموعه این عوامل موجب عدم رشد متناسب درآمدها با هزینه‌های بنگاه‌ها و همچنین عدم شفافیت در بورس و رکود حاکم بر بازار سرمایه شده است که به تبع آن خروج سرمایه حقیقی‌های فعال در این بازار را در برداشته است؛ وگرنه طبیعی نیست در شرایطی که سایر بازارهای دارایی (بازارهای موازی) از ثبات و تعادل نسبی و حتی با بازدهی منفی طی ماه‌های گذشته برخوردار بوده‌اند، فعالان بازار سرمایه پول خود را از این بازار پول خارج کنند.

اشاره به وضعیت رکود اقتصادی بدون ذکر آمار و ارقام، اشاره صحیحی نبوده و انتظار این است که تحلیل مبتنی بر ارائه آمار و شواهد صحیح ارائه شود. وضعیت رشد اقتصادی کشور نشان می‌دهد اقتصاد ایران طی چهار فصل ۱۴۰۱ و همچنین دو فصل اول ۱۴۰۲، رشد اقتصادی مناسبی داشته است و تفسیر رکود اقتصادی نمی‌تواند به واقعیت نزدیک باشد. وضعیت رشد اقتصادی در سال ۱۴۰۱ حاکی از رشد ۴ درصدی (رشد بدون نفت ۳/۵ درصد) است. در فصل اول سال ۱۴۰۲ نیز رشد اقتصادی ۶/۲ درصد (رشد بدون نفت ۵/۲ درصد) و در فصل دوم ۷/۲ درصد بوده است که موید وضعیت مناسب رشد اقتصادی است.

در خصوص انتقاد از سیاست‌های انقباضی بانک مرکزی باید گفت؛ علی‌رغم پیگیری جدی بانک مرکزی در کنترل ترانزنامه بانک‌ها، محدودیت‌های ایجاد شده به‌گونه‌ای نیست که در تناسب با وضعیت بلندمدت تسهیلات‌دهی قرار نداشته باشد. به‌عنوان نمونه وضعیت رشد بدهی بخش غیردولتی (عمدتاً تسهیلات بانکی) در شهریورماه سال جاری نسبت به پایان سال قبل در تناسب با وضعیت این متغیر با متوسط سه دهه گذشته خود قرار دارد؛ به‌گونه‌ای که رشد بدهی بخش غیردولتی در شهریورماه سال جاری نسبت به پایان سال قبل، معادل ۱۲/۶ درصد بوده و متوسط رشد این متغیر در همین مقطع (شهریور هر سال نسبت به پایان سال قبل) در ۳۰ سال گذشته معادل ۱۱/۹ درصد است. بنابراین وضعیت تسهیلات‌دهی در شهریورماه سال جاری نسبت به پایان سال قبل در وضعیت مطلوبی قرار دارد.

در خصوص اشاره به تقاضای نقدینگی زیاد بانک‌ها در بازار بین‌بانکی باید این مطلب را مدنظر داشت که تقاضای زیاد نقدینگی بانک‌ها در بازار بین‌بانکی معلول شرایط حاکم بر برخی از بانک‌ها به‌ویژه ناترازی‌هایی است که طی سال‌های گذشته به‌انحاء مختلف گریبان‌گیر بانک‌های مزبور شده و همین عامل موجب شده است که بانک‌های ناسالم تحت هر شرایطی در بازار بین‌بانکی تقاضای بالایی برای ذخایر داشته باشند. در چنین شرایطی بانک مرکزی به‌جای پول پاشی در بازار بین‌بانکی برای رفع عطش بانک‌های ناسالم - که خود آثار پولی و تورمی دارد، برنامه اصلاح ترانزنامه و تجدید ساختار بانک‌های ناسالم را در دستور کار جدی خود دارد تا با رفع مشکلات مزبور و بهبود کیفیت ترانزنامه سایر بانک‌ها تا حد زیادی بر مشکل تقاضای زیاد نقدینگی این قبیل بانک‌ها غلبه کند.

تورم‌های بالا و مزمن، اثرات مخرب بسیاری در اقتصاد دارد؛ کاهش قدرت خرید مردم، کاهش رفاه اجتماعی، عدم پیش‌بینی‌پذیری اقتصاد، خروج سرمایه و افزایش شکاف درآمدی را می‌توان از پیامدهای آن برشمرد. از این رو مهار تورم و ثبات اقتصاد کلان از عوامل

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

اصلی مؤثر بر افزایش رفاه و رشد اقتصادی به شمار می‌رود؛ لذا عمده بانك‌های مرکزی دنیا موضوع کنترل تورم را به‌عنوان هدف اصلی سیاست پولی خود دنبال می‌کنند. در همین ارتباط بانك مرکزی بر اساس رسالت اصلی خود در زمینه کنترل تورم و ثبات قیمت‌ها (که منافع آن به عموم مردم و تمام فعالان اقتصادی خواهد رسید) اقدام به تنظیم سیاست‌های پولی، کنترل رشد ترازنامه بانك‌ها و اعمال سیاست‌های تثبیت اقتصادی به‌منظور کنترل انتظارات تورمی و تورم کرده است. پیگیری هم‌زمان این سیاست‌ها ضمن ایجاد آرامش و ثبات در بازارهای دارایی (مسکن، ارز، طلا و خودرو) منجر به کاهش رشد نقدینگی شده است؛ به‌نحوی که رشد متغیر مذکور طی مسیر کاهشی از ۳۹ درصد در سال ۱۴۰۰ به ۳۱٫۱ درصد در سال ۱۴۰۱ و به ۲۶٫۹ درصد در شهریور ۱۴۰۲ رسیده است. همچنین به‌تبع اتخاذ سیاست‌های مزبور، سیالیت نقدینگی با کاهش شدیدی مواجه شده است؛ به‌نحوی که رشد پول به‌عنوان جز سیال نقدینگی از محدوده بالای ۷۰ درصد در اغلب هفته‌های اسفندماه ۱۴۰۱ طی روند نزولی به سطح ۳۹ درصد در مهرماه سال جاری رسیده است.

موضوع: پرداخت تسهیلات

شبهه: اقدامات برخی از بانك‌ها در پرداخت تسهیلات خرد مغایر با قانون و مقررات است.

اداره کل رصد و پایش؛ دبیرخانه شورای اطلاع رسانی دولت

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

جمع تسهیلات پرداختی نظام بانکی طی هفت ماهه سال ۱۴۰۲ مبلغ ۲۸،۴۷۸،۹ هزار میلیارد ریال است که در مقایسه با دوره مشابه سال قبل مبلغ ۵،۴۸۴،۴ هزار میلیارد ریال (معادل ۲۳،۹ درصد) افزایش داشته است.

از کل تسهیلات پرداختی، مبلغ ۲۳،۷۰۳،۱ هزار میلیارد ریال معادل ۸۳،۲ درصد به صاحبان کسب و کار (حقوقی و غیرحقوقی) و ۴،۷۷۵،۸ هزار میلیارد ریال معادل ۱۶،۸ درصد به مصرف کنندگان نهایی (خانوار) تعلق گرفته است.

سهم تسهیلات پرداختی در قالب سرمایه در گردش در کلیه بخش‌های اقتصادی طی هفت ماهه سال ۱۴۰۲ مبلغ ۱۸،۲۲۴،۲ هزار میلیارد ریال معادل ۷۶،۹ درصد کل تسهیلات پرداختی به صاحبان کسب و کار است. همچنین سهم تسهیلات پرداختی در قالب خرید کالای شخصی توسط مصرف کننده نهایی (خانوار) مبلغ ۱،۸۹۱،۹ هزار میلیارد ریال معادل ۳۹،۶ درصد از کل تسهیلات پرداختی به مصرف کنندگان نهایی (خانوار) است.

سهم تسهیلات پرداختی بابت تأمین سرمایه در گردش بخش صنعت و معدن در هفت ماهه سال ۱۴۰۲ معادل ۷،۰۲۵،۸ هزار میلیارد ریال بوده است که حاکی از تخصیص ۳۸،۶ درصد از منابع تخصیص یافته به سرمایه در گردش کلیه بخش‌های اقتصادی (مبلغ ۱۸،۲۲۴،۲ هزار میلیارد ریال) است.

از کل تسهیلات پرداختی در دوره یاد شده، مبلغ ۶،۲۹۶،۶ هزار میلیارد ریال معادل ۲۲،۱ درصد به صورت تسهیلات خرد اعطا شده است. همچنین مبلغ ۵۴۳،۶ هزار میلیارد ریال نیز در قالب کارت‌های اعتباری انجام پذیرفته است، که با احتساب این مبلغ، کل تسهیلات پرداختی خرد (کمتر از سه میلیارد ریال) به مبلغ ۶،۸۴۰،۲ هزار میلیارد ریال معادل ۲۳،۶ درصد کل تسهیلات پرداختی را شامل می‌شود.

موضوع: وام‌های خرد

شبهه: برخلاف اعلام دولت پرداخت تسهیلات خرد و بدون ضامن با سختی انجام می‌شود.

مصوبه ارائه تسهیلات خرد بدون ضامن، مصوبه‌ای بود که دولت برای پرداخت تسهیلات زیر ۱۰۰ میلیون تومان به کارمندان و حقوق‌بگیران بخش‌های دولتی و عمومی داشت و هیچ تغییری در اجرای آن ایجاد نشده است. ۱۲ بانک تحت مدیریت وزارت امور اقتصادی و دارایی از زمان این ابلاغ تا ۱۵ مردادماه امسال در مجموع ۷۵ هزار و ۶۱۴ میلیون تومان تسهیلات خرد بدون ضامن به ۲ میلیون و ۱۶ هزار متقاضی پرداخت کردند.

قطعاً در این مسیر نارضایتی‌هایی وجود دارد که وزیر اقتصاد هم در سفر به استان‌های مختلف این موضوع را پیگیری می‌کند و هم وزارت اقتصاد پیش‌ازاین نیز اعلام کرده بود آماده دریافت گزارش‌های مردمی و رسانه‌ای از تخطی شبکه بانکی حول این مصوبه است. از ابتدای سال جاری تا پایان آبان ماه امسال جمعاً ۵۵۰ هزار متقاضی تسهیلات ازدواج مبلغ ۱۱۲،۵ هزار میلیارد تومان تسهیلات دریافت کرده‌اند که در مقایسه با مدت مشابه سال گذشته رشدی معادل ۲۷ درصد داشته است..

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

میزان پرداخت تسهیلات فرزند آوری در ۸ ماهه امسال هم ۳۰.۵ هزار میلیارد تومان است. این تسهیلات به ۴۹۱ هزار متقاضی پرداخت شده است که در مقایسه با مدت مشابه سال گذشته رشدی معادل ۴۰ درصد داشته است.

میزان پرداخت تسهیلات ودیعه مسکن در این مدت ۱۹.۱ هزار میلیارد تومان است. طی ۸ ماهه امسال تعداد ۳۶۹ هزار متقاضی دریافت تسهیلات ودیعه مسکن اقدام به تشکیل پرونده کردند که ۳۲۵ هزار نفر موفق به دریافت این تسهیلات شده اند.

موضوع: وام ریالی با رمز ارز

شبهه: دریافت وام خرد با ضمانت رمز ارز

فرآیند اعطای «وام ریالی با رمز ارز» توسط بانکها و موسسات اعتباری تحت نظارت بانک مرکزی صورت نپذیرفته و ناشی از فعالیت بنگاههای غیرمجاز است، به اطلاع می‌رساند: بر اساس مقررات موجود هرگونه فعالیت فاقد مجوز از بانک مرکزی در حیطه رمز ارزها تخلف محسوب شده و برای معاملات غیرمجاز آنان در فضای مجازی جرم‌انگاری شده است.

مقوله رمز ارزها هرچند پدیده‌ای نوظهور در نظام اقتصادی بوده و دارای ابعاد فنی و حقوقی منحصر به فردی است، اما بانک مرکزی به‌عنوان سیاستگذار و ناظر بازار پول نسبت به رویدادهای حوزه رمز ارز و تاثیر آن بر کارکرد روان و سالم بازار پول اهتمام جدی دارد. بر همین اساس و وفق مقررات موضوعه هرگونه فعالیت فاقد مجوز از بانک مرکزی در حیطه رمز ارزها تخلف محسوب شده و معاملات غیرمجاز آنان در فضای مجازی جرم‌انگاری شده است و با متخلفان هم طبق قانون و از مجاری پیش‌بینی شده، برخورد می‌شود.

در این رابطه بانک مرکزی ضمن نظارت فراگیر و مستمر بر فعالان مجاز بازار پول با هرگونه ارتکاب تخلف در این بخش به جد برخورد می‌کند. چه آنکه موضوع پرداخت وام با توثیق رمز ارز به‌عنوان یک تخلف توسط فعالان دارای مجوز انجام نشده و در رابطه با فعالان

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

غیرمجاز نیز وفق مصوبات بالادستی، فرماندهی محترم انتظامی عهده‌دار شناسایی و جلوگیری از فعالیت آنها است. در پایان خاطرنشان می‌سازد مسوولیت هرگونه تخلف و ضرر و زیان ناشی از فعالیت در این حوزه بر عهده متعاملان آن است.

موضوع: تورم مسکن

شبهه: دولت انفجار قیمت مسکن در سال جاری را از مردم پنهان کرد.

منبع آماری مرکز آمار ایران برای محاسبه متوسط قیمت و شاخص قیمت آپارتمان‌های شهر تهران، معاملات املاکی است که در سامانه ثبت املاک و مستغلات کشور ثبت شده و کد رهگیری دریافت کرده‌اند. در این راستا، مرکز آمار ایران قبل از محاسبه و انتشار شاخص و متوسط قیمت مسکن در مناطق ۲۲ گانه شهر تهران، ابتدا با استفاده از روش‌های علمی آماری اقدام به پاکسازی و آماده‌سازی داده‌های خام می‌کند و سپس به دو روش وزنی و حساسی، میانگین قیمت را محاسبه و منتشر می‌نماید. برای محاسبه درصد تغییرات قیمت واحدهای مسکونی؛ شاخص قیمت نسبت به متوسط قیمت، تغییرات قیمت‌ها را بهتر نشان می‌دهد. زیرا مشخصات و کیفیت واحدهای فروش رفته در دوره‌های مختلف در محاسبه متوسط قیمت قابل شناسایی نمی‌باشد. به‌عنوان مثال، تعداد واحدهای فروش رفته نوساز در یک دوره امکان دارد بسیار بیشتر از دوره قبل باشد که در این حالت متوسط قیمت دو دوره متوالی با یکدیگر قابل مقایسه نخواهد بود. بر همین اساس، شاخص قیمت محاسبه‌شده به روش هدانیک این مشکل را برطرف می‌کند و اثر تغییرات کیفیت در طول دوره‌های مختلف را از بین می‌برد.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

بنابراین با وجود اینکه «متوسط قیمت آپارتمان‌های مسکونی» نسبت به «شاخص قیمت» برای عامه جامعه ملموس‌تر است، با این حال به دلیل حذف تغییرات کیفیت در محاسبه شاخص قیمت، تغییرات قیمت به روش هدانیک، بسیار دقیق‌تر از تغییرات قیمت در روش متوسط قیمت است. بر همین اساس مرکز آمار ایران در گزارش شاخص و متوسط قیمت آپارتمان‌های مسکونی مناطق ۲۲گانه تهران، در کنار متوسط قیمت آپارتمان‌های مسکونی شهر تهران، شاخص قیمت آن را نیز اعلام و منتشر می‌نماید.

موضوع: خانه‌های خالی

شبهه: پنج بانک بیشترین خانه خالی را دارند.

باتوجه به راه‌اندازی سامانه ملی املاک و اسکان در راستای اجرای تکالیف قانونی توسط وزارت راه و شهرسازی، در تاریخ نهم آذرماه سال ۱۴۰۱، این وزارتخانه طی چند مرحله ۷۵۸۱ واحد مسکونی را تحت مالکیت این بانک معرفی کرده است. طبق بررسی‌های به عمل آمده از طریق استعلام کد پستی و تحقیقات میدانی، تنها تعداد ۶ واحد جزو املاک تملیکی و ملکی این بانک شناسایی شده است و الباقی واحدهای معرفی شده به تعداد ۷۵۷۵ واحد مسکونی متعلق به بانک مسکن نبوده و به دلیل اشکالات موجود در سامانه املاک و اسکان حذف این واحدها از واحدهای تحت مالکیت با مشکلاتی مواجه شده بود. لیکن با همکاری نماینده معرفی شده وزارت راه و شهرسازی عملیات حذف این واحدها آغاز شده و کماکان ادامه دارد.

علاوه بر شناسایی واحدهای فوق و شروع عملیات حذف آن‌ها، تعداد ۱۲۴ واحد مسکونی مستقل در سطح کشور تحت مالکیت و بهره‌برداری این بانک قرار دارد که عملیات ثبت اطلاعات ۱۰۸ واحد از واحدهای مسکونی مذکور در سامانه ملی املاک و اسکان ضمن اخذ

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

اطلاعات تکمیلی موردنیاز از استان‌ها تکمیل شده و ۱۶ واحد باقی‌مانده به دلیل مشکلات مربوط به عدم وجود سند مالکیت و یا مباحثه‌نامه تاکنون فراهم نشده است.

علی‌رغم موارد مطروحه و مکاتبات و اطلاع‌رسانی صورت‌گرفته با وزارت راه و شهرسازی و حتی انتشار اطلاعات رسمی توسط وزارت محترم امور اقتصادی و دارایی؛ بخش اخبار شبانگاهی ۲۰:۳۰ در تاریخ ۱۴۰۲/۰۸/۰۷ تعداد ۸۰۰۰ واحد مسکونی خالی در سراسر کشور متعلق به بانک مسکن را معرفی کرد که این موضوع صحت نداشته و فاقد موضوعیت است.

موضوع: تسهیلات مسکن

شبهه: بانک مسکن وارد ساخت مسکن شده است.

اقدامات بانک مسکن در پرداخت تسهیلات و یا احداث مسکن از طریق شرکت‌های تابعه با هدف تحویل واحدهای احداثی به گروه‌های کم‌درآمد جامعه، همواره همسو با رسالت اصلی خود و سیاست‌های دولت و در راستای جبران عقب‌ماندگی‌های بخش مسکن به‌ویژه حمایت از ساخت و تأمین مسکن اقشار آسیب‌پذیر و محرومین و نیز تکالیف ابلاغی است.

در این راستا بانک مسکن نیز به‌عنوان تنها بانک تخصصی در بخش مسکن همسو با سیاست‌های اقتصادی دولت و براساس اهداف تعیین‌شده مبنی بر پرداخت حداقل ۹۰ درصد از تسهیلات بانک در بخش‌های مرتبط با مسکن و ساختمان و با توجه به رسالت اجتماعی خود به منظور کمک به خانه‌دار کردن اقشار مختلف جامعه، همواره به‌عنوان عاملیت اصلی تأمین مالی بخش مسکن در چارچوب ضوابط و مقررات ابلاغی از سوی نهادهای بالادستی ایفای نقش کرده است تا زمینه پیاده‌سازی سیاست‌های دولت در این بخش با هدف کمک به افزایش تولید و عرضه مسکن در سطح کشور، تأمین سرپناه برای اقشار مختلف جامعه از جمله اقشار متوسط درآمد و کم‌درآمد

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

از طریق اعطای تسهیلات ساخت و یا خرید مسکن در چارچوب مقررات مربوطه، مقابله با افزایش بی‌رویه قیمت مسکن و تورم ناشی از آن را فراهم کند.

بنابراین با توجه به این اهداف، ملاحظه می‌شود که اقدامات این بانک در پرداخت تسهیلات و یا احداث مسکن از طریق شرکت‌های تابعه با هدف تحویل واحدهای احداثی به گروه‌های کم‌درآمد جامعه، همواره همسو با رسالت اصلی خود و سیاست‌های دولت و در راستای جبران عقب‌ماندگی‌های بخش مسکن به‌ویژه حمایت از ساخت و تأمین مسکن اقشار آسیب‌پذیر و محرومین و نیز تکالیف ابلاغی بوده و این موضوع همواره سرلوحه این بانک در راستای کمک به خانه‌دار کردن اقشار هدف جامعه بوده و خواهد بود.

شبهه: پرداخت تسهیلات بانکی به نهضت ملی مسکن بسیار کند است.

بر اساس دستورالعمل اجرایی اعطای تسهیلات احداث و نوسازی مسکن موضوع قانون جهش تولید مسکن، مقرر شده هرگونه تقاضا برای دریافت تسهیلات موضوع این قانون از طریق ثبت‌نام در سامانه مربوطه توسط وزارت راه و شهرسازی صورت گیرد براین اساس، بخش قابل‌ملاحظه‌ای از کندی اجرای قانون مزبور در سال اول اجرای قانون، به دلیل تأخیر در راه‌اندازی سامانه مربوطه و ابهامات موجود در سامانه مزبور برای کاربران شبکه بانکی بوده است.

حسب آمار اخذ شده از سامانه طرح‌های جامع حمایتی مسکن وزارت راه و شهرسازی تا تاریخ ۱۸/۰۲/۱۴۰۲، از تعداد ۱,۸۰۸,۷۴۵ نفر متقاضی معرفی شده به بانک‌های عامل، تعداد ۱,۵۱۸,۰۴۴ متقاضی مؤثر (غیرتکراری) است که از این تعداد ۵۳۴,۷۹۶ نفر (حدود ۳۵/۲۳ درصد) تاکنون به بانک‌های عامل جهت اخذ تسهیلات موصوف مراجعه نموده‌اند. از تعداد ۹۸۳,۲۴۸ نفر متقاضی که جهت اخذ تسهیلات مزبور به بانک‌های عامل مراجعه نموده‌اند، تعداد ۳۰۲,۴۴۱ نفر بنا به دلایل درج شده در سامانه مذکور از جمله نداشتن مدارک مورد نیاز، نداشتن وثایق قابل قبول، وجود معارض در زمین ملکی، نداشتن پروانه ساختمانی، عدم امکان تأمین سهم آورده متقاضی و.... فاقد شرایط لازم جهت اخذ تسهیلات موصوف می‌باشند.

حسب آمار اعلامی در سامانه مربوطه وزارت راه و شهرسازی، از تعداد ۶۸۰,۸۰۷ نفر واجدین شرایط اخذ تسهیلات مذکور، تعداد ۴۷۹,۹۷۰ نفر (در حدود ۷۱ درصد از متقاضیان واجد شرایط) موفق به انعقاد قرارداد به مبلغ ۱۴۲/۴ هزار میلیارد تومان شده‌اند.

باتوجه به بلنمدت بودن دوران بازپرداخت تسهیلات اعطایی در بخش مسکن و رسوب منابع شبکه بانکی در این بخش، می‌باید مانده تسهیلات پرداختی بانک‌ها بابت بخش مسکن، با در نظر گرفتن این مهم که تسهیلات پرداختی بانک‌ها بابت جعاله مسکن، ودیعه مسکن، خرید مسکن، مسکن روستایی، حوادث غیرمترقبه، قرض‌الحسنه بخش مسکن و.... نیز در زمره ۲۰ درصد تسهیلات پرداختی بانک‌ها به بخش مسکن بوده در پایان مردادماه سال ۱۴۰۲ معادل ۸۲۸۹/۹ هزار میلیارد ریال (۱۶/۸ درصد از کل تسهیلات پرداختی شبکه بانکی کشور) است.

انتظار می‌رود با تفاهم‌های به عمل آمده فی‌مابین وزارت راه و شهرسازی و بانک‌های عامل، همچنین مساعدت‌های صورت‌گرفته از سوی بانک مرکزی در این خصوص، تأکیدات پیاپی این بانک به بانک‌های عامل در خصوص تسریع در اجرای قانون یاد شده، شاهد

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

برطرف شدن کندی روند اعطای تسهیلات یادشده بوده و براین اساس در مدت زمان کوتاهتر متقاضیان بیشتری از مزایای این تسهیلات بهره‌مند شوند.

موضوع: مولدسازی

شبهه: دریافت حق الزحمه نجومی توسط هیئت مولدسازی

ادعای حق الزحمه هیئت مولدسازی خلاف واقع است و مبلغ مورد اشاره در قانون طبق آیین‌نامه اجرایی موجود، صرف پرداخت هزینه‌های مربوط به اجرای قانون مولدسازی شده و فهرست هزینه‌کرد آن طبق قانون هر ۶ ماه افشا می‌شود و به هیچ‌عنوان پرداختی برای اعضای هیئت مولدسازی در نظر گرفته نشده است.

از زمان تصویب طرح مولدسازی، زمره‌های مختلفی در خصوص اختیارات و نحوه نظارت بر روند فعالیت اعضای این هیئت مبنی بر اینکه به جایی پاسخگو نبوده و هیچ دستگاہی بر کار آن‌ها نظارت ندارد، به گوش می‌رسید که از اساس نادرست و اشتباه است؛ چراکه در مصوبه مولدسازی به صراحت عنوان شده که یک هیئت نظارت متشکل از نمایندگان سران سه قوه تشکیل می‌شود که بر فرایند

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

مولدسازی از ابتدا تا اجرا نظارت کامل دارند و اینکه گروهی در عالی‌ترین سطح درحالی‌که نظارت بر روند مولدسازی و کار این هیئت است، بنابراین راه هر نوع اشتباه و سوءاستفاده به‌مثابه تجربه گذشته خصوصی‌سازی بسته می‌شود.

شبهه: تفویض اختیار هیئت مولدسازی به یک شرکت خاص هفت نفره

بر اساس تبصره ۱ ماده ۶ آیین‌نامه اجرائی مولدسازی دارایی‌های دولت هیئت عالی مولدسازی، مبنی بر امکان برون‌سپاری بخشی از فرایند مولدسازی دارایی‌های دولت و تفویض تمام یا بخشی از فرایند اجرا از جمله همکاری با اشخاص حقیقی و حقوقی غیردولتی یا جلب مشارکت‌های مردمی و ضرورت بررسی امکان ارزش‌افزایی املاک مشمول مولدسازی، این سازمان آگهی فراخوان عمومی خرید خدمات مشاور را با رعایت تشریفات «آیین‌نامه خرید خدمات مشاوره» موضوع تصویب‌نامه شماره ۱۹۳۵۴۲/ت۴۲۹۸۶ مورخ ۱۳۸۸/۱۰/۰۱ هیئت وزیران، در اسفندماه سال گذشته در دو مرحله منتشر کرد و در سامانه تدارک الکترونیکی دولت نیز بارگذاری شد. تعداد ۱۹ شرکت در مهلت مقرر نسبت به دریافت اسناد اقدام نمودند که نهایتاً از سه شرکت متقاضی، تنها یک شرکت از نظر هیئت انتخاب مشاور واجد صلاحیت‌های لازم تشخیص داده شد. بر اساس تشخیص هیئت انتخاب مشاور در جلسه مورخ ۱۴۰۲/۰۱/۲۷ مطابق ضوابط جز ۷ بند ۱۶ آیین‌نامه خرید خدمات مشاوره؛ شرکت شهرپگ واجد شرایط شناخته شد.

بدیهی است سازمان خصوصی‌سازی بنا به وظیفه خطیر خود در دوره جدید مدیریتی و ضرورت تبیین گفتمان مولدسازی دارایی‌های راکد و پروژه‌های نیمه‌تمام در میان نخبگان کشور، بر خود فرض می‌داند با روشنگری و شفاف‌سازی این گفتمان در زیست‌بوم اقتصاد مردم‌محور، تمام تلاش خود را به کارگیرد تا در تقابل با فرضیات غلط و ادعاهای بی‌پایه‌و‌اساس که از مصادیق بارز تخریب حیثیت و تهمت ناروا به اشخاص، افترا و نشر اکاذیب به شمار می‌رود، از طرح ملی مولدسازی و اجرای صحیح آن به‌عنوان آرمان مردم‌سالاری دینی کشور تمام‌قد دفاع و حمایت می‌نماید.

شبهه: طرح مولدسازی فاقد شفافیت لازم است.

عدم کارایی لازم در بهره‌گیری از اموال و دارایی‌های دولت، موجب درج احکامی در قانون برنامه ششم توسعه و قوانین بودجه سنواتی پیرامون موضوع مولدسازی شد، اما عدم دستیابی به اهداف قوانین مذکور، موجب آسیب‌شناسی این امر با شروع به کار دولت سیزدهم شده که در این راستا عدم تمرکز در امور مرتبط با مدیریت دارایی‌های دولت و مولدسازی آن‌ها به‌عنوان بزرگ‌ترین آسیب شناسایی شد.

مهم‌ترین اقداماتی که تاکنون در این راستا از سوی دولت به سرانجام رسیده شامل شناسایی ۳۳۵۷ ملک و اموال مازاد دولت، تصویب ۱۳۸۷ ملک به‌عنوان اموال مازاد دولت به‌منظور فروش یا مولدسازی (۱۲۹۶ ملک در مرحله ارزش‌افزایی، ۹ ملک در مرحله قیمت‌گذاری و ۴ ملک در مرحله عرضه)، تدوین و تصویب ۵ مورد آیین‌نامه، دستورالعمل، رویه‌های مقرراتی، تصویب معاوضه ۴ ملک مازاد دولتی با

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

املاک بخش غیردولتی، تصویب تعداد ۳۱ مورد پروژه عمرانی نیمه‌تمام اولویت‌دار جهت طرح در کمیته پایش پروژه‌های عمرانی نیمه‌تمام و تقویت چارچوب‌های نرم‌افزار در زمینه مولدسازی دارایی‌های دولت (طراحی سامانه مولدسازی دارایی‌های دولت (مدد) و طراحی تالار مولدسازی دارایی‌های دولت شاخص) است.

در کنار شفاف‌سازی درباره عملکرد دولت در مولدسازی دارایی‌های دولت آسیب‌شناسی درباره خصوصی‌سازی‌های گذشته، بازخوانی پرونده خصوصی‌سازی‌ها و شناخت نقاط قوت و ضعف، تکیه بر شفافیت به‌ویژه در موضوع مهم مولدسازی که با طراحی و رونمایی «تالار مولدسازی» چهره عینی‌تری به خود گرفت، برای کاهش نگرانی‌ها از رویکرد جدید دولت در نظر گرفته شده است.

شبهه: چرخه مولدسازی بسیار کند است.

تعداد املاک شناسایی شده در جریان مولدسازی دارایی‌های دولت ۱۸۰۰ ملک مازاد است که اکنون آگهی عرضه ۲۶ ملک در بورس کالا در سایت اصلی سازمان خصوصی‌سازی درج شده است. همچنین بنا بر اعلام این سازمان، بیش از ۴۰ مورد ملک نیز قیمت‌گذاری شده است که در هفته‌های آتی عرضه خواهد شد؛ یعنی مجموعاً نزدیک به ۷۰ ملک در این مرحله عرضه می‌شود. مبنای گزارش این رسانه اطلاعاتی است که در تالار مولدسازی درج شده است؛ این اطلاعات به دلیل به‌روزرسانی‌ها و تغییراتی که در سایت اعمال خواهد شد، اکنون به‌روز نشده است؛ اما اطلاعات مربوط به تمام ۲۶ ملک آماده عرضه در سایت اصلی سازمان خصوصی‌سازی موجود است و برای هر یک از املاک عرضه شده در بورس کالا اطلاعاتی از جمله مستندات عرضه شامل نامه درخواست عرضه، وکالت‌نامه و اطلاعات بنگاه/ دارایی شامل گزارش ارزیابی، اطلاعات در سایت بورس کالا و سند ملک کاملاً درج شده است.

بنابراین، هیچ عرضه‌ای بدون انتشار اطلاعات و شفاف‌سازی انجام نمی‌شود. هیچ مبلغی به حساب مجریان واریز نمی‌شود و هزینه‌های مربوط به کارشناسی، ارزش‌افزایی، آگهی در روزنامه، پذیرش در بورس کالا، انتقال سند و سایر هزینه‌های مولدسازی از محل درآمد حاصل از فروش آنها تأمین می‌شود و هیچ وجهی به حساب سازمان خصوصی‌سازی واریز نشده و نخواهد شد.

در گزارش «مورد عجیب ارزش‌افزایی» درج شده درحالی‌که آنچه عجیب است عدم اطلاع و ناآگاهی نگارنده گزارش از مفهوم ارزش‌افزایی است. ارزش‌افزایی یعنی ایجاد ارزش افزوده در املاک مصوب و بر اساس آخرین قوانین و مقررات شهرسازی املاک به بهترین و مناسب‌ترین شکل ممکن تغییر کاربری پیدا می‌کنند.

به این صورت که اگر یک زمین کاربری مسکونی دارد متناسب با پهنه شهری و تقسیم‌بندی و ضوابط شهرسازی درخواست تغییر کاربری به تجاری و اداری برای حداکثرسازی منافع از ملک مطرح می‌شود و در انطباق با شرایط شهرسازی پاسخ مثبت یا منفی به آن داده می‌شود تا عایدی بیشتری به دستگاه داشته باشد و از خام‌فروشی املاک مازاد جلوگیری شود.

این موضوع هیچ ارتباطی به واگذاری و مصرف برای پروژه‌های عمرانی ندارد و موضوعاتی منفک و جدا از هم است. از اهداف مولدسازی استفاده بهینه از اموال و املاک دولت و شرکت‌های دولتی است و درباره «ریسباف» که در گزارش به آن اشاره و ادعا شده که قرار است میراث فرهنگی و ملی فروخته شود نیز لازم به یادآوری است که هرچند این ملک متعلق به بانک ملی بوده و قرار بوده واگذار شود؛ اما با تغییر بهره‌بردار به میراث فرهنگی منتقل شده و باید ظرف مدت مشخصی به موزه منطقه‌ای اصفهان تبدیل کند و در صورت عدم تحقق

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

این شرایط، واگذاری موضوعیت پیدا می‌کند و در این مورد نه تنها کارخانه ریساف و بلکه هیچ اثر ملی ثبت شده‌ای در معرض مولدسازی قرار نگرفته است.

نکته مهم دیگر کم‌اطلاعی نویسنده گزارش است و موید این مسئله همان چیزی است که خود وی هم در گزارش موضوع را اشاره کرده و آن بی‌اطلاعی منتقدین نسبت به اهداف مولدسازی، رویه‌ها، فرایندها و اقدامات و عملکرد دولت است و به نظر می‌رسد اگر منتقدین قبل از هرگونه انتقاد، عملکرد را مورد بررسی قرار دهند یا از خصوصی‌سازی به‌عنوان مجری پرس‌وجو کنند، آنگاه نقد آنها منصفانه خواهد بود و سازمان خصوصی‌سازی این آمادگی را دارد که به هر سؤالی از سوی منتقدان و رسانه‌ها توضیح دهد و شفاف‌سازی کند تا مطالب منتشر شده مبین عملکرد واقعی مولدسازی باشد و از ایجاد شبهه و القای موضوعات غیرواقعی جلوگیری شود.

موضوع: برنامه هفتم توسعه

شبهه: اختلاف شدید دولت و مجلس در خصوص برنامه هفتم توسعه

دولت محترم لایحه برنامه هفتم توسعه را منطبق با سیاست‌های کلی ابلاغی برنامه هفتم که در (۲۶) بند توسط مقام معظم رهبری ابلاغ شده بوده تنظیم نمود و احکامی پیش‌بینی شده در آن دقیقاً ناظر بر سیاست‌های ابلاغی مقام معظم رهبری تنظیم گردید. ضمن آنکه بند (۴) سیاست‌های کلی نظام موضوع ((نظارت بر عدم مغایرت قوانین با سیاست‌های کلی نظام با همکاری شورای نگهبان و مجمع تشخیص مصلحت نظام و تصویب قوانین لازم برای تحقق هر یک از سیاست‌های کلی نظام)) تأکید دارد و اصل ۱۲۶ قانون اساسی نیز صراحتاً به مسئولیت ریاست محترم جمهوری بر امور برنامه‌بودجه و اداری و استخدامی کشور تأکید دارد.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

نظر به اینکه تدوین برنامه هفتم توسعه از سوی دولت باهدف نیل به اهداف مندرج در افق چشم‌انداز بیست‌ساله صورت‌گرفته است، لذا هر اصلاحی بدون توجه به اهداف تدوین لایحه برنامه هفتم توسعه به‌نحوی که اطلاق عنوان لایحه دولت بر آن فاقد موضوعیت باشد، در تعارض با سیاست‌های ابلاغی مقام معظم رهبری و نیز قانون اساسی ارزیابی می‌شود.

مطابق گزارش کمیسیون تلفیق لایحه برنامه هفتم علاوه بر اصلاحات، اضافات و الحاقات به هر یک از بندها و مواد مصوبه کمیسیون، به تعداد ۱۲۱ الحاقیه به برنامه هفتم اضافه گردید که برخی از آن‌ها قابلیت اجرایی ندارد و برخی با سیاست‌های کلی ابلاغی در موضوعات مختلف مغایرت دارد و یا در مواردی با اصول متعدد قانون اساسی در تضاد است. لذا با توجه به ظرفیت قانون آیین‌نامه داخلی مجلس انتظار دولت آن است که الحاقات و اضافات به لایحه دولت حذف گردد و در صحن علنی مجلس اصلاح شود.

نگاهی به لایحه تقدیمی دولت به مجلس نشان می‌دهد که موضوع اصلاح ساختار به‌ویژه اصلاح ساختار بودجه و شفافیت منابع و مصارف و تأکید بر راهبردهای مردمی‌سازی اقتصاد و توجه به نقش پیشبران‌های مختلف مانند خانواده و جمعیت، طرح‌های پیشبران ملی، سلامت و فرهنگ اجتماعی، موضوعات دفاعی و امنیتی و ده‌ها مؤلفه زیرساختی دیگر به‌گونه‌ای در احکام منعکس شده است که نقش دولت را به‌عنوان راهبر توسعه بازتعریف و بدون ایجاد تعهدات مالی جدید، حرکت به سمت پیشرفت عدالت‌محور را تضمین کند.

بررسی مسیر تغییرات لایحه برنامه در کمیسیون تلفیق، نشان از رویکرد متفاوتی دارد که لذا این نگرانی وجود دارد که براین اساس کارکرد دولت از راهبری توسعه و ایفای نقش به‌عنوان تنظیم‌کننده روابط مردم با دولت، به نهادی برای باز توزیع منابع و انفال بدون توجه به اصل عدالت اجتماعی و کارآمدی است.

البته برآوردها نشان می‌دهد که احکامی که بدون توجه به نظرات کارشناسی و بدون تعیین نسبت آن با کل نظام برنامه و سیاست‌های ابلاغی به برنامه اضافه شده است، بار مالی در حدود ۲۰ هزار همت به دولت تحمیل می‌کند. این در حالی است که سیاست‌های ابلاغی حصول به رشد اقتصادی ۸ درصد در طول سال‌های برنامه را به‌عنوان یک هدف اساسی و کلیدی مورد تأکید قرار داده است.

اما نکته اساسی این است همه این مسائل حاصل نگاه کارشناسی دولت و مجلس است. به‌طور طبیعی کمیسیون و برخی نمایندگان ممکن است نگاه دیگری به فرایند برنامه‌ریزی داشته باشند و دولت هم از موضع متقن و کارشناسی خود دفاع منطقی می‌کند. بررسی دو سوی این موضوع نشان از اختلاف دو قوه ندارد و آشکار نیست آن رسانه محترم این تقابل را از کجا استخراج کرده و این تیتروغیرواقع را مبنی بر اختلاف دو قوه چگونه بر پیشانی گزارش خود نشانده است! دولت ضمن دفاع از منطق برنامه‌ریزی خود هرگز این بحث‌های کارشناسی را اختلاف تلقی نکرده و در نهایت تابع و مجری مصوبات قانونی است.

شبهه: وصول حق بیمه توسط سازمان مالیاتی بر اساس برنامه هفتم باعث بی‌نظمی می‌شود.

فرایند وصول حق بیمه توسط سازمان امور مالیاتی طبق لایحه برنامه هفتم توسعه تکلیف شده است و در راستای تسهیل فضای کسب‌وکار و تسریع و تسهیل در فرایندهای پرداخت و وصول مالیات و کسور بیمه از طرف واحدهای کسب‌وکار انجام می‌شود. طبق لایحه برنامه هفتم توسعه، قرار است فرایند وصول دریافت حق بیمه، توسط سازمان امور مالیاتی انجام شود. در ماده ۱۷ لایحه برنامه هفتم

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

توسعه آمده است؛ به منظور تسهیل فضای کسب و کار و تسریع و تسهیل در فرایندهای پرداخت و وصول مالیات و کسور بیمه از طرف واحدهای کسب و کار، فرایند وصول دریافت حق بیمه، توسط سازمان امور مالیاتی کشور انجام می پذیرد.

موضوع: شرکت های دولتی

شبهه: دولت شرکت های دولتی را به تاراج برده است.

در حالی که دولت سیزدهم با انتشار صورت های مالی ۱۱۲۴ شرکت دولتی تاریک خانه این شرکت ها را از بین برد، ادعای تاراج شرکت های دولتی بیش از آنکه واقعی باشد، واکنشی به این شفافیت بی سابقه تلقی می شود. شرکت های دولتی در اقتصاد ایران اهمیت ویژه ای دارند. این شرکت ها سهم بالایی از تولید داخلی دارند؛ به طوری که سهم بنگاه های دولتی در تولید ناخالص داخلی ایران در سال ۹۸ حدوداً به ۱۰ درصد رسیده بود.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

همچنین حجم بالای بودجه شرکت‌های دولتی به نسبت بودجه عمومی کشور، ضرورت توجه مضاعف به این مقوله و نظارت کارآمد را دوچندان می‌کند و دولت با همین نگاه شرکت‌های دولتی را شفاف و نظارت‌پذیر کرد. این ظرفیت گسترده می‌تواند پیشران رشد اقتصادی کشور باشد و در راستای سیاست‌ها و اولویت‌های کلان، هدایت و فعال شود.

تا چند سال قبل، دسترسی به اطلاعات درباره شرکت‌های دولتی آن قدر سخت بود که حتی نمایندگان مجلس برای دسترسی به اطلاعات حداقلی از عملکرد این شرکت‌ها مجبور بودند از وزرا مستقیماً پیگیری کنند. اما با روی کار آمدن دولت سیزدهم، اوضاع تغییر کرد و شفافیت عملکرد شرکت‌های دولتی از طریق انتشار عمومی صورت‌های مالی آنها در دستور کار قرار گرفت. هدف اصلی از انتشار صورت‌های مالی شرکت‌های دولتی، افزایش بهره‌وری این شرکت‌ها، بهبود کیفیت حکمرانی دارایی‌های دولت است و زمینه اصلاح شرکت‌های دولتی را فراهم خواهد کرد.

بعد دیگر اصلاح وضعیت این شرکت‌ها که تا پیش از این در سایه عدم شفافیت، حیا خلوت دولت‌ها بودند، همان چیزی است که در برنامه هفتم توسعه پیش‌بینی و تصویب شد که با تغییر ترکیب اعضای مجمع عمومی این شرکت‌ها امکان تعارض منافع را از تصمیمات مجمع این شرکت‌ها از بین می‌برد. سؤال این است که چطور از شفافیت و رفع تعارض منافع به تاراج تعبیر و از سوی دیگر در مقابل سال‌ها عدم شفافیت و تاریک‌خانه‌های ایجاد رانت سکوت می‌شود؟

موضوع: ذرت‌های آلوده

شبهه: ذرت‌های آلوده در دولت سیزدهم توزیع شده است.

محموله ذرت دپو شده در انبار شرکت پشتیبانی امور دام در شهرستان اسدآباد مورد ارزیابی و نمونه‌برداری قرار گرفت و در نتایج حاصله صرفاً فراسنجه قارچ و کپک بیش از حد استاندارد مشاهده شد که مطابق با ضوابط بهداشتی سازمان دامپزشکی کشور منحصرأ مجاز به مصرف در کارخانه‌های خوراک دام در فرایند حرارت‌دهی به منظور تولید بلیت و هم‌زمان سالم‌سازی محصول است و شرط صدور مجوز مصرف در خوراک دام، استاندارد بودن محصول نهایی از نظر تمامی فراسنجه‌های مندرج در استاندارد ملی شماره ۱۴۴۵ است. در این

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

راستا با هماهنگی انجام شده فی مابین اداره کل دامپزشکی استان‌های همدان و گلستان، محموله موصوف به یکی از کارخانه‌های خوراک دام در استان گلستان منتقل تا فرایند صدرا اشاره بر روی آن‌ها صورت پذیرد.

سازمان دامپزشکی کشور اعلام می‌دارد در راستای انجام وظایف محوله قانونی؛ به هیچ وجه اجازه مصرف محموله‌هایی که از نظر بهداشتی غیرمنطبق باشند در مصرف خوراک دام و طیور داده نشده و انبارهای نگهداری نهاده‌ها تحت نظارت بهداشتی مستمر توسط ادارات کل دامپزشکی استان‌ها قرار دارند. به محض احراز آلودگی در این محموله‌ها، ضوابط و مقررات ملی در خصوص آن‌ها اعمال و در صورت عدم امکان مصرف؛ با اخذ حکم از مقام محترم قضایی فرایند امحا در دستور کار قرار خواهد گرفت.

موضوع: خوراک دام و طیور

شبهه: واردات و توزیع خوراک دام و طیور بین تولیدکنندگان به شدت کاهش یافته است.

کنجاله سویا همانند ذرت از جمله نهاده‌های مهم و غیرقابل جایگزین در جیره غذایی دام و طیور کشور جهت تولید محصولات پروتئینی از جمله گوشت مرغ، تخم مرغ و شیر است. در سال جاری به استناد برآوردهای صورت گرفته توسط حوزه‌های تخصصی تولید، حدود ۴۵۵۰ هزار تن بدون احتساب ذخایر راهبردی کشور نیاز به نهاده مذکور وجود دارد که این حجم از نیاز، از محل تبدیل دانه وارداتی و تولید داخل و همچنین قسمتی هم از طریق واردات مستقیم کنجاله سویا تامین می‌شود.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

میزان واردات نهاده‌های پایه تولید محصولات پروتئینی از جمله گوشت مرغ و تخم مرغ، در شش ماهه ابتدای سال جاری مجموعاً ۶/۹۶۶ هزار تن است که نسبت به مدت مشابه سال گذشته (مجموعاً ۵/۰۱۸ هزار تن) ۳۹ درصد افزایش داشته است.

در مورد نهاده‌های دامی مشمول دریافت ارز یارانه‌ای (تالار اول)، به محض ورود کالا به کشور و جهت تسریع در ترخیص کالا، با اولویت کالاهای رسوبی در بنادر، فرایند معرفی برای تخصیص ارز توسط این معاونت انجام می‌شود. همچنین به منظور جلوگیری از ایجاد هرگونه اختلال در فرایند ترخیص کالا و جلوگیری از رسوب نامتعارف نهاده‌ها در بنادر، شرایط ترخیص صددرصدی کالا بدون الزام به ارائه اعلامیه تأمین ارز، به گمرک ابلاغ شده است؛ بنابراین وزارت جهاد به دلیل اهمیت دسترسی به نهاده‌های موردنیاز دام و طیور کشور، با عنایت به تمامی محدودیت‌های متأثر از تحریم‌های ظالمانه (اعم از محدودیت‌های تأمین ارز، داشتن ارز مرغوب و انتقال ارز و...) تلاش دارد فرایند ترخیص نهاده‌ها را تسهیل کند.

باتوجه به پیش‌بینی‌ها، تاکنون کمبود وجود نداشته و برنامه تأمین نهاده‌ها، مطابق پیش‌بینی‌های تولید و اعلام نیاز توسط معاونت‌های تخصصی وزارتخانه جهاد کشاورزی در دستور کار دفتر بازرگانی داخلی محصولات کشاورزی جهت برنامه‌ریزی تأمین قرار گرفته است.

موضوع: تأمین برق صنایع

شبهه: صنایع در تابستان به دلیل قطع برق خسارت زیادی متحمل شدند

در شرایطی از «قطعی برق» به‌عنوان یکی از ۳ چالش صنایع در میانه تابستان یاد می‌شود، اما درباره اینکه این موضوع در کنار دو چالش دیگر چه میزان در کاهش تولید و فروش شرکت‌های صنعتی بورسی نقش دارد و چگونه تأثیر آن محاسبه شده است، سخنی به میان نیامده است. این در حالی است که وقتی از چالشی با عنوان «کمبود مواد اولیه» سخن به میان می‌آید، بدیهی است دست تولیدکننده بدون مواد اولیه (حتی باوجود برخورداری از نعمت گران قدر برق) برای تولید بسته و عملاً خلع سلاح است.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

برنامه مدیریت مصرف در بخش صنعت برای تابستان امسال به گونه ای طراحی شد که بیش از ۵۸۰ هزار مشترک در بخش صنایع کوچک و کارگاه های صنعتی که ۹۲ درصد از مشترکان بخش صنعت را تشکیل می دهند، توانستند بدون محدودیت در زمینه مصرف برق به تولید بپردازند. همچنین شهرک های صنعتی و صنایع مستقل خارج از شهرک، اغلب یک روز در هفته آن هم به مدت ۱۲ ساعت از ساعت ۱۱ تا ۲۳ مشمول برنامه مدیریت مصرف برق شدند که این ۱۲ ساعت را نیز می توانستند با جابه جایی شیفت یا در روزهای تعطیل جبران کنند.

برخلاف آنچه گفته شده، برق صنایع بزرگ بر اساس سه برنامه پیش بینی شده، سهمیه بندی نشده و برای ۳۰۲ واحد صنعتی شامل فولاد، سیمان، مس، آلومینیوم و سایر فلزات معدنی و صنایع سنگین نیز در تعامل با وزارت صنعت، معدن و تجارت برنامه ای در نظر گرفته شد که این صنایع در زنجیره تولید با مشکل مواجه نشوند؛ برنامه ای که خروجی آن این شد که این واحدها در چهار ماه گرم امسال نسبت به سال گذشته، ۵.۵ درصد و نسبت به سال، ۱۴۰۰، ۱۹.۶ درصد رشد مصرف برق داشتند و از آنجایی که رشد مصرف برق در صنعت متناظر با رشد تولید است، بنابراین می توان گفت که صنایع بزرگ و انرژی بر نسبت به پارسال و سال ۱۴۰۰ در تابستان افزایش تولید داشته اند.

به دفعات گفته می شود که در تمام دنیا تأمین برق صنایع نسبت به سایر بخش ها در اولویت قرار دارد، اما به این مهم توجه نمی شود که در ایران برق ارزان قیمت در اختیار صنایع قرار می گیرد، در حالی که در سایر کشورها برق این چنین ارزان و با قیمتی حتی پایین تر از نرخ تمام شده آن در اختیار بخش تولید و صنعت قرار نمی گیرد. تولیدکنندگان خود نیز به خوبی به این مهم واقف هستند.

در حالی که از توقف ۱۰ ساله در سرمایه گذاری در صنعت برق سخن به میان می آید که در دو سال گذشته و در دولت سیزدهم در کنار تلاش برای مدیریت مصرف برق در بخش خانگی که با همراهی و مشارکت مردم بر اساس آمارها موفق هم بوده (مشارکتی که صنایع کمترین میزان آن را از خود نشان دادند)، بیش از ۷ هزار و ۷۰۰ مگاوات به ظرفیت تولید برق کشور افزوده است تا اثر این ناترازی ها را کاهش دهد.

موضوع: عملکرد وزارت نفت

شبهه: عملکرد وزارت نفت در دولت سیزدهم صفر بوده است.

برخی منتقدان مدعی شده اند وزارت نفت دولت سیزدهم به جز مقصر دانستن دولت قبل در زمینه جمع آوری گازهای مشعل اقدامی انجام نداده است. هم اکنون با توجه به قراردادهای منعقد شده که برای جمع آوری گازهای همراه نفت میادین شرق و غرب کارون، پالایشگاه های پارس جنوبی و... در حال اجراست پیش بینی می شود تا پایان کار دولت سیزدهم پرونده سوزاندن گازها در مشعل بسته شده و حجم آن به صفر برسد.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

در این بخش تزریق مالی و تسریع در اجرای پروژه‌های جمع‌آوری گازهای مشعل باعث شد در ابتدای امسال پروژه NGL ۳۲۰۰ در هویزه پس از ۱۰ سال معطلی به بهره‌برداری رسید و پروژه NGL ۳۱۰۰ در دهلران نیز تا پایان امسال یا اوایل سال آینده به بهره‌برداری می‌رسد. علاوه بر این قراردادهای جمع‌آوری گازهای مشعل شرق کارون نیز در ابتدای دولت سیزدهم با پتروشیمی‌ها منعقد شد که از بالای ۵۰ مشعل شرق کارون، بالغ بر ۲۱ مشعل تا پایان امسال خاموش می‌شوند. چنان‌که از ابتدای آغاز به کار دولت سیزدهم تاکنون بالغ بر ۸ میلیون مترمکعب در روز گاز مشعل جمع‌آوری شده و تا پایان امسال نیز ۱۸ میلیون مترمکعب در روز گاز مشعل جمع‌آوری خواهد شد تا در مجموع تا پایان امسال بالغ بر ۲۴ میلیون مترمکعب در روز گاز مشعل یعنی معادل تقریباً یک‌فاز پارس جنوبی گازهای مشعل جمع‌آوری شده باشد.

در خصوص جلوگیری از اتلاف گاز در شبکه توزیع وزیر محترم نفت در دورانی که مسئولیت مدیرعاملی شرکت ملی گاز را بر عهده داشت فعالیت‌های گسترده‌ای انجام داد که منجر به کاهش ۷ میلیارد مترمکعبی میزان گاز اتلاف در سال ۱۳۹۱ شد و حجم آن از ۱۲ میلیارد مترمکعب سالانه به ۵ میلیارد مترمکعب رسیده بود. در دولت یازدهم و دوازدهم متأسفانه این موضوع چندان مورد توجه نبود.

در خصوص برداشت گاز فاز ۱۱ پارس جنوبی در دولت سیزدهم باید گفت این فاز متأسفانه در طول مدت حدود ۲۰ سال بلا تکلیف و سرگردان بود. ضمن احترام به همه زحماتی که در طول حدود ۲ دهه برای تولیدی شدن این فاز کشیده شد، اما این تلاش‌ها از ردوبدل شدن طرح و توافقنامه‌های روی کاغذ و دست‌به‌دست شدن پروژه فراتر نرفت. ولی بلافاصله پس از روی کار آمدن دولت سیزدهم، وزارت نفت با تغییر رویکرد مدیریتی، اجرای این عملیات را به صورت ضربتی کلید زد و نه در لفظ، بلکه در عمل از صفر تا ۱۰۰ ایده جابه‌جایی سکوی فاز ۱۲ را پیش برد و اجرایی کرد و امروز شاهد آغاز تولید گاز این فاز در نقطه صفر مرزی هستیم.

وزارت نفت در دولت سیزدهم با وجود همه تحریم‌های غربی که روزبه‌روز هوشمندانه‌تر و سنگین‌تر می‌شود برای جذب و جلب سرمایه‌گذاری خارجی از هر منبعی که به نفع کشور باشد اقدام کرده و می‌کند. انعقاد بیش از ۴۴ میلیارد دلار تفاهم‌نامه و قرارداد با شرکت‌های روسی و چینی در بخش نفت و گاز قطعی شده و کار بر اساس قرارداد در حال پیش رفتن است. بدیهی است به دلیل جلوگیری از سوءاستفاده دشمنان امکان بیان جزئیات این همکاری‌ها و سرمایه‌گذاری وجود ندارد؛ اما به‌زودی آثار وضعی این همکاری‌ها نمایان خواهد شد. کما اینکه هم‌اکنون ۷ قرارداد توسعه میادین با شرکت‌های روسیه منعقد شده و در حال اجراست.

طبعاً کسی منکر زحمات و تلاش‌های صورت‌گرفته برای دور زدن تحریم‌ها در دولت‌های قبل نیست. این تلاش‌ها مرهون فداکاری‌های فرزندان ایران است و کماکان ادامه دارد، اما افزایش درآمدهای نفتی کشور در ۲ سال گذشته با تغییر رویکرد مدیریتی، به طور قابل توجه و قطعی افزایش یافته است که آثار آن در عمل به تعهدات ارزی دولت و جبران کسری کلان بودجه به‌جامانده از دوره گذشته مشهود است و بارها از سوی منابع خارجی نیز تأیید شده است.

پروژه‌های نیمه‌تمام و بعضاً رها شده در این دو سال با تغییرات مدیریتی و تزریق منابع مالی به بهره‌برداری رسید. در سال گذشته پروژه‌های نیمه‌تمام به ارزش بالغ بر ۱۲ میلیارد دلار بهره‌برداری شد. پالایشگاه فاز ۱۴ پارس جنوبی بعد از ۱۳ سال و فاز دوم پالایشگاه

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

آبادان از آن جمله‌اند. رکورد افسانه‌ای و بی‌نظیر پیشرفت ۳۰ درصدی فاز دوم پالایشگاه آبادان تنها ظرف یک سال در همین مدت ثبت شد. امسال نیز ۱۵ میلیارد دلار پروژه جدید یا نیمه‌تمام بهره‌برداری می‌شود.

شبهه: روس‌ها به وعده خود برای سرمایه‌گذاری ۴۰ میلیارد دلاری در نفت ایران پایبند نبودند.

صنعت نفت یک صنعت درآمدزا و به‌شدت سرمایه‌بر است. در نتیجه برای تحقق برنامه‌های توسعه‌ای، جذب سرمایه در این صنعت ضروری است. بر همین اساس شرکت ملی نفت ایران در مسیر پیشبرد اهداف توسعه‌ای خود از هر فرصتی برای جذب منابع مالی داخلی شامل شرکت‌های اکتشاف و تولید، بانک‌ها و هلدینگ‌های بزرگ سرمایه‌گذاری و صنایع بزرگ و منابع خارجی شامل شرکت‌های بزرگ بین‌المللی نفت و گاز و تسهیلات کشورهای مختلف استفاده می‌کند.

در این راستا نیز همکاری مشترک و سرمایه‌گذاری توسط شرکت گاز پروم به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین شرکت‌های بین‌المللی در حوزه توسعه میادین نفت و گاز ایران عواید زیادی برای هر دو کشور به همراه خواهد داشت. شرکت ملی نفت ایران در قالب این یادداشت تفاهم مصمم است از تمامی ظرفیت‌های شرکت روسی استفاده کند و هم‌اکنون مذاکرات و مطالعات آن مطابق روال به‌پیش می‌رود. علاوه بر این دو کشور ایران و روسیه پیش‌تر نیز سابقه همکاری‌های مشترک زیادی را در صنعت نفت داشته‌اند؛ از جمله پروژه‌های در حال اجرای توسعه میادین آبان، پایدار غرب، دالپری، چشمه خوش و پایدار شرق و امضای قراردادهای توسعه میادین شادگان و کوپال که این دو قرارداد در مراحل پایانی تنفیذ و شروع عملیات اجرایی است.

در مجموع هم‌اکنون ایران و روسیه حدود ۴ میلیارد دلار قرارداد منعقد شده یا در دست اجرا دارند. ناگفته پیداست اگر روس‌ها در اجرای این تفاهم‌نامه مصمم نبودند، نسبت به انعقاد قراردادهایی به این مبلغ اقدام نمی‌کردند. نکته بعدی که لازم است بدان توجه شود، مدت‌زمانی است که برای انجام مطالعات و مذاکرات قراردادی در سطح گسترده‌ای همچون تفاهم‌نامه منعقد شده با شرکت گاز پروم باید صرف شود تا زمینه‌های همکاری، مطالعه، ابعاد کاری آن شفاف و قراردادهای اجرایی تنظیم و امضا شود.

مسلم این است که در حال حاضر مذاکرات میان دو کشور در حال انجام است و مطابق روال به‌پیش می‌رود و پیشرفت‌های قابل‌توجهی نیز کسب شده که پس از حصول توافق نهایی به‌سمع و نظر ملت شریف ایران خواهد رسید.

شبهه: برخلاف ملی بودن صنعت نفت در برنامه هفتم اکتشاف نفت به بخش خصوصی واگذار می‌شود.

مطابق بررسی‌های کارشناسی، کشورهایی که فضایی رقابتی‌تر برای بنگاه‌ها و تشکلهای اقتصادی مهیا نموده‌اند و در راستای بهبود مستمر محیط کسب‌وکار قدم برداشته‌اند؛ علاوه بر سودده نمودن شرکت‌ها، بستر مناسب برای توسعه دانش و فناوری و عملکرد قابل‌قبول‌تر را نیز فراهم کرده‌اند. به‌رغم برخی محدودیت‌ها، در حال حاضر شرکت‌های اکتشاف و تولید، خوشبختانه به سطحی از بلوغ دست یافته‌اند که بدون حضور شرکت‌های خارجی عهده‌دار توسعه و تولید از میادین هیدروکربوری شده‌اند. از این‌رو برای اجرای موفق پروژه‌های بخش بالادستی، تسهیل فرایند و بهبود محیط کسب‌وکار و تمهید شرایط رقابتی برای تسریع در توسعه و تولید ضرورت دارد؛

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

بنابراین استفاده از نهاد تنظیم‌گر به همراه صدور پروانه بستر لازم را برای نظارت بهتر وزارت نفت و عملکرد تجاری و بهره‌ور شرکت‌های اکتشاف و تولید از جمله شرکت ملی نفت ایران را فراهم خواهد نمود. صدور مجوزها در عین ایجاد جذابیت سرمایه‌گذاری برای شرکت‌های داخلی یا خارجی (پیوستگی عملیات اکتشاف، توسعه و تولید) هم‌زمان با تضمین منافع ملی، موضوع حداکثرسازی منفعت اقتصادی دولت در کل طول عمر هر میدان، با تأکید بر دستیابی به تولید صیانتی و بهینه با لحاظ الزامات فنی و حداکثرسازی ضریب بازیافت را در بر دارد. از دیگر مشخصه‌های صدور پروانه‌ها بهبود فضای کسب‌وکار در صنعت نفت و ایجاد رقابت سالم و شفاف بین فعالان اقتصادی و جلوگیری از انحصار، افزایش کیفیت تولید، خدمات و اشتغال‌زایی در این بخش است. در خصوص ماده ۳ برنامه هفتم توسعه که اخیراً در مجلس شورای اسلامی مصوب شده است، وزارت نفت در تلاش است با پیگیری‌های مستند و مستدل از ورود سازمان‌های غیرتخصصی به حوزه حاکمیتی وزارت نفت ممانعت به عمل آورد. باتوجه به اهمیت موضوع و اثرگذاری آن بر بدنه صنعت نفت به عنوان مهم‌ترین بنگاه اقتصادی کشور و فارغ از چالش‌های اجرایی، مغایرت‌های ماده مذکور با اسناد بالادستی شامل موارد ذیل می‌باشد:

در ماده ۲ قانون اصلاح قانون نفت تصریح گردیده «کلیه منابع نفتی جزء انفال و ثروت‌های عمومی است. اعمال حق حاکمیت و مالکیت عمومی بر منابع مذکور به نمایندگی از طرف حکومت اسلامی بر عهده وزارت نفت است.» و طبق بند ۱۷ ماده ۱ این قانون امور حاکمیتی شامل «سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، هدایت و راهبری و نظارت عالی بر اقدامات اجرائی در صنعت نفت و پتروشیمی اعم از عملیات بالادستی و پایین‌دستی» ذکر گردیده است.

طبق ماده ۱ قانون وظایف و اختیارات، «وزارت نفت به منظور تحقق سیاست‌های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران در بخش نفت و گاز، سیاست‌گذاری، راهبری، برنامه‌ریزی و نظارت بر کلیه عملیات بالادستی و پایین‌دستی صنعت نفت، گاز، پتروشیمی و پالایشی تشکیل شده است و به نمایندگی از طرف حکومت اسلامی بر منابع و ذخایر نفت و گاز اعمال حق حاکمیت و مالکیت عمومی می‌نماید.»

بند ۱۲ سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه بر حمایت از تاسیس شرکت‌های غیردولتی برای سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های اکتشاف (نه مالکیت)، بهره‌برداری و توسعه میادین نفت و گاز کشور به ویژه میادین مشترک در چارچوب سیاست‌های کلی اصل ۴۴ تأکید نموده است.

با عنایت به مواد قانونی فوق، برداشت برخی رسانه‌ها در خصوص بند ب ماده ۱۵ کاملاً نادرست بوده و صدور پروانه به معنای واگذاری امتیاز و مالکیت میادین/مخازن نمی‌باشد بلکه صدور پروانه فعالیت در راستای تکالیف ابلاغی اسناد بالادستی و با هدف بهبود محیط کسب‌وکار، ایجاد فضای رقابتی و حضور مؤثر شرکت‌های اکتشاف و تولید تأیید صلاحیت شده برای سایر میادین توسعه‌نیافته و فاقد قرارداد در دستور کار قرار دارد که این میادین در اولویت توسعه شرکت ملی نفت ایران قرار ندارند و با رابطه مالی کنونی توسعه آنان دوازدهم است. علاوه بر این موضوع استفاده از ظرفیت شرکت‌های اکتشاف و تولید با سازوکار صدور پروانه پیش‌تر در جزء ۵ بند پ ماده ۳ قانون وظایف و اختیارات وزارت نفت مصوب سال ۱۳۹۱ تصریح گردیده است. همچنین وفق مفاد ماده ۱۳ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی مصوب سال ۱۳۸۷ «اعمال حق حاکمیت و مالکیت بر منابع نفت و گاز به نمایندگی از حکومت اسلامی» جزو وظایف ذاتی و حاکمیتی وزارت نفت بوده و مقرر گردیده کلیه امور مربوط به سیاست‌گذاری و اعمال وظایف حاکمیتی از شرکت‌های دولتی منفک و به وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی تخصصی ذی‌ربط محول گردد. براین اساس در راستای عمل به ماده ۲

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

قانون اصلاح قانون نفت مصوب ۱۳۹۰/۳/۲۲ و به استناد ماده ۱۳ و جزء (د) بند (پ) و جزء (۷) بند (ب) ماده ۳ قانون وظایف و اختیارات وزارت نفت مصوب ۱۳۹۱/۰۲/۱۹ و سیاست‌های مندرج در سند تحول دولت مردمی، وزارت نفت مسکوت ماندن تکالیف ابلاغی و منفعلانه عمل کردن را منطقی ندانسته و با تغییر رویه بر آن است تا ایجاد نهاد تنظیم‌گر و صدور مجوز فعالیت و پروانه‌های بخش بالادستی برای اشخاص حقوقی واجد صلاحیت در زنجیره اکتشاف، توسعه، استخراج و تولید از میادین نفت و گاز کشور را در دستور کار قرار دهد. وزارت نفت دولت سیزدهم ضمن توجه به سیاست‌های کلان کشور و با در نظر گرفتن احکام پیشنهادی مرتبط دولت در لایحه ارائه شده به مجلس، به عنوان مجری، خود را مکلف به پیگیری و اجرای مفاد مصوب ابلاغی در برنامه هفتم توسعه و سایر اسناد بالادستی مرتبط می‌داند.

لازم است مجدداً تأکید شود که صدور پروانه فعالیت از سوی وزارت نفت برای شرکت‌های اکتشاف و تولید که در قانون وظایف و اختیارات وزارت نفت مصوب ۱۳۹۱ تصویب شده است، در راستای اعمال حاکمیت وزارت نفت بر منابع نفت و گاز بوده و دقیقاً در جهت تعمیق حاکمیت ملی بر منابع نفت و گاز همزمان با رفع انحصار ارزیابی می‌شود.

موضوع: ناترازی گازی

شبهه: گاز واحدهای تولیدی در زمستان قطع می‌شود.

با تدابیر وزارت نفت و شرکت ملی گاز ایران، پیش‌بینی‌های لازم برای ناترازی گاز انجام شده است. در واقع تا پیش از آغاز دولت سیزدهم، عملاً هیچ پروژه‌ای برای افزایش ظرفیت تولید گاز تعریف نشده بود و دولت سیزدهم مجبور شد زمان زیادی را برای وارد کردن ظرفیت‌های جدید تولید گاز به مدار، صرف کند. اما با این وجود وزارت نفت و شرکت ملی گاز ایران در دولت سیزدهم با فعال کردن دیپلماسی انرژی، سوآپ گاز را احیا کرد، فروش میعانات گازی و به تبع آن تولید گاز از پارس جنوبی را به حداکثر رساند، تعرفه گاز

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

پرمصرف‌ها را بعد از ۷ سال اصلاح کرد، به صنایع و نیروگاه‌هایی که با محدودیت گاز مواجه بودند (مطابق قرارداد منعقد شده در پیک مصرف) سوخت مایع کافی تحویل داد و ذخیره‌سازی گاز در دو مخزن سراج و شوربچه را نسبت به سال‌های گذشته افزایش داد.

با انجام اقداماتی از این دست و در واقع با بهره‌گیری از همه ظرفیت‌ها و تلاش شبانه‌روزی کارکنان، خوشبختانه زمستان ۱۴۰۱ با وجود سرمای پیش‌رس، طولانی، گسترده و بی‌سابقه طی ۱۰ سال گذشته بر خلاف زمستان سال‌های قبل از آن بدون خاموشی و قطعی گاز سپری شد و امسال نیز برنامه‌ریزی وسیعی برای تأمین سوخت مورد نیاز کشور و عبور از زمستان در دست اجراست.

از طرف دیگر احیای پروژه‌های ذخیره‌سازی که با بی‌تدبیری دولت قبل تعطیل شده بود به‌عنوان یکی از راهکارهای مناسب برای جبران ناترازی گاز با هدف افزایش انعطاف و پایداری شبکه انتقال گاز در دستور کار دولت سیزدهم قرار گرفته است؛ هرچند اتمام و به‌نتیجه‌رسیدن این پروژه‌ها نیز خود نیازمند تأمین اعتبارات کلان و همچنین زمان‌بر است. همچنین شرکت ملی گاز ایران طی دو سال اخیر با طراحی، احداث و بهره‌برداری از طرح‌های زیرساختی مهم نظیر ایستگاه‌های تقویت فشار و خطوط انتقال گاز آن هم در شرایط تحریمی، زمینه افزایش پایداری، انعطاف‌پذیری و تاب‌آوری شبکه انتقال گاز و همچنین حجم ذخایر خطوط انتقال گاز را به میزان قابل توجهی افزایش داد.

موضوع: مازوت سوزی

شبهه: در فصول سرد سال نیروگاه‌ها با مازوت سوزی هوا را آلوده می‌کنند.

تنها ۱۶ نیروگاه بخاری کشور قابلیت استفاده از مازوت به‌عنوان سوخت دوم را دارند که از این تعداد تنها ۱۴ نیروگاه معمولاً در فصل زمستان در صورت عدم تخصیص گاز توسط وزارت نفت از سوخت مازوت استفاده می‌کنند و نیروگاه‌های بخاری بعثت و طرشت به دلیل ملاحظات زیست‌محیطی پلمپ شده و سالیان متمادی است که به صورت تک سوخت (گاز) بهره‌برداری می‌شوند.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

شایان ذکر است در سال های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ به استناد سامانه ثبت و پایش مصرف سوخت نیروگاهی که مورد توافق دو وزارت خانه نفت و نیرو است، از میان ۱۰۹ نیروگاه شبکه برق تنها ۱۰ نیروگاه به ترتیب به میزان ۱۸ و ۱۲ درصد از سوخت مازوت در سبد سوختی خود استفاده کرده‌اند. به بیان دیگر در سال ۱۴۰۲ حدود ۶ درصد نسبت به مدت مشابه سال گذشته مازوت کمتری مصرف گردیده است.

سهم مازوت مصرفی در سبد سوختی کل نیروگاههای کشور در سالهای ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ به ترتیب ۶ و ۳ درصد است. مصرف گاز پس از نهضت گازرسانی به تمام شهرها و روستاها و حتی صنایع کوچک و بزرگ صورت افزایش یافته است ولی اکنون به دلیل عدم بودجه کافی دولت برای سرمایه گذاری در حوزه استخراج گاز و تشدید تحریم‌ها، کشور با ناترازی در حوزه تولید و مصرف گاز مواجه شده است که طبق پیش بینی های صورت گرفته این ناترازی تا ۱۴۲۰ ادامه خواهد داشت.

موضوع: واگذاری خودروسازها

شبهه: دولت از واگذاری سهم خود در خودروسازی‌ها پشیمان شده است.

واگذاری سهام دولت در خودروسازها از دستور کار دولت خارج نشده است موضوع واگذاری سهام دولت در خودروسازها از دستور کار دولت خارج نشده؛ اما دارای پیچیدگی‌هایی است که موجب شده تا تصمیم‌گیری در این زمینه نیز زمان بر شود. هرچند اصلاح رابطه

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

سیاست‌گذار با شرکت‌های خودروسازی از طریق واگذاری خودروسازان به بخش خصوصی می‌تواند موجب افزایش کارایی و برون‌رفت از چالش‌های موجود شود؛ اما بدون توجه به الزامات واگذاری به نتیجه مدنظر نخواهد رسید.

تجارب ناموفق خصوصی‌سازی شرکت‌های بزرگ در کشور، تعیین تکلیف سهام چرخه‌ای و برقراری سازوکارهای حفظ حقوق سهام‌داران خرد از الزاماتی است که باید به آن توجه شود. در این خصوص در دوره فعالیت وزیر پیشین صنعت، معدن و تجارت، توافقی در رابطه به مسیر واگذاری شرکت‌های خودروسازی با سازمان خصوصی‌سازی و وزارت صمت انجام شده بود که اجرای بخشی از آن شروع شد، اما به دلیل تغییراتی که در وزارت صمت اتفاق افتاد، این کار متوقف شد و حالا پس از نهایی شدن مذاکرات و توافق با وزیر کنونی صمت مسیر این خصوصی‌سازی تعیین و اجرا خواهد شد.

ضرورت اهلیت خریداران، لزوم تعیین تکلیف سهام تودلی، وثیقه بودن سهام دولت در این شرکت‌ها و نوع رابطه سیاست‌گذار با خودروسازها از مواردی است که در جریان بررسی شیوه واگذاری خودروسازها در دولت سیزدهم در هم‌اندیشی با فعالان اقتصادی و نخبگان دانشگاهی بررسی شده است. در همین حال همچنان که وزیر اقتصاد اعلام کرده است، وزیر صنعت برنامه و ایده ویژه‌ای برای واگذاری سهام خودروسازها دارد که لازم است در این زمینه دو وزارتخانه اقتصاد و صنعت با هم برای این کار اقدام کنند. به همین منظور پس از اینکه دو وزارتخانه به طور مشترک در خصوص برنامه و نحوه واگذاری به توافق برسند، جزئیات آن اعلام خواهد شد.

همچنین سازمان خصوصی‌سازی خود را موظف به پیگیری اوامر مقام معظم رهبری مبنی بر خروج دولت از مدیریت شرکت فهرست واگذاری و دستور رئیس‌جمهور مبنی بر واگذاری مدیریت دولتی شرکت‌های خودروسازی ایران خودرو و سایپا می‌داند و برای تحقق این دستور جلسات متعدد هماهنگی بین وزارت امور اقتصادی و دارایی و وزارت صنعت، معدن و تجارت برگزار و تاکنون سه جلسه هم‌اندیشی با فعالان صنعت خودرو و صاحب‌نظران دانشگاهی در دانشگاه‌های علامه طباطبایی، صنعتی شریف و صنعتی امیرکبیر برگزار شده است. محصول این جلسات صورت‌جلسه‌ای بین وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی و صمت برای تحقق الزامات واگذاری خودروسازها بود که لازم است با همکاری همه متولیان و فعالان مؤثر بر صنعت خودرو هر چه سریع‌تر به طور کامل اجرایی شود.

سازمان خصوصی‌سازی از همه ابزارهای قانونی در حوزه اختیارات خود (که بخشی از آن در همان صورت‌جلسه درج شده است) برای خروج مدیران دولتی از خودروسازی و واگذاری اصولی و مطابق با منافع ملی که مسیر توسعه پایدار صنعت بومی خودروسازی را فراهم کند، استفاده خواهد کرد.

شبهه: سامانه یکپارچه خودرو حذف شده است.

ایجاد شفافیت، تخصیص عادلانه و ارتقای رضایت مصرف‌کننده، نظارت بر عرضه و تقاضا و همچنین تنظیم بازار از جمله دستاوردها و کارکردهای سامانه یکپارچه تخصیص خودرو است که با همکاری شورای رقابت، سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان، معاونت صنایع حمل‌ونقل وزارت صمت و شرکت‌های صنایع خودروسازی حاصل شده است.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

عرضه قطره چکانی خودرو، عدم ایجاد رویه واحد برای خودروسازان و تخصیص خودرو به صورت گزینشی برای گروه خاصی از مشتریان در بخش خصوصی، عدم امکان نظارت بر فرایند فروش خودروسازان بر مبنای مجوزهای صادره، عدم اجرای دقیق موازین تعیین شده در کمیته خودرو برای واگذاری (نظیر کنترل اطلاعات هویتی) و به صورت کلی عدم اجرای شفاف فرایند تخصیص خودرو طی سالهای گذشته که با فقدان ضمانت اجرایی لازم نیز همراه بوده است، فرایند نظارت وزارت صنعت، معدن و تجارت را با اختلال مواجه کرده بود.

در این بین، چند شرکت صنایع خودروسازی بخش خصوصی نیز محصولاتی را به فروش رسانده و در موعد مقرر به مشتریان تحویل نداده بودند که باعث نارضایتی گسترده خریداران و بعضاً تشکیل پرونده‌های قضایی برای آن شرکت‌ها شده بود. بر این اساس از اواخر سال ۱۴۰۰ بخشنامه هشت بندی رئیس جمهور با تأکید بر ضرورت ایجاد شفافیت، افزایش رضایت‌مندی مردم و بهبود وضعیت صنعت خودروسازی کشور ابلاغ شد؛ بنابراین در پی آن وزارت صمت ملزم به ایجاد سامانه‌ای برای نظارت بر عرضه و تقاضا به نحوی شد که هر خودروساز متناسب با قطعات خریداری شده، فروش خود را انجام دهد.

از این رو مطابق دستور وزیر وقت صنعت، معدن و تجارت به مدیرعامل وقت سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان مقرر شد تمهیدات لازم برای قرعه‌کشی متمرکز خودرو توسط آن سازمان فراهم و تمامی خودروسازان هرگونه عرضه خودرو را با هماهنگی سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان و صرفاً از طریق سامانه متمرکز قرعه‌کشی انجام دهند تا ضمن ایجاد شفافیت مورد نظر، امکان عرضه عادلانه‌تر برای همه خودروهای تولیدی فراهم شود.

موضوع: افتتاح پروژه‌های عمرانی

شبهه: دولت سیزدهم پروژه‌های افتتاح شده دولت قبل را دوباره افتتاح کرد.

اقدامات دولت مردمی در اتمام طرح‌های عمرانی که بعضاً چند ده سال از آغاز عملیات ساخت آنها سپری می‌شود، موجب ایجاد امید و اعتماد در افکار عمومی و ذی‌نفعان اصلی آن یعنی مردم عزیز است. دستور کار مورد نظر رئیس محترم جمهور که از ابتدای دولت نیز بارها

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

مورد تأکید ایشان قرار گرفته است، نهضت تکمیل یعنی اولویت‌بندی و تکمیل طرح‌هایی است که بیشترین نفع عمومی و منطقه‌ای را دارند و مردم سال‌ها چشم‌انتظار تکمیل آنها هستند.

در افتتاح طرح‌ها، اصرار دولت بر تکمیل طرح‌ها و سپس بهره‌برداری از آنها است؛ یعنی برخلاف گذشته که طرح‌های متعددی از آنها در رسانه با عنوان «افتتاح» یاد می‌شد؛ اما به علت وجود نواقص اساسی، امکان بهره‌برداری از آنها وجود نداشت، اکنون در دولت مردمی، این یک اصل قطعی است که عنوان «افتتاح» فقط زمانی قابل اطلاق به طرح‌ها است که به صورت واقعی قابل استفاده و بهره‌برداری باشند. به عنوان نمونه در همین سفر اخیر کردستان، پس از افتتاح خط ریلی همدان - سنندج و یا افتتاح فرودگاه سقز، بلافاصله مسافران از آن طرح استفاده کردند و سفرها آغاز شد. در خصوص پروژه‌های بخش انرژی مانند آب و برق و گاز که موضوع از این نیز ویژه‌تر است، یعنی بلافاصله پس از تکمیل طرح‌ها، بهره‌برداری از آنها آغاز می‌شود و بهره‌برداری مردم از طرح‌ها تا سفر استانی معطل نمی‌ماند. بهره‌برداری و انتفاع مردم آغاز می‌شود، درحالی‌که افتتاح رسمی آن ممکن است چند ماه بعد و در جریان یک سفر کاری یا استانی انجام شود. در این دولت هرگونه افتتاح نمایشی ممنوع است و افتتاح مشروط به بهره‌برداری است.

به نظر می‌رسد یکی از دلایل افتتاح‌های نمایشی و اعتماد سوز در ماه‌های پایان دولت قبل و به جا گذاشتن طرح‌های متعدد اسماً افتتاح شده اما رسماً غیر قابل بهره‌برداری، تعجیل آن دولت برای به نام خود کردن طرح‌ها بوده است. نکته قابل توجه دیگر در بروز مشکلی به نام افتتاح‌های ناقص و نمایشی به خصوص در ماه‌های پایانی دولت قبل، شیوه افتتاح طرح‌ها یعنی افتتاح ویدئوکنفرانسی و از پشت مانیتور بوده است. طبعاً افتتاح مجازی و نداشتن حضور مستقیم در افتتاحیه‌ها تفاوت اساسی با افتتاح واقعی و حضور میدانی از طریق مشاهده عینی پروژه و گفت‌وگوی بدون واسطه با دست‌اندرکاران و ذی‌نفعان دارد و در خروجی و نتیجه کار نیز به صورت مستقیم تأثیرگذار است.

در خصوص افتتاح فرودگاه سقز گفته شده که این فرودگاه در سال ۱۴۰۰ افتتاح شده است. با افتتاح ویدئوکنفرانسی فرودگاه سقز در دولت قبل، چون فرودگاه نواقص جدی در حوزه ایمنی هوانوردی داشت و امکان پرواز ایمن نداشت، تا روز ۱۲ آبان، هیچ پروازی قادر به نشست و برخاست در آن نبود. فرودگاه بدون برج مراقبت به صورت مجازی و بدون هرگونه پرواز افتتاح شده بود که در دو سال اخیر علاوه بر ساخت و تکمیل برج مراقبت و تجهیز آن، ساخت دیوار حفاظتی ساختمان ترمینال و ساختمان پلیس و دیگر پروژه‌های زیرساختی و تجهیز تأسیسات در دستور کار قرار گرفت و تکمیل شد و به بهره‌برداری عملیاتی رسید و دو پرواز رفت و برگشت در نخستین روز افتتاح را تجربه کرد. در این فرودگاه موانع پروازی شامل دکل‌های برق وجود داشت که در دو سال اخیر دکل‌های انتقال برق در راستای ایمنی انجام پروازها در محدوده پروازی فرودگاه سقز برچیده شد. با ساخت صرف باند بدون تجهیزات لازم امکان نشست و برخاست فراهم نمی‌شود.

در بخش دیگری از مطلب به توییت آقای آشنا اشاره شده که در آن عنوان شده بود، چرا پروژه راه‌آهن همدان - سنندج با دو سال تأخیر افتتاح شده درحالی‌که در ابتدای دولت هم می‌شد این طرح را افتتاح کرد. البته آقای آشنا در توییت خود به ناقص بودن پروژه‌های افتتاح شده در دولت قبل ناخواسته اشاره کرد و بعد از ساعتی هم توییت مذکور را بدون هیچ توضیحی حذف کرد؛ اما در خصوص طرح راه‌آهن همدان - سنندج این اطلاعات قابل ذکر است: ساخت راه‌آهن همدان - کردستان از سال ۱۳۸۵ آغاز و در هنگام تغییر دولت، طرح

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

با ۷۰ درصد پیشرفت تحویل داده شد. میزان پیشرفت پروژه در دولت‌های نهم و دهم ۲۰ درصد (هفت سال)، در دولت‌های یازدهم و دوازدهم ۵۰ درصد (هشت سال)، و در دو سال دولت سیزدهم ۳۰ درصد بوده است. بدین ترتیب از سال ۱۳۸۵ تا سال ۱۴۰۰، متوسط سالیانه میزان پیشرفت طرح زیر ۵ درصد بوده، اما در دولت سیزدهم ظرف دو سال، ۳۰ درصد باقیمانده انجام شده است؛ یعنی سالیانه ۱۵ درصد پیشرفت پروژه.

در بخش دیگری به افتتاح شهرک صنعتی سنندج در سال ۱۳۹۹ اشاره و افتتاح آن در سال ۱۴۰۲، افتتاحی مجدد دانسته شده است. در این زمینه نیز لازم است توجه شود که در افتتاح سال ۱۳۹۹، هیچ‌یک از زیرساخت‌های لازم و مورد استفاده برای واحدهای صنعتی در آن شهرک مستقر نبود. به‌عنوان مثال آب شهرک تأمین نشده بود و به همین منظور ۱۵ کیلومتر خط آب برای تأمین آب صنایع موجود در شهرک صنعتی کشیده شد. همچنین مسیر دسترسی اختصاصی به شهرک فقط تا ۴۰ درصد پیش رفته بود و ۶۰ درصد باقیمانده در این دولت تکمیل شد. افتتاح شهرک صنعتی فقط به معنای تحویل دادن زمین آن به صنایع نیست، بلکه باید طبق قانون، زیرساخت‌های لازم برای صنایع نیز مهیا شود. تأسف‌بارتر اینکه به دلیل وجود نواقص پیش‌گفته، متقاضیانی که حتی از سال ۱۳۹۷ زمین به آنها تخصیص یافته بود، امکان احداث منصوبات و تجهیزات خود را نداشتند و این امر از بابت قانون شهرک‌های صنعتی که مجوز تملیک زمین را به مدت محدودی در اختیار فرد متقاضی قرار می‌دهد، مشکلات حقوقی متعددی ایجاد کرد؛ به‌نحوی که به دلیل تکمیل‌نشدن زیرساخت‌ها، متقاضیان ایراد را متوجه شرکت شهرک صنعتی می‌دانستند، اما امروز با برطرف شدن نواقص باقیمانده از قبل، شهرک در مقیاس واقعی و عملیاتی و نه اسمی، آماده بهره‌برداری است.

گفته شده «رئیس‌جمهور دولت دوازدهم در واپسین روزهای دولت قبل اعلام کرد «سد چراغ ویس به‌زودی افتتاح می‌شود». عملیات این سد در مراحل انتهایی قرار داشت و مقرر بود در ماه‌های ابتدایی دولت سیزدهم افتتاح شود که پس از ۲ سال بالاخره افتتاح شد». پاسخ اینکه سد مخزنی چراغ ویس شهرستان سقز یکی از پروژه‌های نیمه‌تمام بود که تاکنون افتتاح نشده بود و تا سال ۱۴۰۰ نیز هیچ‌گاه آماده افتتاح نبوده است. حتی تا سال ۱۴۰۰ تملک اراضی روستاهای واقع در مخزن سد انجام نشده بود و عملاً بدون انجام تملک اراضی، سد قابلیت افتتاح و آگیری کامل را نداشت. سایر اقدامات عملیاتی و اجرایی آن هم به دلیل عدم اعتبار کافی تا سال ۱۴۰۰ متوقف یا به‌کندی پیش رفت، به‌نحوی که در سال ۱۴۰۰ رقم اعتباری آن صفر بود. بر همین اساس در راستای پاسخگویی به مطالبات بحق مردم شریف شهرستان سقز، پس از بازدید وزیر نیرو از این طرح و پیگیری‌های مستمر جهت اخذ اعتبارات نقدی و به‌موقع برای فعال کردن عملیات اجرایی این سد، در سال ۱۴۰۱ اعتبارات جهشی به میزان ۷۵ میلیارد تومان برای رفع نواقص گذشته این پروژه، تکمیل ابنیه فنی جاده‌های جایگزین و نیز تملک اراضی برای جانمایی و اسکان روستاهای داخل مخزن «روستای میرده» تخصیص یافت و مجدداً این پروژه فعال شد. باتوجه به اینکه نواقص فوق‌تر رفع شده بود، این سد در سفر ریاست‌جمهوری و هیئت دولت به کردستان مورخ ۱۲ آبان‌ماه ۱۴۰۲ افتتاح و به بهره‌برداری رسید و آب پایدار از سد چراغ ویس و از طریق مدول ۲ تصفیه‌خانه آب شرب این شهرستان، وارد شبکه توزیع شد.

موضوع: اف ای تی اف

شبهه: دولت استانداردهای اف ای تی اف را اجرا می‌کند.

در پی فضا سازی برخی رسانه‌ها در خصوص «ایران سازوکارهای داخلی خود را برای مبارزه با پول شویی دارد» وزارت اقتصاد تأکید کرد در حوزه اف ای تی اف تحول جدیدی رخ نداده است و تصمیم‌گیری درباره لوایح مربوط به مبارزه با پول شویی در مراجع عالی همچون شورای عالی امنیت ملی و مجمع تشخیص مصلحت نظام است.

ایران خلأهای نهادی و احکام و قوانین مبارزه با پول شویی و تأمین مالی تروریسم را رفع و بر مبنای استانداردهای بین‌المللی و حتی فراتر از این استانداردها این موضوع را پیگیری کرده است. یکی از اقدامات دولت سیزدهم مربوط به سیاست‌گذاری در بحث مبارزه با پول شویی و تروریسم بوده و در این مدت معادل کل ۴ سال دولت قبل تلاش شده است.

ارتقای استانداردهای مبارزه با پول شویی و تأمین مالی تروریسم از سوی ایران، حتی فراتر از آنچه در گروه FATF دنبال می‌شود حکایت از تلاش‌های انجام شده در دو سال گذشته است؛ اما این موضوع برای کشورهای غربی تنها یک بازی سیاسی برای فشار بیشتر بر کشورمان است.

شبهه: نظر دولت درباره اف ای تی اف تغییر کرده است.

همچنان که بارها در روزهای اخیر اعلام شده، سیاست جمهوری اسلامی ایران در خصوص گروه اقدام مالی هیچ تغییری نکرده است. ما فارغ از کنوانسیون‌های بین‌المللی با توجه به اینکه اعتقادات کشورمان در خصوص پول شویی محکم است، در چارچوب قوانین داخلی خود و فراتر از استانداردهایی که وجود دارد عمل کرده و می‌کنیم و این روند را ادامه می‌دهیم. در مقابل انتظار ما این است که FATF نگاه فنی در این خصوص داشته باشد و رویکرد سیاسی خود را در این خصوص تغییر دهد.

موضوع: پول های آزاد شده

شبهه: در هزینه کرد دلارهای آزاد شده از کره ابهام وجود دارد.

بانک مرکزی اعلام کرد که منابع ارزی آزاد شده از کره جنوبی در حساب شش بانک ایرانی در قطر فعال است و طبق تاکید رئیس کل بانک مرکزی، کلیه منابع مربوطه جزو ذخایر ارزی بانک مرکزی و پشتوانه ریال هستند. بر این اساس، انتقال منابع ارزی به این حسابها در بانکهای ایرانی برای مصارف مورد نیاز به صورت مبادلات بانکی خواهد بود و با آزادسازی این منابع ارزی بازار اسکناس با کاهش قیمت مواجه می شود. اکنون با توجه به پیگیری های فنی و دیپلماسی موفق که باعث آزادسازی این منابع (که حدود هفت میلیارد دلار بود و طی سال های پایانی دهه ۹۰ بصورت وون (واحد پول ملی کره جنوبی) به بانک های کره جنوبی واریز شده بود و به آن هم، هیچ سودی تعلق نمی گرفت) شده است، هزینه های تبدیل ارز آن از وون به یورو نیز توسط کشور ثالث پذیرفته شده و تمامی این منابع یورویی به حساب های شش بانک ایرانی در قطر وایز شده است.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

موضوع: پیمان‌های منطقه‌ای

شبهه: حضور ایران در پیمان‌های اقتصادی بی‌تأثیر است.

ایران از سال‌های دور همواره به دنبال عضویت کامل در پیمان‌های شانگهای بوده است؛ با این وجود، اعضای این سازمان تحت تأثیر تحریم‌های اقتصادی، موافق عضویت کامل ایران نبودند و حتی در سال ۲۰۱۵، چین علت مخالفت را تحریم‌های شورای امنیت سازمان ملل عنوان کرده بود. اما در نهایت در جریان بیست و سومین نشست سران سازمان همکاری شانگهای در «دهلی‌نو» به شکل رسمی به عنوان نهمین عضو اصلی این سازمان مهم منطقه‌ای پذیرفته و معرفی شد.

عضویت ایران در این پیمان سبب می‌شود روابط دوجانبه کشور با تک‌تک اعضا بهبود یابد و ایران از ظرفیت‌های اقتصادی جدید بهره‌مند شود؛ از سوی دیگر به دلیل عدم عضویت غربی‌ها در این سازمان، ظرفیت‌های قابل توجهی برای ایران ایجاد می‌شود و کشور قادر خواهد بود بدون امتیازدهی به غرب، در مسیر خنثی‌سازی شرایط تحریمی قدم بردارد. عضویت ایران در پیمان‌های شانگهای سبب بهبود روابط با اعضای این گروه می‌شود و ظرفیت‌های اقتصادی جدیدی را برای کشور فراهم می‌کند و به لحاظ موقعیت ژئوپلیتیک منحصربه‌فردی که ایران دارد، به دروازه عبور و مرور کشورهای عضو تبدیل خواهیم شد.

بر اساس آمار گمرک، در سال ۱۴۰۰ تجارت ایران با اعضای شانگهای ۵۴ میلیون و ۸۵۶ هزار تن کالا به ارزش ۳۷ میلیارد و ۱۶۸ میلیون دلار رسید که حدود ۳۰ درصد کل تجارت خارجی کشور را تشکیل می‌دهد. سهم اعضای این سازمان ۴۵ میلیون و ۳۴۹ هزار تن و به ارزش ۲۰ میلیارد و ۵۹۶ میلیون دلار بود و واردات ایران از اعضای سازمان همکاری شانگهای برابر با ۹ میلیون و ۵۰۷ هزار تن کالا به ارزش ۱۶ میلیارد و ۵۷۲ میلیون دلار بوده است. پروژه‌های حمل‌ونقل، همکاری بانکی، گمرکی و کشاورزی از مهم‌ترین محورهای همکاری جمهوری اسلامی با این نهاد بین‌المللی است و بر اساس پیش‌بینی تحلیلگران اقتصادی، با پیوستن ایران به سازمان همکاری شانگهای انتظار می‌رود که مجموع درآمد کشور در حدود ۳۷۰ میلیون دلار افزایش یابد. سه میلیارد جمعیت کشورهای عضو این سازمان، با وجود پیشینه فرهنگی که ایران با بسیاری از آنها داراست، فرصت مناسبی برای بخش‌های اقتصادی و گردشگری ایران خواهد بود.

موضوع: کریدورهای ترانزیتی

شبهه: ایران در رقابت کریدورها جامانده است.

در فضای توسعه کریدورهای اقتصادی، بیشتر کشورها از جمله جمهوری اسلامی ایران با آگاهی از فضای اقتصاد سیاسی بین‌المللی، رقابت برای ارتقای موقعیت ژئوپلتیک در عرصه جهانی، ایفای نقش در زنجیره ارزش جهانی، ایجاد درهم‌تنیدگی اقتصادی و سایر منافع در دسترس نسبت به ایجاد ابتکارات یا برای اتصال به شبکه کریدورهای پرمفعت اقدام می‌نمایند. پر واضح است که باید بین تعریف مفهوم «کریدور اقتصادی» و کریدور به‌مثابه مسیرهای ترانزیتی یک یا چندوجهی، به لحاظ مفهومی و عملکردی تفاوت قائل شد.

الزاماً حضور یا عدم حضور کشورها در مسیرهای ترانزیتی به معنای ارتقای جایگاه یا تنزل جایگاه ژئواستراتژیک یک کشور نیست. زمانی مسیرهای ترانزیتی ارزشمند خواهند شد که مقوم زنجیره ارزش و تولید در سطح منطقه و بین‌المللی باشند. ایران از دیرباز به‌عنوان سرزمین فرصت‌های ترانزیتی و لجستیکی، هم به‌عنوان راه و همراه حل، برای پیوندهای امن، ایمن، سهل، سریع و مقرون‌به‌صرفه اقتصادی، سرزمینی برای رقابت سازنده و مشارکت بازیگران ذی‌نفع در عرصه ترانزیت و لجستیک بوده است. از آغاز به کار دولت سیزدهم با عنایت به اهمیت موضوع و ضرورت ارتقای جایگاه ژئوپلتیک کشورمان، مسئله توسعه ترانزیت چندوجهی مدنظر وزارتخانه ذی‌ربط و دولت قرار داشته، لیکن این اقدامات در راستای تقویت یا ایجاد کریدور اقتصادی هدف کشورمان به‌منظور ایفای نقش منطقه‌ای و بین‌المللی در کنار بسترسازی داخلی در دستور کار قرار گرفته است.

موقعیت جغرافیایی منحصربه‌فرد جمهوری اسلامی ایران، داشتن زیرساخت‌های حمل‌ونقل و لجستیکی از شمال تا جنوب و از شرق تا غرب به دانش فنی و مهندسی، تجربیات ارزشمند در طراحی و احداث پروژه‌های زیرساختی، فرصت‌های برجسته و بی‌بدیل برای جذب سرمایه‌گذاری در طرح‌های تکمیل و توسعه زیرساخت‌ها، تعریف پروژه‌های مشترک یا چندجانبه باعث شده تا تعریف کریدور اقتصادی سودمند باهدف ایجاد زنجیره ارزش و تأمین کالا و خدمات، ایجاد بازار منطقه‌ای و گسترش آن در دستور کار قرار گیرد. لازم به ذکر است که تمام این موضوعات در تدوین فرصت‌های همکاری و سرمایه‌گذاری با دیگر کشورها مؤثر هستند.

درعین‌حال این فعال‌سازی مزیت‌های جغرافیای سیاسی و تبدیل جمهوری اسلامی ایران به مرکز مبادلات و خدمات تجاری، انرژی، ارتباطات و حمل‌ونقل باید با روان‌سازی مقررات ایجاد و توسعه زیرساخت‌های لازم همراه باشد که این مهم نیز در دستور کار دولت سیزدهم قرار دارد.

همچنین سیاست همسایگی نیز به‌عنوان اولویت اصلی سیاست خارجی و دیپلماسی اقتصادی کشور با محوریت وزارت امور خارجه و مشارکت دستگاهی اجرایی در دستور کار قرار دارد. سیاست همسایگی، الزاماً به معنای داشتن مرز مشترک با کشورها نیست. این اقدام

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

همگام با توسعه زیرساخت‌های حمل‌ونقل، تسهیل قوانین و مقررات تجاری اجرا شده و برنامه‌های متعددی با کشورهای همسو تعریف شده است.

لازم به ذکر است برخی از این پروژه‌ها با وقفه مواجه شده بود که طی دو سال گذشته با دیپلماسی فعالانه و رایزنی همه‌جانبه مجدداً در دستور کار دولت قرار گرفته است و بخشی از ایجاد، تسریع فرایند با تعریف کربدورها رقیب توسط سایر کشورها نیز ناشی از این تغییرات سیاسی و عملیاتی در کشورمان شد.

علی‌ای حال باید در نظر داشت که باتوجه به بلوک‌بندی‌های بین‌المللی و تحولات در روابط قدرت‌های بزرگ، هیچ یک از کشورها خود را محدود به یک مسیر ترانزیتی نمی‌کنند. لیکن در تعریف کربدور اقتصادی مدنظر و مبتنی بر ظرفیت‌های موجود و مرتبط با خود نهایت ظرافت را به کار خواهند گرفت تا هر کشور متناسب با نیازمندی‌ها و ظرفیت‌های موجود نسبت به تعریف همکاری‌های چندجانبه و منطقه‌ای اقدام کرده و علی‌رغم اقدامات مذکور، هرگونه موفقیت یا کارایی این کربدورها در سطح منطقه، به طور قابل‌ملاحظه‌ای متأثر از حضور و نقش‌آفرینی جمهوری اسلامی ایران شکل خواهند گرفت.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

موضوع: تحریم

شبهه: تحریم برای رشد منابع محور شده است.

کیفیت رشد اقتصادی و تداوم آن از اولویت‌های دولت سیزدهم است؛ رشد اقتصادی بر اساس گزارش بانک مرکزی در سه ماهه نخست امسال اقتصاد کشور با نفت، رشد ۶.۲ درصدی و بدون احتساب نفت، رشد ۵.۷ درصدی بوده و هرچند رشد بخش نفت در بهار امسال ۱۶.۴ درصد به استناد گزارش بانک مرکزی بود، اما سایر بخش‌های اقتصادی نیز توانستند رشد بالایی را محقق کنند.

همچنین رشد اقتصادی بر اساس گزارش مرکز آمار ۷.۹ درصد با نفت و بدون نفت ۶.۱ درصد بدون نفت بوده است. رشد بخش نفت بر اساس این آمار ۱۹.۸ بوده اما سایر بخش‌ها نیز شاهد رشد متوازی بودند و به روایت مرکز آمار تمام گروه‌های اقتصادی کشور به جز گروه کشاورزی رشد اقتصادی مثبت داشتند که این بخش نیز عمدتاً به دلیل خشکسالی بوده است.

رشد اقتصادی بهار ۱۴۰۲ در واقع چهارمین فصل پیاپی رشد اقتصادی بوده که با افزایش تولید ناخالص داخلی، رشد مثبت تشکیل سرمایه ثابت، کاهش بیکاری و افزایش مشارکت اقتصادی همراه بوده است و از نشانه‌های پایداری این رشد محسوب می‌شود.

کمترین رشد اقتصادی مربوط به دولت قبل است و جالب آنکه در نقد شرایط فعلی نیز راهکارهایی که ارائه می‌شود شبیه به همان رویکردی است که در دوران مسئولیت خود بر آن اصرار می‌ورزیدند؛ یعنی گره زدن همه امور مردم به تحریم‌ها و در نهایت بالا بردن دست تسلیم در برابر تمام ناکامی‌ها به دلیل وجود تحریم است. دولت سیزدهم این رویکرد را تغییر داده و تکیه بر راهکارهای درون‌زا و اتکا به توان داخلی را سرلوحه کار خود قرار داده و البته در عرصه دیپلماسی اقتصادی هم به هیچ وجه انزوا را انتخاب نکرده و بر همین اساس دیپلماسی فعال در ارتباط با کشورهای همسایه و همسو دنبال می‌شود.

پیوستن به پیمان شانگهای و بریکس، آزادسازی منابع ارزی و ... به معنای اثر بخشی این دیپلماسی فعال و عبور از رویکردی است که سال‌ها کشور را معطل یک نگاه مثبت غرب گذاشته بود و رشد اقتصادی صفر و تورم ۴۰ درصدی میراث همان نگاه است.

شبهه: دولت هیچ برنامه‌ای برای رفع آثار تحریم‌ها بر اقتصاد ندارد.

دولت سیزدهم در سایه دیپلماسی فعال اقتصادی و همکاری با کشورهای همسایه و البته تکیه بر توان داخلی، هرگز تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی‌های اقتصادی را به تحریم‌ها و عوامل برون‌زا گره زده که در نتیجه این استراتژی، رشد اقتصادی کشور در سه ماهه نخست ۱۴۰۲ معادل ۶.۲ درصد و رشد اقتصادی بدون نفت در همین مدت معادل ۵.۲ درصد بوده است.

دولت سیزدهم در شرایطی کشور را تحویل گرفت که یک دوره کم‌رشدی را در دهه ۹۰ کشور در اقتصاد پشت سر گذاشته بود. اما اکنون در ۲ سال پیاپی رشد اقتصادی کشور که معدل عملکرد و تلاش دولت سیزدهم است، بر اساس گزارش بانک مرکزی و مرکز آمار، در هر دو

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

سال بالای چهار درصد بوده است؛ به طور طبیعی خروج از این دوره کم رشدی نیازمند تدابیر و تلاش بیشتر و مضاعفی بود که دولت سیزدهم بر آن تمرکز شد و رشد اقتصادی به سمت صعود پیش رفت.

در همین حال در دهه ۹۰ تشکیل سرمایه در ماشین‌آلات ۶۱.۵ درصد و تشکیل سرمایه در ساختمان ۴۱.۳ درصد کاهش یافته بود و نتیجه این اتفاق، کاهش شدید سرمایه‌گذاری و ظرفیت رشد اقتصادی در این دهه بود و جذب سرمایه‌های ایرانی به سمت بازارهای سوداگری و دلالی نیز از دیگر معایب ایجاد شده در این دهه به شمار می‌رود؛ اما با آغاز به فعالیت دولت سیزدهم، اولویت اصلی تحرک بخش حقیقی اقتصاد و متغیرهای سمت تولید بود. در نتیجه این اقدامات سال ۱۴۰۱ در تشکیل سرمایه ثابت رشد ۶.۷ درصدی داشتیم و در بهار ۱۴۰۲ معادل ۲ درصد بوده است. اکنون باتوجه به تلاش‌های دولت و نیز تکلیف برنامه سیزدهم برای رسیدن به رشد ۸ درصدی اقتصادی، کیفیت رشد اقتصادی و تداوم آن از اولویت‌های دولت سیزدهم است؛ رشد اقتصادی بر اساس گزارش بانک مرکزی در ۳ ماهه نخست امسال اقتصاد کشور با نفت، رشد ۶.۲ درصدی و بدون احتساب نفت، رشد ۵.۷ درصدی بوده و هرچند رشد بخش نفت در بهار امسال ۱۶.۴ درصد به استناد گزارش بانک مرکزی بود، اما سایر بخش‌های اقتصادی نیز توانستند رشد بالایی را محقق کنند. همچنین رشد اقتصادی بر اساس گزارش مرکز آمار ۷.۹ درصد با نفت و بدون نفت ۶.۱ درصد بدون نفت بوده است.

منتقدان باید این تغییر رویکردها و البته نتایج آن را نیز لحاظ می‌کرد؛ اکنون، دولت سیزدهم این رویکرد را تغییر داده و باتکیه بر راهکارهای درون‌زا و اتکا به توان داخل و البته اقتدار در عرصه دیپلماسی اقتصادی در سایه دیپلماسی عمومی، به‌هیچ‌وجه انزوا را انتخاب نکرده و بر همین اساس دیپلماسی فعال در ارتباط با کشورهای همسایه و همسور را دنبال می‌کند. پیوستن به پیمان‌های و بریکس، آزادسازی منابع ارزی و ... به معنای اثربخشی این دیپلماسی فعال و عبور از رویکردی است که سال‌ها کشور را معطل یک نگاه مثبت غرب گذاشته بود و رشد اقتصادی صفر و تورم ۴۰ درصدی میراث همان نگاه است.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

موضوع: رابطه ایران و چین

شبهه: مراودات اقتصادی ایران و چین یک طرفه است.

روابط ایران و چین در یکی از شکوفاترین و پربرونق‌ترین دوره‌های همکاری اقتصادی، تجاری با افق روشن سرمایه‌گذاری بلندمدت قرار دارد؛ اما نگاه سیاسی برخی منتقدان مانع از تحلیل درست این تحولات می‌شود.

در میان هشت شریک عمده صادراتی ایران، چین در جایگاه اول و در میان شرکای وارداتی ایران نیز چین در رده اول است و نشان از روابط عمیق و گسترده ایران با این کشور است. به‌طور کلی، دولت سیزدهم، تقویت روابط دوطرفه بر اساس سیاست همسایگی و دیپلماسی اقتصادی را با کشورهای همسایه، دوست و همسو که از زمان آغاز به کار این دولت شروع شد، در راستای سرمایه‌گذاری‌های متقابل با کشورهای شریک و همسو آغاز کرده است. یکی از مهم‌ترین این برنامه‌ها که اکنون اجرای آن نیز آغاز شده، سند جامع همکاری ایران و چین بود که در هفتم فروردین‌ماه سال ۱۴۰۰ در تهران امضا شد.

این سند راهبردی برای به‌کارگیری ظرفیت‌های دو کشور باهدف ترسیم چشم‌انداز همکاری‌های متقابل بلندمدت در حوزه‌های مختلف اقتصادی و فرهنگی بسته شد. بر اساس این قرارداد ۲۵ ساله قرار است، رقم ۶۰۰ میلیارد دلار سرمایه توسط چین وارد ایران شود که به عقیده کارشناسان ظرفیت ایران برای جذب سرمایه چندین برابر این میزان است. پیاده‌سازی و عملیاتی‌شدن پروژه‌های مربوط به توافق ۲۵ ساله ایران و چین نیازمند مجموعه‌ای از هماهنگی‌ها بین بخش‌های دولتی و خصوصی کشور بود که نخستین گام در مسیر اجرایی‌شدن آن پس از سفر رئیس‌جمهور به پکن در تیر سال جاری انجام و کمیسیون مشترک ایران و چین در پکن برگزار شد.

دومین گام با حضور معاون اول رئیس‌جمهور و وزیر اقتصاد به‌عنوان رئیس کمیسیون مشترک و همچنین وزیر صنعت، معدن و تجارت و نیز معاونین برخی وزارتخانه‌های اقتصادی و معاون اقتصادی وزارت امور خارجه برداشته و مجموعه دیگری از توافقات بر روی پروژه‌های مشخص در بین بخش‌های دولتی وزارتخانه‌های متناظر ایران و چین برقرار و درباره جزئیات اجرای پروژه‌ها هم توافق انجام شد. همچنین، در رابطه با بخش خصوصی هم شرکت‌های فعال بین دو کشور با موانعی مواجه بودند که موانع پیشروی آنها هم با دستورات ویژه در دولت رفع شد. درعین‌حال، بر اساس آخرین آمار ارائه شده توسط رایزن اقتصادی چین در ایران در سال ۲۰۲۲ سرمایه‌گذاری این کشور در ایران رشد ۱۵۰ درصدی داشته که این میزان از رشد سرمایه‌گذاری، فراتر از حجم متوسط سرمایه‌گذاری چین در دیگر کشورهای بوده است، درعین‌حال، طی سال ۲۰۲۲ همچنین قراردادهای امضا شده میان دو کشور در زمینه احداث پروژه‌های مشترک نیز در مقایسه با سال پیش از آن، ده برابر رشد داشته است.

به نظر می‌رسد، منتقدان دولت، قبل از هر اظهارنظری با مطالعه و جست‌وجو در میان اخبار و آمارهای ارائه شده و آنچه به‌صورت ویژه در معرض دید عموم است، ابتدا اطلاعات عمومی و آماری خود را در خصوص مسائل کلانی چون دیپلماسی اقتصادی و عمومی کشور افزایش دهند تا اظهارنظرها و انتقادات به‌جای رویکرد صرفاً سیاسی، جنبه کارشناسی داشته باشد.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

موضوع: قاچاق اوره

شبهه: اختلاف قیمت بین اوره در بازار داخلی و صادراتی باعث ایجاد زمینه قاچاق شده است.

با بهره‌برداری از فاز دوم شرکت پتروشیمی پردیس در مردادماه سال ۱۳۸۹ کشور عزیزمان از واردات اوره خودکفا شد و گامی دیگر جهت تأمین امنیت غذایی کشور از سوی صنعت پتروشیمی برداشته و به مردم خوب کشورمان هدیه گردید و کشور از واردات این محصول بی‌نیاز شد و علاوه بر اینکه موجب جلوگیری از خروج ارز از کشور شد، با صادرات مازاد بر نیاز داخل به بازآآوری قابل توجه موجب ثبات در بازار ارز شد.

از همان سال ۱۳۸۹ قواعد تنظیم بازار محصول اوره با همکاری وزارت جهاد کشاورزی و وزارت نفت در جهت حمایت از بخش کشاورزی تدوین و اجرا شد و شرکت ملی صنایع پتروشیمی مسئول کنترل ایفای تعهدات شرکت‌های اوره ساز به بخش کشاورزی شد و با ابزار کنترلی که بر مجوز صادرات شرکت‌های اوره ساز دارد این مسئولیت به نحو شایسته‌ای تاکنون انجام داده؛ اما بدیهی است باتوجه‌به اینکه مالکیت اوره تولیدشده با شرکت‌های خصوصی پتروشیمی است، پس از تحول محموله‌های تعهد شده از سوی شرکت‌های پتروشیمی، مسئولیتی در زمینه تخصیص و چگونگی توزیع آن میان مصرف‌کنندگان نهایی ندارد.

البته شرکت‌های صنعت پتروشیمی در وضعیت‌های مختلف بازار همواره تعهدات خود را به بخش کشاورزی انجام داده‌اند و مطالبات خود را نیز از مبادی قانونی دنبال می‌کنند. از آنجاکه همیشه اعمال یک حمایت یارانه‌ای در هر بخش از اقتصاد منجر به ایجاد یک پتانسیل و رغبت افراد سودجو به قاچاق خواهد شد، در موضوع اوره حمایتی نیز همین وضعیت صادق بوده و نظارت‌های بیشتری را می‌طلبد و لازم است نهادهای نظارتی بر قاچاق اوره کنترل بیشتری داشته باشند. علاوه بر این به نظر می‌رسد لازم است نهادهای تخصصی نیازسنجی دقیق‌تری از نیاز بخش کشاورزی به اوره انجام دهند تا از مصرف بیش از حد اوره در زمین‌های کشاورزی که منجر به قلیایی‌شدن خاک‌های ارزشمند کشاورزی می‌گردد، جلوگیری شود.

از سوی دیگر، به نظر می‌رسد برخی از مکانیسم‌های اعطای یارانه حمایتی به صورت مستقیم به بخش کشاورزی، می‌تواند از خروج کود اوره حمایتی از چرخه کشاورزی و قاچاق جلوگیری کند.

به‌هرحال منابع طبیعی ارزشمند که موهبت الهی به کشور اسلامی ما است و گاز طبیعی یکی از این مواهب است اگر به‌صورت هدفمند و مناسب در زنجیره ارزی قرار گیرد هم می‌تواند نیازهای بخش داخلی را برطرف نماید و هم موجب ارزآوری شود و شرکت ملی صنایع پتروشیمی با اتخاذ راهبر «تکمیل زنجیره ارزش صنعت پتروشیمی» در تلاش است در طول برنامه‌های هفتم و هشتم توسعه چهره‌ای متفاوت و متوازن از صنعت پتروشیمی ترسیم کند.

پاسخ به مهمترین شبهات اقتصادی – مهر و آبان ماه ۱۴۰۲

موضوع: قاچاق پوشاک

شبهه: سالانه ۳٫۵ میلیارد دلار پوشاک قاچاق به کشور وارد می‌شود.

یکی از مطالبات جدی و پیگیری‌های مستمر این ستاد و همچنین بخش خصوصی فعال در حوزه پوشاک و منسوجات خانگی، اجرای مستمر طرح‌های پاک‌سازی سطح عرضه و ناامن‌سازی بازار از عرضه پوشاک خارجی است. در همین راستا قرارگاه مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز با حضور تمامی عوامل دخیل در این امر، اجرای طرح‌های اقدام محور در سطح عرضه با اولویت کالاهای پوشاک را از سال ۱۳۹۷ آغاز کرده است.

در نتیجه اجرای این طرح، حجم قاچاق پوشاک از ۲/۵ میلیارد دلار در سال ۱۳۹۶ به ۶۷۲ میلیون دلار در سال ۱۳۹۸ و بیش از یک میلیارد دلار در سال ۱۳۹۹ (آخرین آمار رسمی منتشره) کاهش یافته است. به عبارت دیگر، بخش قابل توجهی از نیاز بازار داخلی که توسط پوشاک قاچاق تامین می‌شد، با رونق تولید داخل، در اختیار تولیدکنندگان قرار گرفت که این وضعیت را می‌توان یکی از دستاوردهای مبارزه با قاچاق پوشاک عنوان کرد. بنابر اذعان بسیاری از تولیدکنندگان، طرح‌های مقابله‌ای با قاچاق پوشاک، این فرصت را برای عرضه بیشتر محصولات تولید داخل در بازار ایجاد کرده است.

از طرفی با یک محاسبه ساده در میزان تولید و مصرف پوشاک کشور، متوجه خواهیم شد که اعلام آمار اشتباه قاچاق ۳/۵ میلیارد دلاری پوشاک، فاصله قابل توجهی با آمار واقعی، بر مبنای محاسبه با روش علمی («شکاف عرضه و تقاضا») دارد؛ توضیح اینکه مطابق آمار اعلامی وزارت صمت، ارزش تولیدات پوشاک در سال ۱۴۰۱ بالغ بر ۴/۵ میلیارد دلار بوده و میزان نیاز کشور به پوشاک در همان سال از سوی مرکز آمار ایران ۵/۵ میلیارد دلار اعلام شده است. همچنین براساس توضیحات مذکور، این ادعا که «تولید داخلی ۳۰ درصد از بازار پوشاک را به خود اختصاص داده و مابقی در اختیار واردکنندگان قاچاق می‌باشد، نیز با آمارهای اعلامی از مراجع رسمی، دارای تعارض است.

لازم به ذکر است بخش قابل توجهی از پوشاکی که در بازار، قاچاق تلقی می‌شود، همان پوشاک داخلی است که بدون نام و نشان و یا با نشان‌های خارجی به فروش می‌رسد. در نهایت تأکید می‌شود، مطابق ماده ۱۶ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز مرجع تخصصی تهیه و ارائه برآوردها، اطلاعات و آمار در امر قاچاق کالا و ارز است؛ بنابراین، این ستاد از فعالان صنفی و اصحاب رسانه تقاضا دارد با ارائه آمارهای غیرمستند و براساس تحلیل‌ها و برداشت‌های شخصی و صرفاً نظرخواهی میدانی محدود، اقدام به ذکر آمار و گزارشات خلاف واقع ننمایند که موجب ایجاد شائبه در جامعه شده و در اذهان عمومی اثرات منفی برجای خواهد گذاشت.